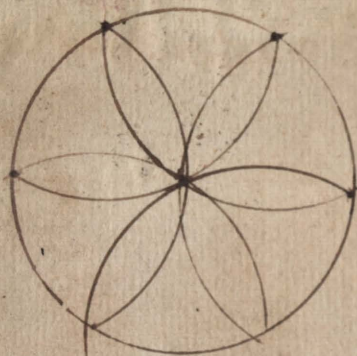

4th Inc. 470. *pn*

gw	7471 = 1 =	Hain-Pop	5694
	2 =	Hain	12178
	3 =	"	14904
	4 abv. u.	"	*10098

Univ.-Bibl.
München.

S-B.

270 Inc. 470

Pro
sonu
Lando

Quattuor nouissimorū liber/de morte vi
delicet penis inferni/iudicio et celesti glori
a. quē pleriq; cordiale compellant. cuiq; pre
dicanti perutilis atq; summopere necessa
rius. auctoritatibus sacrarū litterarū/exem
plis et poetarū carmibus passim refulgeus
feliciter incipit. *Ex libro saluy*

Memorare nouissima tua! et ine
ternū non peccabis. ecclisti. vii.
sicut dicit btūs augu. in libro sua
rum meditationū. plus vitanda
est sola pcti feditas. q̄ quel; im
manitas tormentorū. **C**ū igit nouissimorū no
ticia et illorū frequēs memoria a pctis nos re
uocet/virtutibus copulet et in omī bono opere
nos retineat et cōfirmet. **I**deo diuina inspirā
te grā! de his nouissimis videlicet que et quot
sunt illa modicū pposui dicere et narrare. nec
non quodlibet ipsorū sanctorū dictis auctori
tibus et exemplis. singulariter et per se ac spe
cialiter et precise quodammodo declarare. **E**
Est ergo notandū q; quattuor sunt nouissi
ma comuniter apud sanctos in numero com.

putata. sicut patet euidēter ex verbis beati bernardi in quodam sermone sic dicentis. in omnibus operibus tuis memorare nouissima tua! que quidem quattuor sunt. mors/iudiciū/ gehēna et gloria. **Q**uid horribilius morte. quid terribilius iudicio. quid intolerabilius gehenna quid iocundius celesti gloria. hec bernardus. **I**sta sunt quattuor rote currus anime vehentes ipsam ad eternā salutē. ista sunt quattuor incitamenta spiritum hominis incitātia vt mundanis sp̄retis omnibus ad suum redeat creatorem. **E**st igitur conueniens et vtile q̄ habeantur in continua recordatione. et ergo dicit salomon ecclesiastici xxviii. memēto nouissimorum. vnde quidam volens hec nouissima frequenter habere pre oculis et iugiter in memoria verificando sic loquitur in hec verba. **B**is duo sunt que corde tenus sub pectore misi. **M**ors mea iudiciuz/ baratri nox/ lux paradisi. **V**erū cū totalis huius opusculi processus principaliter/ et precipue ad hoc conatur inducere/ vt nouissimorū celebris memoria cordialiter et intime huānis cordibz cōtinuo imprimať. **E**rgo videtur rationi consonū vt presenti huic

2
9
125.

libello hoc nomē cordiale loco sui tytuli si placeat imponatur;

De morte corporali.

Rimum igitur nouissimorum cuius memoria est a peccatis retractiua est mors corporalis. vnde bernardus in speculo monachorum. summa philosophia est. meditatio mortis assidua. hanc vbicunque homo perrexerit. secum portet et in eternum non peccabit. Item augustinus in libro exhortationum. nichil sic nos reuocat a peccatis. sicut frequens meditatio mortis. hec est enim illa que facit hominem se humiliare. omnia contemnere et penitentiam aggredi siue acceptare;

Quia mors facit hominem se humiliare.

Eco igitur quod mortis memoria facit hominem se humiliare. vnde augustinus in libro de verbis domini. agnoscat se homo mortalem et franget elationem. cetera nostra et bona et mala incerta sunt. sola mors est certa. vnde quauis aduentus eius hora nobis est occulta et incerta. ipsa tamen certissima

est et veniens veniet cito et non tardabit. Ecclesi
xiiii. **M**emor esto quoniam mors nō tardat scri-
bitur enim in thobia mors properat fuga nulla
patet mortale tributum. **S**oluere nature lege? te-
netur homo. **A**d idem dicit bernardus in sermo-
ne. **M**iser homo quare te omni hora non dispois
cogita te iam moriturum quem scis de necessita-
te moriturum/distingue qualiter oculi vertent
in capite/vene rumpentur in corpore/et cor scinde-
tur in dolore. quis ergo non timebit et se humili-
abit cum certissime sit se iam in terram reuersu-
rum. nulla enim erit personarum acceptio/sicut
nec fuit ab initio. **N**am vt scribitur. ii^o. regum
xiiii^o. **O**mēs morimur et quasi aque delabimur
ī terrā que nō reuertūt. **V**nde legitur in richardo
iure vocata fuit mors. quia mors morsus. ama-
rus omnibus est a quo cauere nemo potest. **H**inc
dicitur in libello de contemptu mundi. mors re-
secat mors omne necat quod carne creatur. mag-
nificos premit et modicos cunctis doīatur. nobili-
um tenet imperium. nullū q̄ veretur. tā ducibus
quā principibus comunis habetur. **M**ors iuuenes
rapit atq̄ senes/ nulli miseret. illa freuit genus oē
tremet quod in orbe mouetur. **I**lla ferit caro tota

perit dum sub pede mortis cōteritur nec eripater
vir robore fortis nil rediuit dum mors periuit
quia federa nunquam nec precum nec seruitium
mors accipit vnquam sed quid plura loquar nul
li mors impia parcat nec euadit iōps nec qui mar
subia farcit certe audio nunc quod mors est vlti
ma linea rerum. Vnde scribitur in getha. Omnia
mors tollit doctū cecidisse cathonem atq; ipsum
socratem procubuisse ferunt. Ecce qualiter sciēcia
et doctrina nullum preseruat a mortis iaculis et
ruina nam vt scribitur. Ecclesiastici. xi^o. moritur
doctus similiter et indoctus. Vnde ysaye. xxxiii^o
vbi est literatus vbi est verba legis ponderans.
vbi doctor paruulorum quasi diceret non sunt
neq; viuūt sed eodem cursu cū aliis transierūt / s;
cum getha solum duos antedictos nominat mor
te peremptos dic mihi tu / vbi hector / vbi iulius /
vbi alexāder potentissim⁹ / vbi iudas machabeus
vbi sampso fortissim⁹ / vbi galienu⁹ medic⁹ et auicē
na eius socius / vbi salomō prudētissimus. absolō
pulcerrim⁹. vbi tullius / vbi aristotilis peritissim⁹
vbi plato et porphirius / vbi doctissimus poetarū
virgilius nōne omēs tāq; pegrini et hospes vni⁹
diei velocissime transierunt / vere sic nam vnus

ex eis nō remansit quia in uanitate defecerunt
 dies eorum et anni eorum cum festinatione. **N**ā
 ut dicitur in psalmo. **I**n ymagine pertransiit ho-
 mo nunc enim fortis et sanus est composq; per oīa
 cras uero debilis aut languidus seu flossus in ter-
 ra cū dubia ⁊ fragilis sit nobis uita tributa quod
 etiam clare patet per quemdā philosophum qui
 adriano imperatori de essencia et statu hominis i-
 terroganti taliter respondit. homo est mancipiū
 mortis/ hospes loci/ viator transiens similis acer-
 uo niuis rose mature atq; pomu nouo. **E**x his
 facilliter comprobatur quam fragilis et labilis et
 quam indurabilis est humana uita non solum-
 mō pauperies uerum etiam quamcūq; diuitis et
 potentis. **N**am comune mori mors nulli parcat
 honori/ mors fera mors nequā mors nulli parcat
 et equā/ cunctis dat legem tollitur cum paupere
 regem/ nam pauperis et regis comunis lex mori
 endi/ dat causam flēdi si bene scripta legis. **V**nde
 iob. xx°. sic scribitur de diuite et elato. **S**i ascen-
 derit usque ad celum superbia eius et caput eius
 nubes tetigerit quasi sterquilinum in fine perde-
 tur et qui eū uiderit dicent. ubi est uelud sopniū
 auolās nō inueniet trāsiet uelud visio nocturna.

Item baruch. iiii. vbi sunt principes gentiū qui
dominantur super bestias que sunt super terram
qui in aubus celi ludunt qui argentum thesau-
risant et aurum in quo confidunt homines et nō
est finis acquisitionis eorū. qui argentū fabricant
et solliciti sunt nec est iuencio operum eorū. exter-
minati enim sunt et ad inferos descenderunt et
alii in locum eorūdem surrexerunt. vnde prosper
in suis sentenciis sic ait. vbi sunt insupabiles ora-
tores/ vbi qui conueniētius festa disponebāt/ vbi
equorum splendidi nutritores/ vbi exercitiū du-
ces/ vbi satrape et tyranni. nonne oīa puluis et fa-
uille nonne in paucis versibus est eorū memoria
vite. respice sepulcra/ et vide quis seruus. quis dñs
quis diues. quis pauper discerne si potes vincitum
a rege/ fortem a debili/ et pulcrum a disformi. **I**
Item dicit crisostomus in libello de reparatione
lapsi. Quid profuit illis qui in luxuria corporis
et presētis vite voluptatibus vsq; ad diē vltimū
permanserunt. intueri nunc sepulcra eorū vide si
est aliquid iactancie sue vestigium in eis / si ali-
qua diuitiarum vel luxurie signa cognoueris re-
quire vbi sunt vestes et ornamenta peregrinā. vbi
nunc et spectaculorum voluptas/ vbi et secutorū

torū turbe et opulēcia. risus iocus et inmoderata
atq; infrenata leticia quo abcessit vbi illa nunc et
ipsi nunc finem vtrorumq; intuerē diligēcius et
accede propius ad singulorum sepulcra vide cine
res solos et fetidas vermiū reliquias et recordare
nunc corporū esse finem/etiam si in deliciis leti
cia et in labore et continentia transegerūt hanc vi
tam. **I**tem bernardus in suis meditationibus sic
inquit hic mihi vbi sunt amatores huius mundi
qui ante pauca tempora nobiscum erant nihil ex
eis remansit nisi cineres et vermes. ¶ **A**tende
diligenter quid sunt et quid fuerunt/ homines fu
erūt sicut tu. comederūt et biberūt riserūt duxerūt
in bonis dies suos et in puncto ad inferos descen
derunt/ hic caro eorū vermibus et illic anima de
putabatur ignibus/ donec rursus infelici collegio
colligati sempiternis inuoluantur incendiis qui
socii fuerunt ī vitiis et peccatis/ quid profuit illis
inanis gloria/ brevis letitia/ mundi potentia/ car
nis voluptas false diuitie. magna familia/ et ma
la concupiscencia/ vbi risus. vbi iocus. vbi iactācia
vbi arrogancia. de tanta leticia quanta tristitia
post tantam voluptatem tam grauis miseria/ de
illa exaltatione ceciderunt in magnam ruinam

*Attende hoc
o homo diligenter*

grauia tormēta. **Q**uidquid illis accidit tibi accide
re. potest. quia homo es homo de humo. et limus
delimo. de terra es. et de terra uiuis et i terrā re-
uerteris. **D**e hiis supra dictis mūdi amatori-
bus tā carnaliter et seculariter viuētibus nec mor-
tem metuētibus. iam sic vicinā loquit. **B**ernar-
dus ad fratres de mōte dei. **O** miserabiles mise-
ri quos ipse miserie huius miserabilis vie et vite
seducunt dū in bonis dies suos ducūt et in pūcto
ad inferna descēdūt. **N**ā vt dicit i psalmo. ueniet
mors sup illos et descēdēt ad iferna viuētes. certe
tūc qlibet eorū posset dicere. circūdederūt me do-
lores mortis et picula iferni iuenerūt me. hii sunt
miserabiles miseri quos vita pñs sic seducit de q
bus dicit. iob. xxi. impij viuūt subleuati cōforta-
tiq diuiciis semē eorū pmaēt corā eis. ppinquorū
turba et nepotum in cōspectu eorum. domus eorū
securi sunt et pate et nō est virga dei super illos
bos eorū concepit et nō abortiuit. vacca pepit et nō
est priuata fetu suo. infātes eorū exaltauit. lucibz
tenēt tympanū et cytharā et gaudent ad sonitum
organi. ducunt i bonis dies suos et in pūcto ad i-
ferā descēdūt. **O** male fraudat q stulte ludificat
qui propter florem mundi vanum qq decorem.

Qui prius apparet quasi flos et protinus aret/ va-
 dit ad infernū perdens dyadema supernū/ certe
 tunc flens et tristis qui penis traditur istis/ mal-
 let preterite quod in omni tempore vite/ pauper
 vixisset nec diuicias habuisset nec in merito. nam
 Quid tunc thesauri quid aceruus proderit auri/
 Cum peccatores mittuntur ad inferiores/ inferni
 latebras ignē pariterq; tenebras/ semper passuri
 nec ab his vnquā redituri. ¶ Carissime quid di-
 cis de diuitibus huius mundi. quid de potentibus
 huius seculi nonne moriuntur sicut. ceteri verissi-
 me in nullo videntur p̄ilegiari. Nam sicut dicit
 sapientie septimo. vnus est introitus omnibus ad
 vitam et similis exitus. Item iob. xxi. iste mo-
 ritur robustus et sanus diues et felix. viscera eius
 plena sunt adipe et medulis ossa eius irrigantur
 alius vero moritur in amaritudine anime sue ab-
 sque vllis opibus et tamen simul in puluere dor-
 miunt et vermes operiēt eos. ¶ Ecce qualiter di-
 uites et mūdi potentes mortē comunē cum pau-
 pibus forciūtur. Vnde eccl̄i. x. Om̄s potētatus
 brevis vita. rex est hodie et cras morietur/ detali rege
 sine dubio sic legiē Machabeorū. ii. gloria eius
 stercore et vermis, hodie extollit et cras n̄ inuenit.

Exemplum etiā accipe de excellentissimo mū-
di principe videlicet magno alexādro qui vniuer-
sum orbem sibi potenter bellando subiugauit sic
quod totius seculi solus dñs putabatur. Vnde le-
gitur de ipso magnus alexāder quo primū grecia
rege floruit eterris multa trophea tulit. hic mun-
di peragrans fines sibi subiugat orbem / totaq; ter-
ra minor viribus eius erat. **I**tem i alio libro scri-
bit de eodē oīa rex regum sibi subdita regna vi-
debat / fecit eū fame / bonus et fortūa monarcham
totus alexandro famuletur subditus orbis. ma-
nus et in magno dominetur maximus orbe. **S**ed
post mundi triūphatū / post vniuersale et vnicū
tocius orbis adeptum imperiū. quid magni seque-
batur / nūquid regni stabilitas aut potēcie ppetui-
tas / nūquid corporis incolūitas aut presentis vite
longeuitas. certe nequaquā / sed illud comune oībus
vltimus ad mortē post omnia facta recursus. tunc
bene poterat dicere. alexander in hora mortis sue
Illud iob. **xxi**. **E**go ille quōdam opulētus repēte
cōtritū sū. nā solūmō q̄ iz ānos i nō āplī ipauit
Sic enim de ipso scribit / petrus in aurora. bis se-
uis dominans annis / mortī vir obedit cuius vi-
uit adhuc vestra fama mori / similiter de morte

7
cōquerendo poterat dicere illud. **I**ob decimonono
Spoliauit me gloria et abstulit coronam de capite
meo destruxit me undiq; et pereō. **E**cce carissime
iam manifeste patet licet oīa. cesar habet et gloria
cesaris esse desinit et tumula vix erit octo pedū
Ex quo vt videt; apparet euidenter q; regia maie-
stas omīs terrena potestas. **P**rosperitas rerū
series longiq; dierum. preterit absq; mora mor-
tis dū venerit hora. **V**nde dicit alius poeta. **E**s sa-
piens marcet sapientia morte redundans/ diuicijs
lapsu mobiliore fluunt/ es probus expirat probi-
tas es honestus honestas/ labitur es fortis forcia
morte cadunt/ sane iam video qd singula de no-
bis anni furant; euntes. et ergo si fueris diues for-
tis pulcherve/ quid inde/ si dñs mūdi si rex si pa-
pa quid inde. si prior vel abbas fueris vel presul
tam cito ptereūt hec oīa quid inde/ sola manēt me-
rita qz glorificabit; inde. **V**nde ysidorus in ome-
lia. **D**ilectissimi pensare debemus q; brevis ē mū-
di felicitas/ quā modica est huius seculi gloria/ q;
caduca et fragilis est tāporalis potēcia/ dicat q;
poterit. vbi sūt reges. vbi sunt principes. vbi imp-
atores vbi rerū. locupletes. vbi potētes seculi. vbi
diuites mundi. q; si vmbra transierunt et velud

somnium euanuerunt. queruntur et non sunt.
quidē dicimus ad hec. reges obierunt et principes
mortui sunt. multi tamē putant dū viuere et q̄.
si nūquam morte cadere de p̄senti vita. Certe n̄
sic impii non sic vos autem sicut homines morie
mini/et sicut vnus de principibus cadetis. **U**na
vt dicit seneca/ad lucillum huius eminentis vite
cadere/est exitus. Vnde scribitur in getha. omnia
mors delet omnia mortet adunt. vniuersas enim
felicitates hominū mors terminat et cōcludit. nā
cum predicaueris fidem abrahe/pietatem ioseph
caritatem moyſi/fortitudinem sampsonis/zelum
phineos/dauid māsuētinem/heliſei miracula/
salomonis diuicias et prudentiam/absalonis pul
critudinē et formā/ſemp̄ extrema oī luctus occu
pat finem q̄ hystorie finis hoīs imponit vnaq̄ cō
clusio est singulorum videlicet/et mortuus. ecce iā
patet manifeste per p̄dicta q̄ fama. genus. mores
ſapiēcia res et honores. non retinēt hominen qui
ruat in cinerem. nam oē q̄ est genitū tendit ad in
teritū hinc est q̄. Quidius dicit. ortus cūcta suos
repetunt matrem q̄ requirunt. et redit in nihilū
quod fuit ante nihil. oīa ad nihilum deuenerūt
tan̄ q̄ aqua decurrēs similiter et ego miserrimus

quasi ad nihilū redactus sum et vestim. nā dies
 mei sicut vmbra declinauerūt ⁊ ego sicut fenum
 arui puluis enim simus et homo sicut fenū dies
 eius tanq̃ flos agri sic effloreat quoniā spiritus p̃
 transibit in illo et non subsistet et non cognoscat
 amplius lacū suum. **E**cce iā cōsidera q̃ homo res
 fragilis res durās tempore paruo. similis flori q̃
 crescit in aruo. **V**nde ysai. xl^o. **O**mnis caro fenū
 et oīs gloria eius q̃si flos agri. vere fenum est po
 pulus exsiccātū est fenum et cecidit flos verbū aut̃
 domini manet in eternū. **E**t ergo cur superbit ho
 mo qui est sicut tectoris quod priusq̃ euellat̃ exa
 ruit. **V**nde scribit̃ in thobia. est caro vas luteum
 vas lamētabile fenum. aridulū fragilis glebella
 saccus oleus/carnis vita labor caris cōceptio tabes
 menstrua putredo finis origo lutū/sperma prius
 modo saccus oleus post vermibus elca/ī tumulto
 pro qua dote supbit homo. **I**tem bernardus in li
 bro meditationū vnde supbit homo cuius cōcep
 tio. culpa. nasci pena labor vita necesse mori. post
 hominē vermis post vermē feto et horror. sic in
 non hominē vertitur oīs homo. **A**tende igit̃
 et vide principiū vite tue et mediū finē siue ter
 minū et iuenies maximā occasionem et causam

temetipsum humiliandi. **Q**uid cogitas quid di-
cis quem teipsum facis. nonne puluis es et terra
Scriptum est enim. **E**ccl^{esiastici}. xli^o. reuertatur
puluis in terram suam vnde erat. in terram vili-
ssimam in terram putridam vermibus repletā.
Iob .xviii^o. putredini dixi pater meus et mater
mea et soror mea vermibus. **I**tem eccl^{esiastici}. xvii^o.
Omnis homo terra et cinis. **E**t **g**en^{esis}. iii. reuer-
teris in terram de qua sumptus es quia puluis
es et in puluerem reuerteris. et ideo sicut amonet
Alano. esto memor quod puluis eris et vermibus
esca ingelida putrens quando iacebis humo. non
erit in mundo qui te velit et vltra videre. cū tua
rancidior sit caro rupta caue. **V**nde **bernardus**
Quid fetidius humano cadauere. quid horribili-
us mortuo homine cuius erat in vita gratissim⁹
amplexus fit in morte horribilis aspectus. quid
ergo p^{ro}sūt diuitie q^{uod} delitie q^{uod} honores diuicie nō
liberant a morte nec delicie a vermibus nec hono-
res a fetore. **O** deus eterne q^{uam} misera sorte clau-
ditur omnis homo. **C**erte tu carissime si p^{re}dicta
diligenter attenderes maximam humiliationis
causam procul dubio inuenires. **I**tem q^{uod} mortis
memoria hominem humiliat patet. iii. regum.

xxi. de acham. qui audita comminatione mortis
 sibi facta ab helya. interim humiliatus est sic qđ
 dominus dixerat ad helyam. nonne vides achā.
 humiliatum coram me. legitur qđ in romana cu-
 ria quondam fieri solebat scilicet quod creato pa-
 pa apportabatur corā eo stuppa qua incensa dice-
 batur sibi sub hac forma / sic transit gloria mūdi
 hoc est sicut ignis stuppā velociter et subito redi-
 git in fauillam. sic omnis gloria mundi labit et
 preterit quasi vmbra. **N**arrat etiam ysidorus
 consuetudinem antiquitus fuisse quod prima die
 coronationis. imperatoris constantinopolitani
 cum esset in gloria sua / lathomus quidam appor-
 tabat ei tria vel quatuor genera lapidum dicēs ei
 qđ eligeret de quo sibi vellet fieri monumentum
Item legitur de beato iohanne elemosinario pa-
 triarcha alexandrino quod dum sepulcrum eius
 fieret nunq̃ uoluit illud perfici ordinans quod in
 magnis solemnitatibus cum esset in honore suo
 aliquis veniret ad eum sic dicens. dñe sepulcrum
 tuum imperfectū est. iube illud perfici quia nescis
 qua hora. fur est venturus et quare ista fiebant de
 papa de imperatore et patriarcha qui omēs erāt
 viri status excelentissimi huius mundi nisi vt

semetipfos recognoscerent homines mortales/et
spe longioris vite aut magnanimitate potencie
seu terrene glorie superbiendo se non extolleret s;
mortis memoriam pre oculis habendo se i om
nibus humiliarent. **U**nde dicatur per pphetam
in psalmo. **S**cient gentes quoniam hoies sunt ho
mines inquit hoc est de humo seu de limo pcrea
ti et ergo necessario morituri. **E**ccllesiasti. xli^o om
nia que de terra sunt in terram conuertentur de
quorum numero omnis homo reputatur. pphe
ta dicit. **T**erra terra terra audi sermoēs meos. ter
vocat hominem terram. **N**am tripliciter potest
homo dici de terra. **E**st enim terra quia de terra
creatur. in terra conuersatur et finaliter i terram
redit et mutatur. terra est creacione conuersacione
et morte. terra est natura vita et sepultura/terrā
sapit/terram lingit/terram litit et concupiscit. cō
glutinator est in terra. venter eius descendit in
inferiora terre celestium oblitus/p terra litigat
et pro terra pugnat/pro terra mare nauigat/et p
ambulat et sepius pro terra nunc huc nunc illuc
homo miserabilis auxius laborat. nec a talibus
cessat donec qui de terra sumtus est reuertatur in
matrem primam/videlicet in terram dicēs illud

10.
·iii^o regum·ii· Ecce ego ingredior viā vniuerse
terre et ideo cum fex cum limus cum res vilissi-
ma simus vnde superbimus ad terram quando
redimus.

Quod mors facit omnia contempnere.

Facit etiam·ii· mortis memoria omnia
contempnere et tāquam nichilum repu-
tare. Vnde iheronimus in prologo suo super bib-
liam sic inquit facile contempnit oīa qui se semp
cogitant morituum. Nam concupiscencia oculo-
rum contempnitur quando aliquis cogitat se tā
breuiter omnia relicturū. Concupiscencia carnis
despicitur dummodo quis considerat q̄ corpus
suum propriū quasi in instanti erit cibus vermi-
um. Superbia vite spernitur dum quis hoc corde
ponderat quod ille qui vult esse super alios pone-
tur in terra subtus pedes omniū que est infimū
elementorum. Et ergo dicit iheronimus ad cypri-
anū in epistola. Memento mortis tue et nō pecca-
bis qui cotidie recordatur se moritūm contemp-
nit presencia festinans ad futura. Esau enim con-
siderans sibi mortē imminere facili ter cōtempnit
terrena. Vnde dicit genesis·xxvii· si morior quid

mibi proderunt primo genita. **I**tem ysidorus ad
uertens presentis vite breuitatē et q̄ ea que hic
videntur possideri quasi instantissime videlicet
in morte relinquenda sunt. **A**d illorū exhortans
contemptū sic inquit ait. **S**i vis esse quietus ni-
hil seculi appetas sēper requiē mentis habebis si
curas seculi a te proieceris abicis a te quidquid bo-
num propositum poterit impedire. **E**sto mortu-
us mundo et mundus tibi mundi gloriā tanq̄
mortuus non aspicias/ab affectu huius vite tanq̄
mortuus te iam separa sicut sepultus nō habeas
curam de seculo/tanquā defunctus ab omni pur-
ga negocio viuens contēpne q̄ post mortē non po-
teris habere. **I**tem seneca nihil eque tibi profi-
ciet ad temperanciā omniū rerū et cōtēptū sicut
frequens cogitacio brevis eui et huius temporis
incerti. **I**gitur dilecte mi dū viuīs memori mēte
memento mori. **I**tē legitur in libello de dono ti-
moris q̄ quidā magne litterature in phīa datus
mundi vanitatibus audiens semel in matutinis
legi de longa vita patrū et q̄ sēper dicebatur i sic
ad quēlibet eorū illud. **G**enesis. vii^o. et mortuus
est cogitauit q̄ sibi etiā taliter eueniret quantūcū
q̄ tēporis viueret ex hoc concipiēs mūdi cōtēptū

intrauit ordinem predicatorū in quo factus est pa-
 rilius magister in theologia et vir eximie sanctita-
 tis. **Q**uā bene hic habuit pre oculis verba eccliaſtes
 vndecimo. sic dicentis. si annis multis vixerit ho-
 mo et in omnibus his letatus fuerit / meminisse
 debet tenebroſā tēporis et dierū multorū. qui tūc
 venerint vanitatis arguere tue preterita, vere in
 die mortis patet vanitas ac vanitatū vanitas. et
 q̄ omnia fuerunt vana. vnde sic ſcribitur eccliaſia-
 ſtes ꝓ cuncta ſubiacent vanitati. et ſic eſt reuera va-
 na ſunt omnia vniuerſa et ſingula. vanitas eſt vi-
 ta noſtra et quelibet mundi creatura. nam vt dici-
 tur in pſalmo. vniuerſa vanitas omnis homo vi-
 uens. tu autē eſtimas diu viuere. et hec tꝓalia ānis
 plurimis in deliciis poſſidere. **C**ariſſime nō ſic hō
 vanitati ſimilis factus. dies eius ſicut vmbra pre-
 tereunt. Ecce iam vides q̄ dies anni tui erunt pau-
 ci et epiſcopatū tuū accipiet alter. et ideo tēpora lō-
 ga tibi noli promittere vite. quocunq̄ ingrederis
 ſequitur mors corporis vmbra. **I**deo ſi te bene in-
 ſpexeris et verba tibi dicta et etiam poſtmodū di-
 cenda cordi / auribus diligenter perceperis / potius
 debes dicere. vado mori credēs per longum viuere
 tꝓs forte dies hec eſt vltima. vado mori. tibi enī

Hec bñ nota :

dicif luce xii. stulte demones hac nocte animā tuā
repetent a te que aut parasti cuius erunt. ergo va
de mori / vade certus q̄ velox est dispositio taber
naculi tui. vt scribit̄ z. petri. i. et cogita iam te mor
tuū quē scis de necessitate. etiā post quantosq; an
nos pculdubio moriturū. ac contemne transitoria
que statim et quasi absq; mora / quis inuite erunt
relinquēda. vnde poeta refert. predia terrarū pos
sessio diuiciarū. fabrica murorū grandis structura
domorū. gloria mensarū cū deliciis epularum. in
signesq; thori mappe ciphicq; decori. resplendens
vestis que morib; obstat honestis. grex armento
ru; spaciosus cultus agrorū. fertile vinetu; diuerse
vite repletū. gaudia natorū dilectio dulcis eorū. cū
ēta relinquūtur nec post hec reueniunt. **Ex** his ia;
vide et cōsidera / q̄ nichil stābile aut permanēs ē
in presenti vita. vnde dicif. eccliaſtes z. magnifica
ui opera mea / edificauī michi domos plantaui vi
neas / ortos feci et pomeria conſeui / ea cuncti gene
ris arboribus et extruxi michi piscinas aquarū vt
irrigarē siluam lignorū germinantiū / possedi ser
uos et ancillas / multamq; familiā habui. armenta
quoq; et magnos ouīū greges. vltra omēs qui fue
runt ante me in iherusalē coaceruui michi aurū

et argentū et substantias regum et puinciarū/ feci
 michi cantatores et cantatrices/ et delicias filiorū
 hominū. ciphos et vrceos in mīsterio ad vina fun
 denda et supergressus sum operibus omēs/ qui fu
 erunt ante me in iherusalē. sapientia quoq; pseue
 rauit mecū. et omīa que desiderauerūt oculi mei
 nō negaui eis/ nec phibui cor meū quin omni vo
 luptate fruerē/ et oblectaret se in his que ppara
 ueram. cūq; me cōuertissē ad vniuersa opera/ q̄
 fecerant manus mee et ad labores in quibus fru
 stra sudauerā/ vidi in omībus vanitatē et afflicti
 onez animi et nichil pmanere/ sub sole vere nichil
 pmanet. omīa enī transeūt et labūtur q̄si vmbra.
Vnde iohānes de gerlandia. quod fuit/ est et erit/
 perit articulo brevis hore. **E**rgo quid prodest esse/
 fuisse/ fore. **E**sse fuisse fore tria florida sunt sine flo
 re. **N**am simul omē perit qđ fuit est et erit. **M**un
 dus enī transit et cōcupiscētia eius. et ideo. **Q**uod
 breuiter durat quis prudens querere curat. **V**nde
 bernar. in libro meditationū sic ait. quid thesauri
 zat q̄s in terra sine dilatiōe transeat et illud quod
 colligit et ille qui colligit. **T**u ergo homo quē fru
 ctum expectas in mūdo cuius fructus ruina est fi
 nis mors. vtinā saperes et intelligeres/ ac nouissi.

ma puideres. **I**tem petrus blesē in quādā epi-
stola sic dicit. gloria mūdi fallax et seductoria su-
os decipit amatores. **Q**uicquid enī vel in futurū
pmittit vel in p̄senti p̄tendit. totū ad nichilū de-
ueniet tanq̄ aqua decurrens. **I**nspecte q̄ fragilis. q̄
fallax. q̄ sit inanis mūdus et illius gloria. quā cu-
pimus. **E**t ergo o stultissime. cur cito non spernis
que p̄tereuntia cernis. nōne vides mundū mise-
rum nimis et furibundū. sub gladio dire mortis
languendo perire.

¶ **Q**uā mors facit hominē penitentiā acceptare.

Iuxta ordinem premissorū nūc restat dili-
gēter inuestigare. qualiter mortis memo-
ria facit hominē penitentiā aggredi. siue
acceptare. istud clare patet. **E**xone 3°. de iniuriis. q̄
ad cōminationē mortis penitentiā peregerūt. per
hoc etiā beatus iohannes baptista inducebat ho-
mines ad penitentiā faciendā dicens luce 3°. faci-
te dignos fructus penitentie et subdit. securis ad
radicem arboris posita est. qd̄ est cōminatio mor-
tis. **I**tem psalmista. cū occideret eos querebāt euꝝ
et reuertebant. videlicet ad penitentiā pagendā.
vnde ambrosius super lucā. ve michi si p̄tā mea
non defleuero. ve michi si media nocte non surre-

xero ad confitendū tibi dñe. **V**e michi si dolū pro
 ximo meo fecero. ve michi si veritatē nō dixerō!
 ad radicem arboris securis posita est. **J**ob etiam
 cōsiderans breuitatē presentis vite. potius elegit
 hic q̄ postmodū sine fructu inutiliter pētere. vn-
 de dicit iob decimo. paucitas dierū meorū finiet
 breui. diuinite me ergo vt plangam paululū do-
 lorem meum ante q̄ vadam. et non reuertar ad
 terrā tenebrosam et opertā mortis caligine. **V**ere
 tpus p̄sens est breuissimū. nam vt dicit iob. xiii.
breues dies hominis sunt. **I**tem prima ad corinth.
vii. tempus breue est. **E**t ergo esset melius breui-
 ter et leuiter nūc sustinere modicū q̄ postea dole-
 re et inutiliter penitere per infinita seculorū se-
 cula. **V**nde dicit augu. de decē cordis. melior est mo-
 dica amaritudo in faucib⁹ q̄ eternū tormentū in
 visceribus. **D**e breuitate p̄sentis vite sic idem di-
 cit in sermone. vita hoīs tota breuis est ab infan-
 tia vsq̄ ad decrepitā senectutē. adam si adhuc vi-
 ueret et hodie moreretur. quid illi longitudo vi-
 te profuisset. certe modicū vel nichil. **V**nde posset
 dicere. iam michi p̄terite fluxerūt tpa vite. **V**nde
 quidam. **Q**uid p̄dest homī si viuat secula centū.

Cum moritur vitam transisse putat quasi ventū
Et ergo dicit augustinus super psalterium. si toto
tempore illo viueres. a quo adam de paradiso e-
missus est vsq; ad hodiernā diem. certe videres
vitam tuam non fuisse diuturnam. que sic auo-
lasset. **V**ita autem vniuscuiusq; hominis quanta
est. adde tantoslibet annos. duc longissimam sene-
ctutem. quid erit. nonne quasi aurora matutina
Item dicit idem in quadam omelia. **F**ragiliores
sumus q̄ si vitrei essemus. vitrum enī et si fragi-
le est. tamen bene seruātū et custoditū diu durat.
vita autē humana quantūcūq; seruet. durare nō
potest. nam vt scribitur ad hebreos nono. **S**tatu-
tum est hominibus semel mori. **V**nde seneca de
remediis fortuitorum. vita nostra peregrinatio ē
Cum diu ambulauerimus. deniq; redeundū est.
hanc mortis necessitatem et humane vite breui-
tatem cōsiderabat gentilis ille perses de quo bea-
tus hieronimus scribens ad heliodorū in epistola.
sic inquit. perses ille potentissimus rex. qui sub-
uertit montes mariaq; strauit. cum de sublimi
loco infinitā cerneret multitudinem. desinimus
esse. **H**inc est quod seneca in epistola quarta dicit.

quotidie morimur. nam quotidie demiſſe aliqua
pars vite noſtre. **E**t ſic quid aliud eſt vita noſtra
niſi quidam curſus ſiue tranſitus ad mortē. Vn-
de non imerito horologio comparatur quod ſem-
per gradatim tranſit et vſq; ad certum punctum
continue diſcurrit/ et tunc ſubito et improuiſe ca-
dit ac campanellas tangit/ eas ſonitū facere com-
pellit. **S**ic in veritate vita noſtra ſemper labitur
et fluit vſq; ad certum punctū/ hoc eſt ad vite ter-
minū a deo patre poſitū et prefixū/ quē nemo po-
terit p̄terire. tunc enī deficit et cadit ac cāpanellaf
realiter et ad litterā ſepe pulſare et ſonare facit.

Egitur euigila et prudenter/ expecta caſum vite
tue. nam horologium tuum gradus iam pauciſ-
ſimos habet pertranſire. **O**mnis enim hora plu-
res gradus preterit et tranſcendit/ et ſtatim cum
ad vltimū peruenerit in baratrū mortis improui-
ſe et ſubito dilabitur et cadit. **A**udi quid poeta re-
fert. **V**ita breuis velud vmbra leuis fugit et ni-
hilatur. **S**ic vadit ſubito cadit dum ſtare putat.
Media enim vita in morte ſumus. **E**t ergo di-
cit eccleſiaſtes. octauo. nescit homo finem ſuum/
Sed ſicut piſces capiuntur hamo/ et ſicut aues cō-
prehenduntur laqueo/ ſic capiuntur homines in

tempore malo. **E**cce iam venit finis/finis venit.
In Nam mors vite est vltima finis. hec est finis cū-
ctorum hominū que amonetur in domo luctus.
vt habet ecclesiastes viii. vñd in libro metrico de
vita et gestis alexandri. **O** felix mortale genus si
semper haberet. **E**ternū premente bonū finemq;
timeret. **Q**ui tam nobilibus media/ q̄ plebe crea-
tis. **I**mprouisus adest anime discrimine magno.
Ecce iam carissime/ vita qñd est homis/ nisi res
vallata ruinis. **E**st caro nostra cinis modo princi-
piū modo finis. **H**inc est q̄ bernardus dicit. cum
recordor q̄ sum cinis et q̄ venit finis. sine fine p-
timesco et vt cinis refrigesco. **E**t quia secundū gre-
goriū. **V**alde se sollicitat homo in bono opere qui
semper cogitat de extremo fine. **I**gitur dilectissi-
me/ omne crede diem tibi diluxisse supremū sem-
per habens memori mente necesse mori. **Q**uis er-
go sane mentis considerās breuitatē et maximā
incertitudinem huius vite/ ac propinquitatē mo-
tis iam venturę. **Q**uid aniaduertēs diligentq̄ re-
uoluens q̄ anni nrī sicut arena meditabunt et di-
es nostrī sicut fumus deficiunt. q̄ homo natus de
muliere tam breui viuens tēpore. qui quasi flos
egreditur et conteritur et velud ymbra fugit. ac.

Quis mētētenus hec pōderans ac cordialiter in-
 tuens et cōsiderans sic seduciē a dyabolo. carne et
 mūdo quod penitere negligit in hoc tpe breuissi-
 mo. ymo vt verius dicam in hac presenti horula
 siue momēto. certe nemo differt siue negligit ni-
 si quē malicia sua penitus excecavit. **O** quāta pe-
 na de illa negligentia cōsequē. **V**nde aplūs ad he-
 breos. ii. quomō effugiē? si tantū neglexerim?
 salutem. **H**inc beatus effrem ita dicit. carissime in
 hoc breui tempore si neglexerimus. nullā omīno
 excusationē habebimus quā pro nostris facinori-
 bus ostendamus. noli ergo breuitatē huius tem-
 poris negligere. ne per infinita seculorū secula pe-
 nitentia infructuosa postmodū incipias tarde pe-
 nitere. **I**gitur festina et ne tardaueris. ne cū fatuis
 virginibus finaliter excludaris. **V**nde matheri.
 viicesimo quinto. ecce sponsus venit et que para-
 te erant intrauerunt cum eo ad nuptias et cetera
 super quo beatus gregorius sic dicit. **O** si palatū
 cordis sapere possit quantū admirationis habet.
Ecce sponsus venit. quantū dulcedinis. cum dicit
 intrauerūt cū eo ad nuptias. et quantū amaritudi-
 nis cū dicit clausa est ianua. **C**arissime si hec sape-
 res et intelligeres ac frequentē cordetenus rumia.

res ad penitentiā utiq; festinanter curreres. **N**ec
tempus acceptabile et dies salutis per comessatio
nes et ocia tam inutiliter pderes sine fructu. **E**t
ergo sic scribit apoca. ii. memento ne excideris et
pniam age. **L**egit dare apud vallem accidisse q; q
dam vir sc̄t̄s cū esset in orōne. audiuit quandā
vocē miserabiliter lamentantē. **E**t cū inquireret
quid hoc esset. r̄ndit. ego sum ania cuiusdā dāna
ti meā infinitā plangens damnationē. **E**t cu; de
pena eius q̄reret. dixit q; inter om̄ia. que damna
tos magis excitabāt ad penā. erat amissio tp̄is si
bi dei grā collata. in cuius pua morula potuissēt
pnia; fecisse q̄ eos liberasset a pena infernali. vñ
hugo de sc̄tō victore. om̄ia gehenna supplicia su
perat deū nō videre et bonis carere q̄ in pt̄ate ha
buisi obtinere. **O**peremur igit bonū dū tp̄us ha
bemus. ne postmodū dicamus penitēdo illud ie
remie. viii. transit estas finita ē messis et nos sal
uatī nō sumus. **H**inc est q; deuot; ille effrem nos
amonet sic dicens. obsecro vos carissimi et suppli
citer rogo. **O** amici mei vigilate in hoc breui tpe!
in hac hora. xi. contēdite. iam enī vesp̄era ppera
uit. et cū glā multa remunerator adueniet redde
re vnicuiq; sc̄d; opa sua. **E**xēplari ei p; q; mortis

memoria inducit hominē ad peitentiā faciendā.
Vnde legiſ de quodā milite flagicioſo q̄ nullā pe-
 nitentiā a papa alexādro ſibi impoſitā voluit ac-
 ceptare. tandē papa dedit ſibi anulū vnū vt illuz
 p̄ p̄nā portaret et q̄ncunq̄ eū reſpiceret q̄ p̄ mor-
 te ſua cogitaret. qđ cū feciſſet pluribus diebꝫ poſt
 modū ad papā rediit dicens q̄ paratus eſſet omēz
 aliā p̄niam quācunq̄ ſibi iniūgeret facere et im-
 plere. **T**em legiſ de quodā alio p̄ctōre qui etiam
 nullā voluit acceptare penitentiā. tandē confessor
 ſuus ſibi hoc iniunxit vt p̄ciperet ſeruitori ſuo q̄
 ſp̄ in p̄mo ſerculo baculū decorticatū p̄ſentaret di-
 cens. dñe ad memoriā reducatiz q̄ neceſſario ha-
 betis mori et nescitis vbi/ quō vel qñ. **C**ū aut per
 t̄pūſ aliqđ ſic factū fuiſſet/ et p̄ hoc que comedebat
 ſibi in tediū verterent. dixit cōfeſſori ſuo q̄ patuz
 eſſet oēm aliā penitentiā facere/ quantācunq̄ etiā
 vellet. nam cor ſuū erat in ſeipſo cōturbatū et for-
 mido mortis cecidit ſup eū. **E**x p̄dictis ergo ſatis
 clare p̄ q̄ mortis memoria facit hominē ſe hu-
 miliare/ omīa contrinnere et penitentiā aggredi/
 ſiue acceptare. et ex conſequenti p̄ctā deuitare. **E**t
 ideo ſepe recorderis bone frater/ q̄ morieris. et me-
 mor es mortis felicis/ eris cito fortis;

Secundū nouissimorū est de extremo iudicio.

Secundū nouissimorū cuius frequens recordatio nos a pētis reuocat est iudiciū nouissimū et finale. huius enim memoria non solum cohibet a maximis. verum etiam a culpis minimis et peccatis. Vnde in vitis patrum legitur. q̄ cum quidam senex vidisset quendā iuuenē disolute ridentē. dixit ei. corā celo et terra reddituri sumus rationē totius vite nostre et tu rides. quasi diceret. si scires q̄ stricta ratio postmodū fiet in iudicio de oībus peccatis quantumcūq̄ leuibus et paruis. nō rideres. sed potius plangeres et dolores. quia nūc locus est flendi. locus est pēta luendi. postea gaudēbūt q̄ nūc sua crimīa flebūt. Vñ grego. in omelia. si qua est pētis tēpīs leticia. ita agenda ē vt nūc q̄ amaritudo sequētis iudicii recedat a memoria. Hinc est qd̄ dñs dicit eccle. xxxvi. memor esto iudicii mei. nam cū accepero tēpūs ego iusticias iudicabo. Sic per pphetā loquit̄ in psalmo. Et iohelis ultimo. consurgant. et ascendant gentes in valle iofaphat. quia ibi sedebo vt iudicē in circuitu omnes gentes. Item iheremie. ii. adhuc iudicio contendam vobiscū. ait dominus. De quo generali

17.
iudicio scribitur oꝛoe quarto audite verbū domi-
ni filii israel. quia iudiciū domīo cū habitatoribꝫ
terre. hoc aut iudiciū valde est timendū. **V**nde di-
cit propheta. a iudiciis enī tuis timui. **I**tem sapiē-
tie vii. vidētes turbabanē cū timore horribili ge-
mentes p̄ angustia spiritus. certe doīe in hoc die
turbabunt gentes et timebūt q̄ni habitabant ter-
minos a signis tuis. nec īmerito pauebūt. qz mul-
tū horribilia erūt signa que videbūt. nam vt scri-
bitur luce xxi. cum viderint filiū homīs venientē
in nūbe cū ptāte magna et maiestate. tunc erūt si-
gna in sole et luna et stellis et in terris p̄ssura gē-
tiū pre confusione sonitus maris et fluctuū. ita q̄
arescent homīes pre timore et expectatione q̄ su-
perueniēt vniuerso orbi. **Q** miser homo. cogita il-
lius iudicis scz dei et homīs tam horribilē aduen-
tum. nam ignis in conspectu eius exardescet et in
exercitu eius tempestas erit valida. **I**gnis inquā-
ante ipsum precedet et inflāmabit in circuitu ini-
micos eius. **V**n̄ ad hebreos. x. terribilis ē aut que-
dā expectatio iudicii et ignis emulatio q̄ cōsump-
tura est aduersarios eius. **E**t malachie 3. ecce di-
es veniet succensa quasi caminus et erunt omnes
superbi et omnes facientes impietatem stipula.

Item ysaie xlii. ecce dominus in igne veniet. vn
de iohelis 2. ante facieꝝ eius ignis vorans et post
eū exurens flāma. Et igit̃ sicut scribit̃ malachie 3.
quis stabit ad videndū eū. ipse enī quasi ignis cō
flans et quasi herba follonū et sedebit conflans et
expurgans argentū. Quis ergo sane mentis hunc
iudicē et aduentus eius diem toto corde nō time
bit. Vnde grego. sup̃ ezechielē. que erit mens ho
minis eterni iudicis p̃sentiā non formidātis vbi
cuncta simul p̃cā ante oculos redeunt et omīa q̃
cū delectatione facta sunt. ad memoriā cū pauore
reducunt. Certe. vt scribit̃ puer. xxviii. vere mali
non cogitant iudiciū. qui aut̃ requirūt deū. aduer
tunt omīa. Vnde bernar. in p̃sa. expauesco quidē
multū iudicis venturi vultū. Queꝝ latebit nil oc
cultū. nec relinquet quid in vltuꝝ. Et quis nostrū
non timebit qñ iudex apparebit. Ignis ante quē
ardebit p̃cōres qui delebit. Est autē hoc iudiciū
specialiter metuendū ppter tria. Primū est mul
tiplex accusatio ipsius p̃cōris valde grauiter per
horrenda. Secundū est strictissima villicatiōis no
stre ratio. Tertiū est horribilis sententie expecta
tio. que a iusto iudice tunc crudeliter est ferenda.
que omīa sunt p̃cōribus plurimū metuenda. Et

per cōsequēs eorū memoria est a pētis retractiua.

Quod iudiciū timendū est propter multiplicē accusationem.

Est autē primū propter quod iudiciū valde et specialiter metuendū est multiplex accusatio iplis pētōribus valde grauiter perhorrenda. Vnde multa inueniunt et numerant in scriptura q̄ pētōres in die nouissimo accusabūt. **P**rimū ē propria cōscientia que pētōre arguet nō in occulto vt nūc sed coram omībus tūc aperte. Vnde danielis vii. iudiciū sedit et libri apti sunt id est cōscientie que omībus reuelabunt. **I**n his libris continēt sententia vite vel mortis glorie seu confusionis salutis perpetue vel condemnatiōis semperiternae. **I**tem apoca. xx. iudicati sunt mortui ex his q̄ scripta erant in libro hoc est in conscientiis ipsorū. Vnde ad rio. z. testimoniū illis reddēte cōscientia eorū nam sicut testimoniū bone conscientie est accusatio pētōrū seu condemnatio siue pena. **S**ecundū q̄ accusat peccatū sunt dyaboli et spiritus maligni. ipsi enī sunt peditores. nam suggerunt peccatū faciendū et de facto et de cōmisso peccatorē accusabūt sicut socius furis interdū accusat furem de illo quod fecerat cū eo. **I**deo apocali. xii.

dyabolus accusator fratrum nominatur. **V**nde augu-
stabus oēs ante tribunal cristi et presto erit dya-
bolus et recitabit verba p[ro]fessionis nostre. et oblici-
et nobis in faciē quicquid fecerimus et in quo pecca-
uimus et in quo loco et quid facere debebamus. di-
cturus est enī ille aduersarius noster. equissime iu-
dex iudica istū esse meū. ob culpam qui noluit tu-
us esse per gratiā. tuus est per naturā meus p[er] mi-
seriā. tuus ob passionē. meus ob persuasionē. tibi
inobediens michi autē consentiēs. a te accepit im-
mortalitatis stolā. a me hanc pannosam qua in-
dutus est tunicatū. tuā vestē dimisit cui mea buc-
ca venit. **E**quissime iudex iudica ergo istū esse meū
et meū fore condemnatū. **N**ec augu. **T**ertio quod #2
p[ro]p[ri]etores accusabit. sunt angeli et spūs beati. **C**redi-
bile est enī q[uod] ille qui eis tradidit animas custodi-
endas requireret ab eisdem de huius custodiā ratio-
nem. et cū illi non mentientur. oportebit eos dicere
q[uod] ipsi non sunt in culpa. sed p[ro]p[ri]etores noluerūt eis
credere et obedire. sicut non est culpa medici q[uod] ni-
hil omittit de pertinētibus ad curā infirmī. sed
non sanat languidū sibi inobedientē. **V**nde iere-
mie quinquagesimo primo. curauimus babilonē et
non est curata et est verbū angelorū. quasi diceret

fecimus quod necessariū erat fieri circa babilonē!
vt curaretur! sed culpa sui fuit q̄ non est curata. ¶
Quartum accusans peccatorē sunt creature. Et si 3
quesieris que? dico q̄ omēs et singule. nam offen
so creatore! totus mundus odio habebit offenso
rem. Vnde iob. xx. reuelabunt celi iniquitatē im
pii et terra aduersus eum consurget! nam domi
nus aduocabit celum de sursum et terram discer
nere populū suū. Vnde crisostom⁹ super matheū
in illo die nichil est q̄ respondeamus vbi celū et
terra sol et luna dies et noctes et totus mūdus sta
būt aduersus nos in testimoniū peccatorū nostro
rum. Et ergo dicit grego. Si queris quis te accusa
bit! dico totus mundus et creature! non solū pecca
tores accusabunt! verum etiā creatorē de ipsis vin
dicabunt. Vnde sapientie. v. armabit creaturā ab
vltionē inimicorū et pugnabit cū illo orbis ter
rarū contra insensatos videlicet peccatores. Item
eiusdem. vi. creatura tibi factori deseruiens exan
descat in tormentū aduersos iniustos. ¶ **Q**uintū ac
cusans peccatorē sunt miserabiles persone que in
iuriā passe sunt. nam ille tunc accusabūt eos qui
ipsis iniuriā fecerūt. tunc enī verificabit verbum
prophete in psalmo sic dicentis. Cognoui quia fa

4

ciet dominus iudiciū inopum et vindictā paupe-
rum nam ipse qui abyssos intuetur qui sedet su-
per cherubin et seraphin/qui ambulat super pen-
nas ventorū terribilis in consiliis super filios ho-
minū tunc iudicabit causas pauperū/quando sta-
bunt in magna constantia aduersus eos qui se an-
gustiauerūt. **T**unc vindicabit omnia pater orpha-
norum et iudex viduarū. patientia vero pauperū
non peribit in finem. **A**ccusabunt etiam subditi
suos impios et negligentes prelatos. **V**nde bernar-
dus super cantica. **O** terribilis deus sup filios ho-
minū frustra incipient miseri tunc dicere monti-
bus cadite super nos et collibus cooperite nos. ve-
nient ante tribunal cristi et audiet grauis popu-
lorum querela. accusatio dura quorū vixere stupē-
diis/nec diluere peccata quibus facti sunt duces ce-
ci et mediatores fraudulēti. **S**extū accusans pctō-
rem est malicia siue peccatū. **I**eremie ii. arguet te
malicia tua et auersio tua increpabit te. **V**n pctā
erūt ligata ad collū pctōris. osee xiii. colligata est
iniquitas effraim absconditū peccatū eius. **I**tem
trēnorū. i. cōuolute sunt et imposite collo meo vi-
delicet iniquitates mee. **E**t ideo sicut furtūz liga-
tum ad collum furis accusat eum ita et tunc pctā

accusabunt miserū peccatorē. puerbiorū. vii. **I**niquitates capient impiū et funibus pētorū suorū vnq̄ quisq̄ constringit. Hinc est q̄ per pphetā dicit. funes pētorum circūplexi sunt me. quibus funibus mali per dyabolū trahentē ad infernū. tunc enī cadent in retriaculo eius pētores et captio quā abscondit apprehendet eos. **L**egitur de ericio q̄ intrans ortum onerat se pomis. figens ea in aculeis suis. *Venerusta opatio* **C**uq̄ aut venerit ortulanus. tunc ericius volens fugere. impedit ab onere. et sic cum pomis comprehenditur et arestat. **S**ic etiam pētori accidit diuersis onerato pēis. quibus comprehendit in die iudicii et accusabitur ab eisdem. **V**nde psalmista **C**ognoscetur dominus iudicia faciens et in operibus manū suarū comprehensus est pētor. **D**e q̄ dicit crisostomus super matheū. ipse cogitationes et opera specialiter stabunt ante oculos nostros accusantes nos ante deum. dicente apostolo. cogitationibus inuicem accusantibus. **V**nde bernardus. tūc opera nostra simul loquentia dicent ad miserum peccatorē. tu nos elegisti opera tua sumus. te non deserimus. tecum erimus. tecum ad iudiciū pergemus. **N**am vt dicitur ezechielis. xviii. sicut iusticia iusti super eum erit. sic impietas impii erit su

per eū. Hinc ē q̄ psalmista dicit. audite hec ōnes
gentes. auribus percipite omnes qui habitatis or
bem. **C**ur timebo in die mala. hoc est in die iudi
cii. que non solum mala est ymo pessima cuilibz
p̄tōri. **A**d quod respondet sibiip̄si dicens. igit̄ tūc
timebo. quia iniquitas calcanei mei circumdabit
me. **S**eptimuz et vltimū accusans peccatorē. sunt
tormenta siue instrumenta passiōis domi nostri
iesu cristi. ymo verius. ip̄semet cristus. **V**nde iere
mias. crux cristi contra te pugnabit. xp̄s per vul
nera sua contra te allegabit. cicatrices contra te lo
quentur. et clauī de te cōquerent̄. Hinc augustinus
in tractatu de simbolo sic dicit. fortasse dominus
in corpore suo cicatrices obseruauit. vt in iudicio
p̄tōribus exprobraret et cōvincens eos. dicat. ecce
hominē quē crucifixistis. ecce deum et hominē in
quē credere nolulistis. videte vulnera q̄ infixistis
agnoscite latus quod impugnastis. quod propter
vos apertum est et intrare nolulistis. **T**unc etiam
cristus accusans peccatorē dicit id quod naum. iii
habet scriptū. reuelabo pudenda tua in faciē tuā.
et ostendā gentibus nuditatē tuā et regnis igno
miam tuam. **Item** osee. ii. reuelabo stulticiā eius
in oculis armatorū eius et vir nō eruet eū de ma

nu mea. **O** q̄ desolati et q̄ tristes erunt in hac die
miseri p̄tōres. tunc enī sicut scribitur apocali. i.
videbit eum omnis oculus et qui euꝝ pupugerūt
et plangent se super eum omnes tribus terre. tūc
p̄tōr videbit et irascetur dentibus suis fremet et
tabescet.

Quod iudiciū timendū est propter reddendā
rationem. Capitulū tertium.

Huius iudiciū reddit timorofū est stric-
tissima villicationis nostre ratio de omibꝫ
singulariter faciendā. Vnde luce. xviii. redde ratio-
nem villicationis tue. iam enī non poteris villi-
care. **C**arissime si esses rationē redditurus mille
florenorū coram domino temporalī iusto/prudē-
ti et seuerō multū deberes sollicitari pro bona cō-
putatione faciendā sis ergo multo magis sollicitꝫ
vigilans et timorosus pro reddendā ratioe de co-
missis et omissis coram deo et angelis et ōnibus
sanctis eius quibus tunc presentibus et astātibus
te necessario oportebit computare nō solū de ma-
ioribus verū etiā de minimis vsqꝫ ad vltimū qua-
drantem. Vnde ysaie. iiii. dominus ad iudicandū
veniet cum senioribus populi et priucibus eius.
Item zacharie. xliii. veniet dominus deus meus!

omnesq; sancti cum eo. videlicet ad iudicium ge-
nerale quod erit in publico coram omnibus. et nō
in occulto. et igit̃ tanto magis est timendū. vnde
ophonie. iii. **M**ane iudicium suū dabit in lucem
et non abscondet̃. **E**rit ergo ratio multimoda de
cunctis tunc reddenda. **P**rimo videlicet de aīma
a deo nobis cōmissa. **S**i enī rex filiam sibi dilectis-
simā quam in regno suo disposuit fore reginam
alicui suorū cōmisisset subditorū et ille eam ma-
le custodierit. quis dubitat quin rex exigēret rati-
nez de custodia filie sue taliter neglecte. **Q**uid er-
go faciet rex celorū de illo cui filiam suam. id est
animā sibi specialiter dilectam tradidit in custo-
diam quam intendit ad dignitatem regiam in ce-
lis sublimare. si eam male custodierit. nonne ma-
gnam inde exiget rationē. **I**deo dicit̃ deutro. iii.
custodi temetipsū et animā tuam sollicite. nam
sicut dicit augu. **M**aius est damnū in amissione
vnius anime q̃ mille corporū. **V**nde bernar. in li.
meditationū. totus iste mūdus ad vnius anime p̃-
cium estimari non potest. **E**t igitur dicit̃ idez. cur
carnem tuam preciosis rebus impinguas et ador-
nas quas paucos dies vermes sunt in sepulcro co-
mesturi. et animā tuā bonis operib; nō decoras.

que deo et angelis eius in iudicio est presentāda.
Cnr ergo animā vilipendis et ei carnem antepo-
 nis. dominā ancillari et ancillam dominari. ma-
 gna abusio est. **I**tem dicit idem in libro de con-
 temptu mundi. hodie filii hominū anime curam
 negligūt. curā autē carnis omni desiderio pficiūt. ne-
 q̄ enī peccare metuūt s; puniri. **T**u ergo carissime
 noli min⁹ dignū plus diligere magis digno. noli
 corp⁹ extollere et aīa; negligere. noli ancillā ex-
 tollere et dñā; pmittere ancillari. **V**nde crisost. li-
 bro de reparatione lapsi. si animā negligim⁹ nec
 corpus saluare poterimus. nō enī anima pro cor-
 pore. sed corpus pro anima factum est. **Q**ui ergo
 quod primū est negligit. et quod secundū et infe-
 rius est extollit et custodit vtrunq; corrūpit. **Q**ui
 vero ordinē seruat et quod primū est colit et cu-
 stodit. et si secundū neglexerit per primi salutem
 saluabit et secundū. **S**i ergo volueris animā tuā
 saluare et bonam inde domino reddere rationē.
 ipsam instrue scientiis et virtutibus diuinis. **V**n-
 de dicit plato in thimeo. ad hoc anima coniuncta
 est corpori vt fenoretur scientias et virtutes. si cū
 magno fenore venerit benigne suscipiet a suo cre-
 atore. sin autem. relegabitur ad inferna. **S**ecunda.

reddenda est ratio de corpore nostro. ipsuz siqui-
dem est castrum a deo nobis traditū et cōmissū
Vnde bernar. bonū castrū custodit qui corpus su-
um custodit. **E**xigetur ergo ratio de custodia hu-
ius castrī / videlicet si inimici domī hoc est carnis
voluptates et vicia ibi aliquando sunt recepti / et
familiares eiusdem et amici / id est virtutes et bo-
na opera ab inde turpiter effugati. **S**i dyabolus
ibi sit receptus / et cristus verus dominus confuso
modo sit exclusus / quod si fecerimus magna erit
suspicio de nota perditionis nostre et infidelita-
tis / et stabimus ad reddendū inde rationē. **I**tem
corpus nostrū est iumentū a deo nobis concessuz /
vt ipso vtamur pro anime nostre cōmodo et vti-
litate / de quo debemus reddere rationē quo ad
tria. **V**nde ecclesiastici tricesimotertio. cibaria vir-
ga et onus asino. panis disciplina et opus seruo. tā
asinus q̄ seruus designant nostrū corpus / cui de-
betur panis ad sustentationē nature. virga disci-
pline ad lasciuie repressionē et onus boni operis /
ad profectū penitentie. **E**xiget ergo primo domi-
nus de hoc suo iumento / si illi pabulū discrete mi-
nistrauimus non nimis laute ipsum corpus nu-
triendo. nam qui seruū suū delicate nutrit / postea

illum sentiet contumacē. vt habetur prouerbiorū
 .xxix. **E**tiam non nimis modicum ipsi corpori de
 necessariis tribuendo qđ si fecerimus reputamur
 priorū corporū peremptores. **C**ontra quod sic
 loquitur bernardus in epistola ad fratres de mon
 te dei. **S**unt et alia corporis exercitia in qbus ne
 cesse est laborare. sicut sunt vigilie, ieiunia et hu
 iusmodi que spiritualia nō impediunt sed adiu
 uant si cū ratione et discretione fiant. que si ex in
 discretione sic agant vt vel deficiente spiritu vel
 languente corpore spiritualia impedianē. qui sic
 est corpori suo abstulit boni operis effectū spiri
 tui affectum proximo exemplū honorem deo sa
 crilegus est et horū oīm in deū reus. **E**t ergo gre
 gorius .xxx. moralium sic dicit. per abstinentiā car
 nis vicia extinguenda sunt non caro. **S**ed necesse
 est vt artem cōtinentie quisq teneat q nō carnē
 sed vicia occidat. sepe enī dum in illa hostem in
 sequimur etiam carnem quam diligimus truci
 damus. **S**ecūdo exigit si cū virga discipline illud
 correxerimus a rebellionē et lasciuia ipsū cohibē
 do. **V**nde bernardus super cantica. **I**nigo discipli
 ne insolentia morū est domāda. **I**tem dicit idē in
 eplā. **O** q̄ compositū reddit omnē corporis statū

necnon et mentis habitum disciplina/ceruicē sub
mittit et ponit supercilia/componit vultu/ ligat
oculos/cachinnos prohibet/moderat lingua/fre-
nat gulam/sedat iram et format incesum. **T**er-
tio exiget dominus/ si ipsum corpus laborare fe-
cerimus in operibus penitentie et virtutū. **V**nde
augu. in libro de baptismo puulorū. ppter hoc de
paradiso emissus adam cōtra edon habitabat vt
significaret q in laboribus qui sunt deliciis cōtra-
rii erudiēda est caro peccati. **V**nde corpus nostrū
reputandū est animal laboriosum ad opera peni-
tentie facienda a deo nobis comodatū. **N**oli ergo
illud tenere ociosum/cum ignoras quādin apud
te manet/ ne imperfecto penitentie opere ab illo/
qui concesserat forsitan ipsum improuise repeta-
tur. **E**t ergo crisostomus dicit. **S**i mutuo accepe-
ris bouem aut equū operaris instāter et dicis. for-
te cras a me tolle. quare hoc etiam nō facis cum
corpore quod facis cum equo vel boue. **S**ic igitur
iumentū tuū a cristo tibi concessu. discrete nutri-
as vt sustentē natura et domet vicia. **S**ic virga
discipline corrigas vt maneat in obediētia et sul-
geat castimonia. sic ad laborem instruas/ vt pro-
fugantur ocia et faciat digna penitētie opera. tūc

finaliter possis domino bonaz et valentē exinde
 reddere rationē. **T**ertio reddēda erit ratio de pro
 ximis et primo pater de filio. hoc habetur primi
 regū tertio. vbi legiſt q̄ hely punitus est pro filiis
 suis. eo q̄ nouerat illos indigne agere et nō corri
 puit illos delinquentes. **E**t ergo dicit̄ prouerbio
 rum. xxix. erudi filiū tuū. **V**nde quidam. **S**i tibi
 sit natus peccantē corrige natum. **N**e ve suū luere
 possis de iure reatū. **I**tem p̄latus de suo subdito.
Ezechielis. xxxiii. filii hominis speculatorem de
dite domui israel. **A**udiens ergo ex ore meo ser
 monē anūtiabis eis ex me. si me dicēte ad impiū
 impie. morieris morte et n̄ fueris locutus vt se cu
 stodiat impius a via sua et ipse iniquitate sua mo
 rietur. sanguinē eius de manu tua requirā. **I**tem
 ezechielis tricesimo quarto. ecce ego ipse videbo su
 per pastores et requiram gregem meū de manu
 eorum. **I**tem dominus seu princeps terrenus etiā
 rationem reddet de suo inferiori et subiecto. hoc
 patet numeri. xxx. vbi principes a dño iussi sunt
 suspēdi in patibulis ppter peccatū popli. q̄a forni
 catus fuit pplūs cū filiabz moab. q̄ vocabant eos
 ad sacrificia sua. vt legiſt ibidē. tales enī sunt prin
 cipes et prelati. de quibus scribitur iheremie. xx.

7.
Septimo. ululate pastores et clamate et aspergite
vos tuere optimates gregis. quia completi sunt
dies vestri. vt interficiamini et cadetis quasi va
sa preciosa. **V**ideant ergo prelati ecclesie et prin
cipes vniuerse terre qui aliis presunt. qualiter cō
missum sibi gregem verbo pariter et exemplo re
gunt. instruūt et defendūt. plati namq. debent po
pulū docere et a lupinis hereticorū insultibz. vul
pinis quoq. fraudibus sagaciter defensare. Prin
cipes vero terre debent peccātes corrigere scz sub
ditis iudiciū et iusticiā facere. pupillos et viduas
miserabilesq. psonas diligēter ptegere. nec quen
q. iniustis exactionibus seu molestiis aggrauare.
Sciant enī fore scriptū sapiē. vi. q. iudiciū duris
simū in his que presunt fiet. **E**xiguo enī concedi
tur misericordia. potentes aut potenter tormēta
patient. **A**d vos ergo prelatos ecclesie et princi
pes vniuerse terre sunt hī sermōes mei. vt disca
tis scientiā et nō excedatis ac subditos sic instrui
te. regite et deffensate vt durissimū hoc iudiciū. v
bi fortioribus fortior. et maioribus maior instat
cruciatio. secure in die nouissimo valeatis expecta
re. **Q**uarto reddenda erit ratio de omnibus opibz
et commissis. **V**nde athanasius dicit in symbolo.

q̄ ad cristi aduentum omnes homines resurgere
habent cum corporibus/et redituri sunt de factis
propriis rationē. Et hoc est quod aplūs innuit se-
cunda ad corinth. quinto. vbi dicit. omēs nos ma-
nifestari oportet ante tribunal cristi/ vt recipiat
vnusquisq; propria corporis/ prout gessit/ siue ma-
lum siue bonū. Vnde eccle. vltimo. cūcta quē sunt
adducet dñs ad iudiciū/ et nō solū magna et gra-
tia pētā/ sed etiā q̄ in oculis nostris vident modica
et quasi nulla. Vñ paruū quid videt passus ho-
minis/ sed de hoc erit ratio reddenda. **Iob. xiii.** ob-
seruasti omēs semitas meas et vestigia pedū me-
orū cōsiderasti. Et subdit capitulo sequenti. tu qui
dem gressus meos dinumerasti. **Item** eiusdē tri-
cesimo quarto. oculi eius sup vias hominū et om-
nes gressus eius cōsiderat scz ad retribuendū q̄ in
illis perpetrarūt. Exemplū de angelo numerante
omēs passus heremite. de quo legi in vitis patrū
minus est verbū ociosum. Et tñ (sicut scribit ma-
thei duodecimo) de omī verbo ocioso/ qđ loquuti
fuerint homines reddent in die iudicii rationē. Sa-
pientie primo. Qui loquitur iniqua non poterit
latere/ nec preteriet illum correptionis iudicium

5
minimū videtur cogitatio vana. Et tamen dicit
sapientie primo. in cogitationibus impii interro-
gatio erit. Et eiusdem sexto. Ipse cogitationes no-
stras scrutabitur. Vnde ysaie vltimo. ego autē ope-
ra eorum et cogitationes veniam et congregem
cum gentibus/videlicet ad iudicandū/prout gen-
tes iudicabo. de quo habetur iohelis tertio. in die-
bus illis cōgregabo omnes gentes et reducam il-
las in valle iozaphat et disceptabo cum eis ibi su-
per populo meo et hereditate mea israel. Omnia
ergo opera nostra cogitationes et verba strictissi-
me iudicabūtur. nam vt dicit gregorius super il-
lud mather. viceſimoquarto. omnes capilli vestri
numerati sunt. Sic deus vias nostras considerat
et gressus dinumerat/vt nec minime cogitationes
aut verba minutissima que apud nos viluerunt
in eius iudicio remaneant indiscussa. Tunc enim
vniuersa opera nostra tanquam si in frontibus
essent scripta/erunt omnibus manifesta. nam vt
scribit ecclesiastici. vi. in fine hoīs denudatio ope-
rū illius. Quinto erit rō reddenda nō solū de ma-
lis cōmissis s; etiā de bonis p̄termiſſis. vñ math.
tricesimo. tūc dicet rex his q̄ a sinistris eius erūt

Discedite a me maligni in ignem eternū qui pa-
 ratus est dyabolo et angelis eius. esuriui enim et
 nō dedistis michi manducare 10. que sequūtur. **E**t
 fuit vna de causis quare diues epulo non inuenit
 aque refrigerationē. quia pauper lazarus de mi-
 cis eius mense nichil potuit obtinere. **I**tem nō so-
 lum de cōmissis et omissis ratio reddeť. sed etia;
 de tempore perduto in quo mala facta sunt et bo-
 na plurima neglecta. **E**ccliaſtica. xvii. numerū die-
 rum et tpus dedit illi dñs. vt ipsis salubriter ad
 eius honorē et propriā salutē sp̄ vtireť. qđ multi
 tñ vilipendūt et tpus inutiliter consumūt. de quo
 bernardus in sermone ad scolares cōqueritur di-
 cens sic. nichil preciosius tempore. **S**ed heu nichil
 hodie vilius reputať. transeunt dies salutis et ne-
 mo recogitat. nemo sibi perire diem et nūq̄ redi-
 turum causať. **S**ed sicut nō peribit capillus de ca-
 pite. sic nec momentū de tēpore. videlicet de quo
 ratio non exigetur. **Q**uantū hoc timebat beatus
 anselmus in meditationibus suis sic dicens. o li-
 gnum aridum et inutile eternis ignibus dignū.
Quid enim respondebis in illo die. cum exigetur
 a te vsque ad ictum oculi. omne tempus viuen-
 di tibi impensum. qualiter a te fuit expensum.

Et ideo sapiens dicit ecclesiastici quarto. fili con-
serua tempus. **S**exto et ultimo reddenda erit ra-
tio de omnibus donis a deo receptis. **I**pse enī do-
minus nichil dat de quo non velit habere ratio-
nem. **V**nde potius videtur commodare q̄ simpli-
citer dare. **I**pse enim requireret rationem de omī
dato siue sit spirituale/ vt sunt bona anime natu-
ralia acquisita et infusa. siue corporalia/ vt forti-
tudo/ agilitas et pulcritudo/ siue tēporale/ vt sunt
potestates diuitie et honores. **D**e his omnibus pa-
tet exemplariter et parabolice. mathei. vicesimo
septimo. de quinq; talentis. et luce. xix. de nobili/
qui tradidit seruis suis diuicias. **D**e quibus om-
nibus oportuit reddi ratio et fieri computatio spi-
ritualis. **E**t ergo sicut scribitur iob. decimo **S**cito
esse iudicium semper breuiter faciendū in quo de
oībus et singulis superius iam positis ratio stri-
ctissima exigitur. quare dicebat iob. tricesimo pri-
mo. quid faciam cum surrexerit ad iudicandū do-
minus et cum quesierit/ quid respōdebo illi. **O** q̄
velociter veniet querens et interrogans de omni-
bus operibus nostris. nam iuxta est dies perditio-
nis et adesse festinant tpa/ sc̄z quādo iudicabit dñs
populū suū. quia vt dicit abdie. capitulo ultimo.

Iuxta est dies domini super omnes gentes. ipse nam
 q̄ dicit apocali. iiii. ecce venio cito. **E**t ergo dicitur
 marci. xiii. vigilate. nescitis enī quando dominus
 veniet. sero an media nocte an galli cantu. an ma
 ne. ne cum venerit repente inueniat vos dormien
 tes. quod aut vobis dico omnibus dico. vigilate.
 nam si nō vigilaueris. veniā ad te tanq̄ fur et ne
 scies qua hora veniā ad te. **I**tem apocali. vltimo.

Ecce venio cito et merces mea mecu est. reddere
 vnicuiq̄ secundū opera sua. **E**t ideo carissime cū
 de tot et tantis te iam cito et quasi improuise et
 subito oportet reddere rationē semper vigila et
 diligenter te examina. conscientia tuam quoq̄ sū
 ditus expurga. vt cum dominus ad iudicandū ve
 nerit possis eidem conuenienter respondere et in
 oculis eius gratiā ac peccatorū veniā misericordi
 ter inuenire. **E**t hoc est quod suadetur tibi ecclesi
astici. xviii. vbi dicitur. ante iudiciū interroga te
metipsum et in conspectu dei inuenies propicia
tionem.

Quod iudiciū timendū est propter sententie
 prolationem.

Timū q̄ iudiciū reddit formidabile et pa
 uescendū. est horribilis expectatio senten.

tie q̃ a iusto iudice tunc crudeliter est ferenda. hec
aut̃ sñia est terribilis specialiter ppter tria. primū
est incertitudo sñie siue dubitatio. ñlli enī cōstat
an pro se/vel cōtra se fereť. nam vt dicit̃ ecleſi. ix.
sunt iusti atq; sapiētes et opera eorū in manu dei

Et tamen nescit homo/ vtrum odio vel amore
dignus sit/ sed omnia in futurum seruant̃ incerta
Vnde legitur in vitis patrum. q̃ cum abbas aga-
thon moriturus per tres dies staret immobilis a-
pertis oculis et fratres eum pulsabāt dicentes. ab-
bas vb̃ es. respōdit in cōspectu omniū iudicis as-
sisto. Et dixerunt fratres. tu times. **D**ixit. intima
virtute qua potui mandata dei custodiui. sed ho-
mo sum et nescio vtrūq; opera mea accepta fuerūt
cora; deo. quia aliter sunt dei iudicia et aliter ho-
minū. et ideo timeo nec confido nisi venero ante
deum. **D**icit enī grego. iusticia nostra ad examen
diuine iusticie deducta/ iniusticia ē et plerūq; for-
det in conspectu iudicis quod in intentione fulg;
opantis. **V**nde prouer. iiii. est via que videtur ho-
mini iusta et nouissima eius deducunt ad interi-
tū. **E**t quia iste sanctus pater agaton hec cordiali-
ter aduertebat. ideo q̃uis in mandatis dei custodi-
endis diligentissimus fuit/ futurū tamen iudiciū

valde timuit et expauit. **I**tem legi adhuc in vitis patrum q̄ quidaꝝ senex dixit. tres res timeo. vnā videlicet quādo anima mea egressura est de corpore aliam quando occurrura est ipsi deo. terciā vero quādo finalem sententiā in die nouissimo expectauerit auditura. **E**cce qualiter hoc iudicium multi sanctorū patrū timuerūt propter incertitudinē sentētie tunc ferende. et vere merito multū ē timendū. **V**nde math. vii. et sunt verba saluatoris. **M**ulti dicent michi in illa die. domine domine nonne in nomine tuo pphetauimus et demonia eiecimus et virtutes multas fecimus. et tunc confitebitur illis dicens. nunq̄ noui vos. discedite a me. **E**t si prophete et fugantes demones et mirabilia in dei nomine faciētes tūc repellent. quis poterit esse securus. quis tam sancte hic possit uiuere q̄ in hoc iudicio non habeat tremere et time re. nullus verissime. cū non sit mūdus a sorde super terram. etiam nec infans vnus diei. **H**inc est quod scribitur ysae. lxi. facti sumus nos omēs vt in mūdus et quasi pannus menstruatus vniuersi iusticie nostre. **E**rgitur de omnibus opprobriis nostris in hoc iudicio producēdis. quantūcūq̄ etiā videant bona siue iusta. debemus merito formi.

dare. **V**nde iob. ix. verebar omnia opera mea. **S**ic
beatus paulus vas electionis quis de nullo pecca-
to conscius sibi fuit. **D**icit enī actū. xlii. ego enī
conscientia bona cōuersatus sum apud deum vsq;
in hodiernū diem. tamē sicut scribitur ecclesiasti-
ci quinto de propiciatu peccatorū noluit esse sine
metu. **V**nde prima ad corinth. quarto. quasi pau-
scendo dicit. nichil michi conscius sum. sed in hoc
non iustificatus sum. hinc grego. ait. iusti aut om-
ne quod agunt metuūt. dum tantū considerāt an-
te quantū iudicem stabunt. omnes enī stabimus
ante tribunal cristi. sicut scribit apostolus. xliii. ad
romanos. **E**t ideo quid ego miserrimus dicā vel
quid faciam. dum nil boni perferam ante tantū
iudicem. **S**ecundū propter quod sententia est ter-
ribilis est illius sententie dura et lamentabilis.
ymo intolerabilis prolatio. cū diceb. ite maledicti.
Vnde math. xxv. **C**um venerit filius hominis in
maiestate sua. et omnes angeli cum eo. tunc sede-
bit super sedem maiestatis sue. et cōgregabuntur
ante eum omnes gentes et separabit eos abinuicem
sicut pastor segregat oves ab hedis. et statu-
et quidem oves a dextris. hedos aut a sinistris. tūc
dicet rex his qui a dextris eius erunt. venite bene

dicti patris mei possidete paratum vobis regnum
a constitutione mundi. **E**surui et dedistis michi
manducare. et cetera que sequuntur. **E**unc dicit his
qui a sinistris eius erunt. discedite a me maligni
in ignem eternum qui paratus est dyabolo et ange
lis eius. **V**nde quidam iudicis in lite brevis est vox
Ite. venite. dicitur reprobis ite. venite probis. **O**
gratiosissimum et dulce cristi alloquiū. cum dixerit
venite. **O** durum et amarum ymo intolerabile
verbum. cum pronūtiauerit. discedite a me siue
ite. vere vere aspera vox ite. vox est bñdicta ve
nite. **V**nde bernardus. **O** q̄ graue q̄ inuite a fini.
stris erit. ite cū a dextris vos venite dicit rex lar
gitor vite. **I**ste est gladius ab vtraq̄ parte acutus
extens ex ore filii hominis. vt habetur apoca. pri
mo et etiā decimo nono. **C**erte tunc percuciet ter
ram virga oris sui et spiritu labiorū suorū inter
ficiet impiū. vt habetur ysaie vndecimo. **O** q̄ ter
ribile est illā vocem tunc audire. **V**nde augu.
super iohanne. qui ceciderunt ad vocem vñ. cristi
morituri quid facient sub voce iudicaturi. ipse si
quidem rugiet sicut leo. **A**mos tertio. leo rugiet.
quis nō timebit. **I**tem ysaie quinto. rugitus eius
vt leonis. **E**t ieremie. xxv. dominus de excello ru

giet et de habitaculo suo dabit vocem suam/ per-
uenietq; sonitus vsq; ad extrema terre. quia iudi-
cium domio cum gentibus. **C**erte tunc vox domi-
ni erit in virtute vox domi in magnificētia. vox
domi confringens cedros. nam tunc dominus con-
fringet cedros libani/ hoc est supbos et elatos eius
speciales inimicos/ qui mox vt honorificati fuerit
et tanq; cedri exaltati/ quemadmodū fumus defi-
cient/ cum in hoc iudicio humiliati fuerint a do-
mino et quasi penito ad nichilū redacti. hec etiā
vox domini erit sicut tonitruū verberans terrā.
Ideo ioh. xxi tremens dicebat. quis poterit toni-
truum magnitudinis intueri. **V**nde psal. intonu-
it de celo dominus et altissim⁹ dedit vocem suā.
Item ioh. tricesimo septimo tonabit domin⁹ vo-
ce sua mirabiliter/ qui facit magna et inscrutabi-
lia. **H**inc anselmus in meditationibus suis dicit.
quid dormitas aīma tepida et euomi digna/ qui
non expergiscitur qui non tremet ad tantū toni-
trū non dormit sed mortuus est. **I**tem verbum
domini erit admodū fulguris coruscantis. **V**nde
zacharie. ix. exibit vt fulgur iacul⁹ eius et domi-
nus in tuba canet. **C**erte sicut dicit ysae. xxvii. in
illa die clangē tuba magna. **H**inc dicit crisosto-

mus super illud math. vicesimo quarto. virtutes celorum mouebunt. **V**ere vox magna vox tube terribilis. cui omnia obediunt elementa. que petras scindit. inferos aperit. portas ereas frangit. vincula mortuorum dissoluit et de profundo abyssi animas liberatas corporibus suis reddit. et ad iudicium ire compellit. **N**ec autem omnia citius consumantur in opere quam sagitta transit in aere. **D**icente apostolo prima ad corinth. quinto. **I**n momento. in ictu oculi in nouissima tuba. **D**e hac etiam tuba dicit hieronimus super math. quotiens diem illum confidero toto corde contremisco. siue enim comedo siue bibo. siue aliquid aliud facio. semper videtur illa horribilis tuba sonare in auribus meis. **S**urgite vos mortui venite ad iudicium. **H**unc diem frequenter debet cogitare quilibet tribulatus. seu onere penitentiae aggrauatus et inde magnam suscipiet in anima subleuamen. **V**nde greg. in omelia. diem illum fratres carissimi ante oculos vestros ponite. et quicquid modo graue cernitur in eius operatione leuiatur. debemus etiam hunc diem expauescere et timere. nam est dies ire. dies magna et amara valde. **I**tem ysaie tricesimo. ecce dies domini crudelis veniet. indignationis plenus et ire et furo.

ris. Et solis quarto. Sol conuertetur in tenebras et luna in sanguine anteq̃ veniet dies domini magnus et horribilis. **Q**uantū metuebat bt̃s bernardus hunc diem quādo dixit. cuꝫ recordor moriturus. quid post mortē sum facturus. terret terror me venturus. quem exspecto non securus. terret dies me terroris. dies ire et furoris. dies ludus et meroris. dies vltix peccatorū. **D**e hoc etiam die ait idem in sermone sic nudi stabunt ante tribunal cristi vt audiant voceꝫ iudicii qui obdurauerunt aures suas et vocem consilii. quid enī loquitur dominus. agite inquit penitentiā. multi dissimulant. multi continent aures suas et dicunt. durus est hic sermo. **N**on sic impii non sic. quoniā intonuerit durus sermo. verbū asperum cum pronuntiātū fuerit. Ite maledicti in ignem eternū. **Q**uid ergo dicent in illa die terribili miseri peccatores perpetue. condemnati. cum viderint sanctos ad regnū vocari. atq; semetipsos ad mortis supplicia eternaliter destinari. **C**erte sicut dicitur. sapientie quinto. gementes pre angustia spiritus. dicent intra se penitentiā agentes. **A**lii sunt quos aliquando habuimus in dextum et in similitudinem impropertii nos insensati vitam illo

rum extimabamus insaniam et finem illorū si-
 ne honore. **Q**uomodo ergo computati sunt inter
 filios dei et inter sanctos fors illorū est. **N**os erra-
 uimus a via veritatis et lumen iusticie non illu-
 xit nobis et sol intelligentie non est ortus nobis.
Lapsi sumus in via iniquitatis et perditionis. **E**t
 ambulauimus vias difficiles: viam domi igno-
 rauimus. **Q**uid nobis profuit supbia aut quid di-
 uiciarum iactantia contulit nobis. transierūt enī
 omnia illa tanq̃ vmbra et tanq̃ nuntius precur-
 rens et tanq̃ nauis: que pertrāsīt fluctuantē aquā
 cuius cum preterierit non est vestiū inuenire. cer-
 te hec confessio et penitētia erit nimis tarda. pe-
 nitebunt quidem ad penam sed non cōuertantur
 ad veniam. nam tunc non erit amplius locus ve-
 nie et misericordie: sed equitatis et iusticie cū pro-
 nūtiat a tremendo iudice. **I**te et venite. **O** q̃ hec
 sententia ab hominibus est timenda. **V**nde legi-
 tur in vitis patrū q̃ quidam sanctus cuius spiritus for-
 nicationis ipsius grauiter temptaret. exorauit do-
 minū vt temptator ei visibiliter appareret: quod
 factum est. tunc sanctus iste ait. quid tibi proficit
 q̃ sic me temptas. est enim summa fatuitas. no-
 sti namq̃ q̃ cū aliquē in peccatū precipitas peccatū

tuū aggrauas et ex consequēti penam tuā sic au-
gmentas. **R**espondens demon ait. scio enī verum
esse quod loqueris. scio enī q̄ quanto plures pecca-
re fecero. tanto diem iudicii amplius recordabo.
illam aut̄ diem super om̄ia reformido. in qua du-
ram illā sententiā me auditurū expecto. ite male-
dicti in ignem eternū. qui paratus est dyabolo et
angelis eius. **E**t vt fulmiationē illius sententie
saltem ad tempus valeam retardare. **I**deo nitor
homines tam grauiter temptare. **O** deus eterne
quantū tūc demones et miseri p̄cōres timebūt et
a voce tonitruī tui formidabunt. **E**t ergo si volue-
ris hanc vocem non timere et in illa die horribili
et magna securus esse. semina nunc opera iustitie
pietatis et misericordie. **O** q̄ felix fuerit et multū
beatus qui nūc intelligit super egenū et pauperē
nam in die illa mala liberabit eum dominus. pro-
uerbiorū. xi. bene faciet anime sue vir misericors.
Fac etiam condignos fructus penitentie. nam qui
nūc semināt in lacrimis et dolore. tunc veniētes
venient portātes manipulos suos cū magna exul-
tatione. **S**ed multi nūc seminant spinas et zizanī-
am. putantes se tunc triticum messuros. non sic
impīi nō sic. que enī seminauerit hō hec et metet

dicit apostolus ad galatas. vi. Et ergo dicit domi-
 nus. o. iee. vii. arastis impietate' iniquitate' messui-
 stis. Vnde qui seminauerit peccatū et actus nequi-
 cie' metet rehenalem penam. qui vero virtutes
 et opera penitentie' colliget gloriam sempiternā
 nam qui bona egerunt ibunt in vitam eternā. qui
 vero mala in ignem eternū. opera enī illorum se-
 quūtur illos. scribitur apoca. xiiii. nam opera tunc
 saluabunt et opera condemnabūt. Hinc est quod
 dicitur iohānis. v. veniet hora in qua omēs. qui
 in monumētis sunt audient vocem domi et pro-
 cedent qui bona fecerūt in resurrectionē vite. qui
 vero mala in resurrectionē iudicii. Vnde apoca.
 .ii. dicit iudex affuturus. ego sum scrutans corda
 et renes. et dabo unicuique vestrum secundū opera
 sua. Nam vt dicitur abdie. capitulo vltimo. sicut
 fecisti' fiet tibi. Et ergo scribitur ieremie. qui qua-
 gesimo. Et sunt verba iudicis ad angelos malos
 de pētoe condemnato sic dicentis. reddite ei secū-
 dum opus suū iuxta omīa que fecit facite illi. Et
 igitur si velis autumnū bonū tūc habere et mul-
 tis fructibus abūdare' semina nūc largiter in hoc
 vere presentis huius vite. nam qui parce seminat
 parce et metet. vt habet. ii. ad corinth. ix. Sic etiā

qui seminat in maledictiōibus et peccatis de eis-
dem et metet. nam vt dicitur comuni prouerbi.
Quod sibi quisq; serit presentis tempore vite hoc
sibi messis erit. dū dicit ite venite. **T**ertio ve-
ro propter quod sententia iudicis dicitur terribi-
lis est desolata et omni dolore plena damnatorū
adeo et angelis et ab omnibus sanctis eterna sepa-
ratio. cum pars sinistra a demonibus rapietur. in
instanti enī et sine mora horribili illa sententia
ab ore cristi puulgata erunt parati demones cru-
delissimi rapientes animas miserorū ducētes eas
velociter ad suppliciū sempiternū. Hoc etiam pa-
tet figuratiue hester. vii. de ministris assueri regis.
qui erant auidissimi et parati ad suspendendum
aman. Vnde dicitur ibidem. necdum verbum de
ore regis exibat et statim operuerunt facies eius
serui regis. Sic dyaboli in die illa erunt paratissi-
mi ad statim rapiendas animas peccatorū. Et hoc
est quod dicitur in lamentatōnibus ieremie. capi-
tulo primo. omnes persecutores eius apprehēde-
runt eam. Vnde crisosto. de reparatiōe lapsi. cogi-
ta seuos illos et horrendos penarū ministros qui
pctōres pcpitant ad supplicia sempiterna. Item
hugo de sctō victore. tortores horribiles qui nūq̃

miserenſ erūt parati vt data ſententia te damna-
 tum rapienſ ad tormenta tunc miſerande miſer/
 lamentādo dices ſuſceperunt me ſicut leo paratus
 ad predam et ſicut catulus leonis habitans in ab-
 ditis. **Q** dolor ineffabilis. o pena indicibilis talis
 amariffime ſeparationis. **V**nde bernar. in medita-
 tionibus ſuis dicit. qu. ſputas meror erit. quis lu-
 ctus que triſticia. cum ſeparabunt mali a conſorcio
 iuſtorū et a viſiōe dei et traditi in p̄tate demonū
 ibunt cū illis in ignē eternū. ibiq. erunt ſine fine
 in luctu et gemitu pcul relegati a beata patria pa-
 diſi et in gehēna nūq. lucē hīturi iuxta q̄titate cul-
 pe penas ſuſtinētes. **T**unc illi miſeri peccatores de
 omni redemptione deſperantes vſq. in eternū non
 videbunt lumen. nam introibunt in inferiora ter-
 re tradent in manus gladii partes vulpium erunt
Hoc eſt ipſorū demonū qui ſunt fraudulēti et ne-
 quiſſimi in oībus ad nocendū. **D**e hac ſepationis
 pena ſic dicit criſoſto. in libro de reparatiōe lapſi
 nōnulli imperitorū putant. ſibi ſuſſe et optabi-
 le videri. ſi tantū careant gehēna. ego aut multo
 grauiores q̄ gehēna eſt dico eſſe cruciatus remoue-
 ri et abici ab illa gloria. nec puto ita acerba eſſe ge-

hence supplicia vt sunt illa de quibus audi quod
dicit beatus petrus. torquetur is qui arcetur a cō-
spectu cristi. hoc crede michi penis omnibus gra-
uius est hoc est solum quod superat gehennam.
Vnde idem super illud mathei decimo sexto. Ex-
cidetur et in ignem mittetur. **I**ntolerabilis res est
gehenna. quis nesciat et supplicium horribile. ta-
men si mille. quis gehennas ponat nichil tale est
dicturus quale est ab honore illius glorie propel-
li et exosum esse cristo. **N**am secundū beatū augu-
stinum. reprobī mallent omne tormentum susti-
nere q̄ videre facieꝝ iudicis irati. **V**nde iohelis se-
cundo. **A** facie eius contremuit terra moti sunt ce-
li et sol et luna obtenebrati sunt et stelle retraxe-
runt splendorē suum a facie eius trucidabant po-
puli. **C**erte domine tunc peccatores infirmabunt
et peribunt a facie tua et hoc pre dolore nimio cū
earū viderint auersas et q̄ ad ipsos terribilit̄ cōmo-
tam. te crudelissime dicente illud hieremie. xviii.
dorsum et nō faciē ostendā eis in die pditōis eorū
O qualis sepatio q̄ grauis et amara tūc diuisio cu-
iusq̄ pētoris a facie dñi sibi totalit̄ indignātis et
terribilit̄ dātis. amen amē dico vobis nescio vos.

Vnde quidā. **C**arorū tristis discessus tristior istis
Corporis et anime tristissimus a deitate. **C**arissi-
 mi propter hec omnia supra dicta et quasi infini-
 ta alia que causa breuitatis obmittunt' expurgati-
 mini et leuate capita vestra ac omni timore ac tre-
 more diem illum precauete. nam sicut dicitur so-
 phonie. i. iuxta est dies domini magnus iuxta est
 velox nimis. **E**t igit' dicit' ysaie xiii. **V**lulate quia
 ppe est dies domi. **v**igilate itaq' quia nescitis diē
 neq' horam. **S**cribitur math. xxv. **V**nde primo ad
 thesaloniceñ vltimo. **E**ratres cristi diligentes si-
 tis. quia dies domi sicut fur ista in nocte veniet.
Cum enī dixerint pax et securitas tunc repētinus
 eis supueniet interitus. **E**t sicut dolor in vtero ha-
 bentis et nō effugient. vos aut' frēs nō estis in te-
 nebris vt vos illa dies tanq' fur cōprehēdat omēs
 enī vos filii lucis estis et filii dei. **I**git' nō dormia-
 mus sicut ceteri sed vigilem' et sobrii simus. hec
 vbi supra. **E**tem luce. xxi. attendite vobis ne for-
 te grauent' corda vrā in crapula et ebrietate et cura
 huius vite et supueniet in vos repētina dies illa
 tanq' laqus ei supueniet in oēs qui sedēt sup facieꝝ
 vniuerse terre. **v**igilate itaq' ōni tpe orantes vt di-
 gni habeam' fugere ista omnia que ventura sunt

et stare ante filium hominis. **H**ec omnia ibidem.
Nam in veritate ibi erit timor et tremor et into-
lerabilis dolor. **V**nde iohelis. iii. magnus est dies
domini et terribilis valde. et quis sustinebit eu?
Et ysaie. ii. introibunt in spelūcas petrarū et vora-
gines terre a facie formidinis dñi et gloria maie-
statis eius. cū surrexerit pcutere terrā. tūc ei in fre-
mitu cōculcabit terrā et ī furore obstupefaciet gē-
tes. sicut scribit zacharie. ii. **E**t g^o dicit ysaie. x. quid
facietis in die visitationis et calamitatis de longe
venietis ad cuius fugietis auxiliū. **C**erte peccato-
ri tunc nō erit refugiū nullū solamen/ seu adiuto-
riu. **V**nde anselmus libro de similitudinibus. **A**
dextris erunt peccati accusantia. a sinistris infini-
ta demonia/ subtus horrendū cabos/ de super pre-
sentia iudicis irati/ foris mūdus ardens/ intus cō-
scia vrens vbi iust^o vix saluabit. heu miser pētor
sic dephensus quo fugiet latere tūc erit impossibi-
le et apparere intolerabile. **I**tem est dicta snia eo
magis formidabilis et timenda. quia nō solū cor-
pus diiudicat/ sed etiam ipsam animam condem-
nat. **V**nde legitur in exemplo q^d duo fratres quo-
rum vnus erat fatuus et alter sapiens ibant pari-
ter in eadem via. **C**um autem venissent ad biui-

um: vbi erant due vie. vna delectabilis et pulcra. reliqua vero inabilis et aspera. fatuus videns viam delectabilem dixit sapienti. **E**amus per hanc viam. sapiens respondit. frater et si via ista p qua ire desideras delectabilis sit: tamen ad maluz hospitium in fine deducit. **V**nde consulo vt per aliam viam transeamus. na quis ista sit aspera et inabilis: ducit tn finaliter ad hospitium laudabile et magne honestatis et quietis. **R**espondit fatuus. magis volo oculis meis credere q tibi: de his que tu non vides. et sic se posuit in via delectabili et amena: quod sapiens considerans qui nolens eum dimittere: ipsum sequebatur. pergentes aut pariter inciderunt statim in latrones qui eos ab inuicem seperantes posuerunt in carceribus diuersis. **E**actum est autem vt rex illius terre preciperet quadam die omes incarceratos coram se adduci vt ipsos iudicaret. **V**enientes autem isti duo inter ceteros cum se mutuo viderunt. sapiens dixit regi. **O** domine rex et iudex: valde vobis conqueror de isto fratre meo. nam cum essemus pariter in via: et ipse sit fatuus: ego vero sapiens reputatus noluit michi credere vt iuissemus per quandam viam bonam: quam sibi demonstraui: sed fecit me ne

secum per quandaꝝ viam malam. vbi cecidimus
in latrones. vnde reus est mortis mee. **F**atuuꝝ di
xit et contrario regi. domine rex ego aduersus fra
trem meum habeo maiorẽ casum et rationẽ con
querendi. nam cum ipse sapiens est non debuisset
tam faciliter me sequutus fuisse per viam quam
sciuit fore malam. q̃ si non fecisset. rediissem vti.
q̃ et sequutus euꝝ fuisset et presens periculũ nul
latenus incurrissemus. **V**nde vero reus est mor
tis mee. His verbis ex vtraq̃ parte auditis. rex ta
lem protulit sententiã dicens. tu fatue noluisti sa
pienti credere. et tu sapiens sequutus es fatuũ in
itinere. igit̃ ambo debetis iam suspendi et morte
condemnari. **S**ic erit in die iudicii et in consum
matione seculi. cuꝝ exhibunt anime de latibulis et
corpora de sepulcris ad recipiendum iudicium de
commisissis omnibus et omissis. **N**am corpus fa
tuũ. quia noluit sequi consiliũ anime sapientis
et spiritus sapiẽs. quia sequutus est corpus fatuũ.
igitur damnabũtur ambo in extremo iudicio. **E**t
hac de cã snia iudicis dei gladius ab vtraq̃ parte
acutus dicit̃. vt habet̃ apoca. i. nam p̃cuet quo ad
corpus et aniã miserũ peccatorẽ. **V**ñ math. x. illũ
timete q̃ p̃t corpus et aniã perdere in gehennã

Item dictam sententiā reddit multo formidabi-
 lem et timendam qualitas ipsius iudicii. **E**st eni;
 ferenda a iudice circumspecto ymo prudentissimo
 qui non poterit falli. nam omīa sibi cognita sunt
 et nota. ipse enī nouit abscondita cordis scrutās re-
 nes et corda deus. **V**nde ad hebreos quarto. omīa
 nuda et aperta sunt oculis eius. deus enim intue-
 tur cor. vt habetur primo regū. xvi. **E**t ecclesiastici
 vicesimo quarto. oculi domini multo plus lucido
 res super solem circūspicientes omēs vias homi-
 nū et pfundū abyssi et hominū corda intuentes in
 absconditas partes. **E**t ergo vt dicit boecius profa
 vltia quinti de cōsolatiōe. **M**agna nobis indita est
 benefaciendi necessitas cū agamus omīa ante ocu-
 los iudicis cuncta cernentis. **I**tem ieremie tricesi-
 mo secundo. oculi tui aperti sunt super omnes vi-
 as filiorum adam. vt reddas vnicuiq; secundum
 vias suas et secundū fructum adinventionis eius
Iste est iudex valde metuendus. cui p̄spectabile est
 omne solidum et apertum omne secretum. cui ob-
 scura clarent. muta respondent. mens sine voce lo-
 quitur et silentiū confitetur. **N**ec est sentētia feren-
 da a iudice iustissimo qui non poterit flecti. nam
 iudicabit orbem terrarum in iusticia. et poplōs in

equitate. nullus enī veretur potentiā nec alicuius
accipit personā / nec aliquo munere tunc placat.
Vnde deuteronomii. x. deus magnus / potens et ter
ribilis qui personam non accipit nec munera. cer
te tunc plus valebit pura conscientia q̄ masubia
plena. tunc diuitibus nichil proderit diuiciarum
copia sed solū pietatis et iusticie tunc profunt ope
ra. Ezechielis. vii. argentum eorū foras eicieſ et
aurum eorum in sterquilinum erit. argentū et
aurum non valebit liberare eos in die furoris do
mini. tunc apparebit dolus seculi / falsitas mundi
ac vilitas et indignitas oīm diuiciarū. **○** q̄ dulce
q̄ iocundū erit tūc odisse mūdū et q̄ triste q̄ ama
rū habuisse mūdū carū. hec etiā snia ferenda est
a iudice que precibus nō corrumpit neq̄ mitiga
tur. Prover. vi. non acquiescet cuiusdam precibus
Et ideo vt dicit crisostomus. ibi angeli pro homi
nibus nō intercedent. quia iustus iudex tūc nō fa
ciat misericordiā / s; reddet vnicuiq̄ scdm sua me
rita vel demerita / equam et inflexibilē iusticiā.
Vnde ezechielis. vii. secundū viam eorum faciam
eis et scdm iudicia eorū iudicabo eos / et scient qz
ego dñs. **E**t ergo iob. ix. expauescēs dicēs verebar
omnia opa mea / sciens q̄ non parceres delinquētī.

De his omnibus bernar. in prosa. iuste quidē iudicabit nec psona? acceptabit p̄cio nec corrupet? sed nec p̄ciis flectet. Et igit̄ labora diligent̄ illic deferre iusticiā / vbi misericordiā nō poteris inueire. nam vt scribit̄. xi. puerbi. nō pderūt diuicie in die vltionis sed iusticia liberabit tūc a morte. **C**arissimi me! si scolares lectōes suas nesciētes valde acriter timent de examine m̄gri. quia forsitan acriter corrigent̄. quantū hñt tunc timere miseri p̄tōres de extrema auditiōe summi m̄gri et iudicis! qui nō studuerūt in libro iusticie et veritatis. certe in hoc examie q̄ nūc malignant̄! exterminabūt. iniusti ei punient̄ et semen eorū peribit. **C**ontra vero. tunc in memoria eterna erunt iusti! ab auditione mala penitus non timebūt. Et ergo dicitur ecclesiastici. xviii. ante iudiciū para tibi iusticia. Nec etiam sentētia fereē a iudice crudeli et cōmoto qui nō poterit placari. nam dñs q̄ nūc naturalit̄ māsuetus ē vt agnus. tūc apparebit quasi leo rugiens crudelis et cōmotus. **V**n̄ osee. xliiii. et possunt esse verba domini de auaris/gulosis et supbis in die iudicii sic dicentis iuxta pascua sua adimpleti sunt et saturati et eleuauerūt cor suum et obliui sunt mei. **E**t ero eis quasi leena. Et sicut pardus in via assyriorum

occurrā eis quasi vrsa raptis catulis et dirumpā
interiora iecorū eorū et consummā eos ibi quasi
leo. quid enī crudelius istis bestiis posset inueni-
ri. **I**tem dicet dominus ad impiū condemnandū
illud ezechielis. vii. finis venie venit/ finis super
quatuor plagas terre/ nūc finis super te et emittā
furorem meū in te et iudicabo iuxta vias tuas et
ponā cōtra te omēs abhōinatiōes tuas/ et nō par-
cet oculus meus super te et nō miserebor/ sed vi-
as tuas ponam super te et abhominatiōes tue in
medio tui erunt et sciet quia ego dominus. venit
tūpus/ propē est dies occisiōis nūc de p̄p̄inquo effū-
dam iram meā super te et cōplebo furorē meū su-
per te. **C**erte domīe sicut ignis qui comburit sil-
uā et sicut flāma comburēs mōtes/ ita p̄sequeris
tūc illos in tēpestāte tua et in ira tua et in furore
tuo obstupescies gentes. **D**e quo dicit ysai. xxx.
ecce nomen dñi de longinquo veniet ardens furor
eius et grauis ad portandum labia eius repleta
sunt indignatiōe et lingua eius quasi ignis deuorans
et spūs eius quasi torrēs in vndā vsq; ad me-
dium colli ad p̄lendas gentes ad nichilū hunc fu-
rorem preuidit iob. in spiritu cum dixit. quis mi-
hi hoc tribuat vt in inferno protegas me et absco-

das me donec pertranseat furor tuus. **V**ere tanta
 erit tunc seueritas iudicis q̄ nec verbis poterit ex
 primi nec mente cogitari. om̄ia enī iudicia ab ini
 tio mūdi super humanū genus habita sunt. tanq̄
 scille respectu furoris domi quē in hoc iudicio ex
 ercebit. **E**cce q̄ districtus rediet ad iudiciū. q̄ mi
 tis resurrexit et transiit ad celos. **V**nde grego. in
 omelia super illud iobannis. xx. thomas vnus ex
 duodecim qui dicit didimus sic ait. vitam igitur
 vestrā fratres moresq̄ compone. et his qui mitis
 resurrexit a mortuis q̄ districtus in iudicio veni
 et preuide. **C**erte in die tremendi examinis sui
 cur angelis thronis et dnationibus cū principati
 bus et ptatibus apparebit. celis et terris ardētibus
 cunctisq̄ elementis in obsequii sui terrore cōmo
 tis. hunc ergo tanti pauoris iudicē ante oculos ve
 stros ponite hunc venturū timete vt hunc cū ve
 nerit non timidī sed securi videatis. timēdus est
 ergo modo ne tunc timeat. terror illius ad vsum
 bone opationis nos exerceat. metus illius vitam
 nostrā a prauitate cōpescat. **M**ichi fratres credite
 quia tanto tūc erimus securi de eius p̄sentia quā
 to nūc esse satagimus suspecti de culpa. **C**erte si a
 liquis vestrū cū suo aduersario causaꝝ dicturus in

meo iudicio die crastina esset exhibendus totā for-
tasse noctē insomnē duceret quid sibi dicere possit
quid obiectiōibus rēderet? se cū sollicita et mestu
ante mente versaret ne me inueiret asperū vehe-
mentē metueret? et ne apud me noxius appareret
formidaret et quis ego aut quid ego. nimirū nō lō
ge futurus post hominē vermis atq; post vermes
puluis. Si ergo tāta cura ptimeat iudiciū pulue-
ris? qua intentiōe cogitandū est qua formidine pui-
dendū est iudiciū tāte maiestatis. Nec oīa grego.
vbi supra. Adhuc sunt quedā alia p̄dictā snia? ag-
grauantia. Primū videlz quia ibi nō est p̄tās resi-
stendi. Sapientie. xi. Virtute brachii tui quis resi-
stet. Et ysaie. xliii. quis resistet iudicio tuo? vere nī-
lus pōt resistere? sed omēs gñaliter oportet compa-
rere/ ac sententiā summi iudicis velint nolint? co-
ram angelis expectare. Ipse enī loquit̃ per ysaiam
.xxxvii. ad peccatorē condemnandū in hec verba
Reuelabit̃ ignominia tua et videbit̃ obprobriū tuū/
ultione? capiam et nō resistet michi homo. Vnde
iob. ix. deus cuius ire resistere nemo po est. nam si
fortitudo quā robustissim? est. Item hester. xlii.
dñe deus rex oīpotens in ditione tua omīa posita
sunt et nō est qui possit resistere volūtati tue tu cū

fecisti celum et terrā et quicquid celi ambitu con-
 tinetur dñs omniū tu es: nec est qui resistat maie-
 statī tue. **I**ste est magnus dñs fortis et potens: cu-
 ius magnitudinis et potentie nō est numerus ne-
 q; finis. nullū etiam quantūcūq; magnū ipse ti-
 mebit. **S**apientie. vi. non verebit dñs magnitudi-
 nem cuiusq; quoniā pusillū et magnū ipse fecit.
 omīa enī subiecta erunt pedibus eius: et timebūt
 eum in die illa vehementer. **N**am vt dicit ezechie-
 lis. vii. in die iudicii et furoris domī rex lugebit:
 et principes induent merore. **I**tem apoca. vi. **R**e-
 ges terre et pñces et tribuni et diuites et fortes
 et omīs seruus et liber abscondēt se in speluncis:
 et in petris montiū et dicent montibus: cadite su-
 per nos et abscondite nos a facie sedentis sup thro-
 nu: et ab ira agni. quoniā venit dies magnus ire.
Et ibidem. xviii. flebūt et plangēt reges terre qui
 cū babilone fornicati sunt et in deliciis vixerūt cū
 viderint fumū incendii eius longe stantes: ppter
 timorē tormentorū. **C**erte tunc erit tribulatio ma-
 gna qualis non fuit ab initio mundi vsq; modo.
 sicut dicit mathei. xxiii. **A**liud est quod dictā sen-
 tentiā aggrauat quia non est ibi locus pñtoris:
 se occultandi seu latendi. nam vt dicit beatus an-

scimus. latere tunc erit impossibile et apparere intolerabile. **V**nde iob capitu. vicesimo quarto. non sunt tenebre et non est umbra mortis. vt abscondantur ibi qui operantur iniquitatē. **I**tem bernardus in sermone. nudī stabunt ante tribunal cristi. vt audient vocem iudicii qui obdurauerunt aures suas ad vocem consilii. vt superius allegatum est. **C**arissime hunc diem time. hunc iudicem et dominū omnia iudicaturū cordialiter expauesce. vt eo diligentius peccata possis euitare. **N**am vt scribit ecclesiasticus. i. timor domini expellit peccatū. **E**t a libi. in timore domini omnis homo declinat a malo. **I**tem aliud est. quia non est ibi locus ad alium appellandū nec spaciū fugiendi. psal. quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam. si ascendero in celū tu illic es si descendero ad infernū ades. **V**nde dicit dñs de peccatore amos. ix. fugiet et nō saluabitur ex eis qui fugerit si descenderint vsq. ad infernū. inde manus mea educet eos. et si ascenderit vsq. ad celos inde traham eos. et si absconditi fuerint in vertice carmeli. inde scrutans auferat eos. et si celauerint se ab oculis meis in fundo maris. ibi mandabo serpenti et mordebit eos. **E**t si abierint in captiuitatē coram inimicis suis. ibi man-

dabo gladio et occident eos et ponam oculos meos super eos et in malū et nō in bonū. **Et ergo iob .x. sic dicit dominus.** omīa iudicaturus nō est qui de manu mea possit eruere. **Certe** sicut plane video. vbiq; nos inueniet omnipotentis manus. **Vn** de auctor de cursu anime. **Quid** facies diues nūq; tutus bene viues. **Quo** vertes cursum nō tutus es hic neq; sursum. **Si** miser ascendis celos vel ad sidera tendis. **Imperat** in celis verus est et ad infera tendis. **Si** mare queratur rex iste mari dominatur. **Nūq;** tutus eris sed vbiq; repertus haberis. **Vere** vere ita nullibi patebit fuga nec in morte nec in vita. **O** q̄ bene aduertebat hoc ille sanctus eliasarus qui sic inquiring dicebat. manū omnipotentis neq; viuus neq; defunctus effugiam. vt habet secundo macha. vii. **Ex** dictis ergo patet multipliciter q̄ finale iudiciū erit oībus metuendū et hoc propter accusationē plurimorū ibide; sustinendā et propter rationē vniuersorū generaliter reddendam. et ppter diffinitiuā sententiā tunc a iusto iudice horribiliter proferendā. **Pluius** ergo memoria preseruet non immerito quemlibet a peccatis;

Tertium nouissimorū de inferno.

Qertium nouissimorū cuius salubris recordatio a peccatis prohibet est infernus seu gehenna. Vnde narrat anastasius de beato anthonio heremita.

Quā cū dyabolus eū temptaret de aliquo peccato ipse penas eterni incendii peccato debitas rememorans eidem opponebat et sic tandem vicit dyabolū et liberabat a temptatōnibus permanēs immunis a peccato. Circa quam materiā inter cetera sunt principaliter tria consideranda. Primum est diuersimoda nominatio penarum locorū. Secundum est multimoda afflictio sodaliū infernorum. Tertium est varia conditio infernaliū tormentorum quorum magis memoria valde preseruatur hominem ne cadat in peccatum.

Quā multimoda est nominatio infernalium locorum.

Quā tribus superius positis primū principaliter declarandum est diuersimoda nominatio penarum locorum. Est igit sciendum quod infernus est locus igneus ab infero sic dictus nam anime reorum ibi inferuntur ad eternaliter patiendum. Vnde iob. vii. qui descenderit ad inferna non ascendet nec reuertetur ultra in domū suā. Et sic

infernus frequenter vocatur gehenna ignis. vnde
 beatus greg. iiii. dialogorū. vnus quidem ge-
 hennae ignis credendus est. sed non vno modo omnes
 cruciat peccatores. **V**nusquisq; enī quantum exigit
 culpa tantū illic sentiet de pena. **I**tem ysidorus li-
 bro primo de summo bono. **I**gnis gehennae luce-
 bit miseris ad augmentū pene vt videant vñ do-
 leant et nō lucebit ad consolationē ne videant vn-
 de gaudeant. **I**tem ibidem in gehenna duplex est
 damnatorū pena quorū et mentem affligit tristi-
 tia et corpus comburit flamma. **I**gnis iste ge-
 hennalis ineffabiliter cruciat peccatores. de quibus sic
 dicitur in psalmo. **C**adent sup eos carbones et in
 ignē deiciēs eos in miseriis nō subsistent. **I**tem
 dōminus in ira sua cōturbabit eos et deuorabit eos
 ignis. **Q**uapropter scribitur ysaie. ix. **E**rit popu-
 lus meus quasi esca ignis. vnde peccatori dicitur
 osee. xxi. **I**gni eris cibus. **I**tem hieremie. xv. dicit
 dominus ad damnatos. **I**gnis succensus in furore
 meo super vos ardebit. **I**ste ignis taliter inflam-
 matus est et ab ira iudicis succensus q̄ nouo incen-
 dio non indigebit amodo et vsq; in sempiternū.
Hinc est qd dicit iob. xx. deuorabit eos ignis qui

ignis gehennae sed nō vno
 modo cruciat.

non succendet. **Q**uod dure vindicabit se tunc domi-
nus de miseriis peccatoribus condemnatis. **V**nde eccle-
siastici .vii. vindicta carnis impii ignis et vermis
Differt autem ignis ille gehennalis ab isto igne ma-
teriali precipue in tribus. **P**rimo in acerbitate. est
enim acerbior infinitum. **V**nde dicit sebastianus. cui
angelus ad aurem stabat quod ignis iste sensibilis ita
se habet ad ignem gehennalem sicut ignis in pa-
riete depictus ad istum sensibilem. **S**ecundo in du-
ratione. nam iste ignis potest extinguui ille vero non
ysaie ultimo ignis eorum non extinguetur. **I**tem ma-
thei iii. paleas autem id est peccatores comburet igne
inextinguibili. **T**ertio in consumptione. nam iste
ignis potest omnia consumere. quia secundum phi-
losofum omnia consumit materia ignis. ille ve-
ro non potest consumere corpora nec spiritus. quos
comburet. **V**nde de peccatore in inferno constitu-
to dicitur iob .xx. luet que fecit omnia non tamen
consumet. **H**inc est quod dicit crisostomus de repara-
tione lapsi. **I**gnis iste qui in presenti vita est ab-
sumit cuncta que recipit. ille vero quos suscipit sem-
per cruciat et penas suas semper integras reseruet
propterea et inextinguibilis dicitur non solum quia

ipse non extinguetur / sed quia nec eos quos susci-
 pit premit aut extinguit. Scriptura ei dicit quia
 et peccatores induent incorruptionē / scilicet non
 ad honorem vite / sed ad diuturnitatē supplicii p-
 futuram. Huius autē pene vim et ignis illius po-
 tentia nullā vox exponere / nullus sermo poterit
 explicare. ibi quid agemus / quid respondebimus
 nichil erit ibi nisi stridor dentium / nisi ululatus
 et fletus et sera penitentia. cessantibus vndiq; au-
 xiliis et vndiq; inualeſcentibus penis et ignis il-
 le sicut non habet naturā cōsumendi sic nec illu-
 minandi et est ignis obscurus et flamma tenebro-
 sa. Secundo infernus dicitur locus inquietus. *Inquietus.* Vnde in rerum natura quidā locus semper est quie-
 tus vt superior pars mundi. quidā quādoq; quie-
 tus quādoq; turbatus vt pars eius media. Sic p-
 babile est tertiam partem videlicet inferiorē sem-
 per esse turbatam. et ideo dicit tartarus. Nam se-
 cundum papiam tartarus dicitur turbatus. proue-
 nit enim inquietas siue turbatio ibi / specialiter ex
 tribus. Primo ex penarum varietate. sicut tempus
 dicitur esse turbatum quando mixtum est cū plu-
 via / grandine / niue vel huiusmodi consimilibus

que dicuntur esse in inferno. **V**nde psalmista. plu- psal. 10.
it super peccatores laqueos ignis sulphur et spiri-
tus procellarum pars calicis eorum. **S**ecundo ex
ministrorum vexatione. ieremie. xvi. seruietis do-
minis alienis qui non dabunt vobis requiem die
ac nocte. **T**ertio ex mutuo clamore. ysaie quadra-
gesimo quinto. vos clamabitis pre dolore et p̄ con-
cussione spiritus ululabitis. **C**erte tunc cuilibet
sic clamanti et ululanti respondit dominus illud
ieremie tricesimo. quid clamas super concussione
tua. insanabilis est dolor tuus propter multitudi-
nem iniquitatis tue. propter dura peccata tua fe-
ci hec tibi. **T**ertio dicitur infernus locus intempe-
ratissimus. **V**nde dicitur auernus quasi sine vere
id est temperantia. nam pene non sunt ibi in ali-
quo temperate. sed in summo gradu et excessu ma-
ximo. sunt enī ibidem tenebre ultra modū excessi-
ue. ppter qđ math. xxii. dicunt tenebre exteriores.
Exemplum patet exodi decimo. de tenebris pal-
pabilibus que fuerunt in egypto. quāto magis e-
runt ibi grauiore. **V**nde iob. xx. Omnes tenebre
abscondite sunt in oculis eius. tunc peccator dicit
illud psalmiste. posuerunt me in lacu in inferiori
in tenebrosis et in vmbra mortis. **I**tem colloca-

Insuperatissimus.

uit me in obscuris sicut mortuos seculi et anxietas
 est super me spiritus meus. **S**imiliter et illud la-
 mentatōis ieremie. 3. in tenebrosis collocavit me
 quasi mortuos sempiternos. **I**tem est ibi calor sum-
 mus. ppter qđ dicit ioh. xxiiii. calor nimius. **E**t est
 ratio quia non exalat quia inclusus est sicut calor
 in fornace. **V**nde psalmista. pones eos vt cibanu;
 ignis in tpe vultus tui dñs in ira sua conturbabit
 eos et deuorabit eos ignis. **I**tem est ibi summū fri-
 gus. propter quod ioh. xxxiiii. aque ille dicunt a-
que niuiū que pre ceteris aquaru; substantiis sunt
 frigidiores. et huiusmodi signum est stridor den-
 tium qui est signū magni frigoris et algoris. **V**n-
 de fulgentius in epistola. duo sunt principalia in
 inferno tormenta/ scilicet frigus intolerabile et ca-
 lor ignis inextinguibilis. **E**t ideo scribitur mathei
 vicesimo primo. qđ ibi erit fletus et stridor dentiū
Fletus nanq; in liquefactione oculorum de calore
 nascitur. **S**tridor vero dentium ex frigore causa-
 tur. Ioh vicesimo quarto. ad nimiū calorem tran-
seant ab aquis niuium. **V**nde in libello metrico.
 de vita et gestis ipsius alexandri. **T**tritus glacie
 niuium de frigore maximo transiit. **A**d prunas

supplicium miserabile semper et nunq̃ moritur
quem carcer torquet auerni. Quarto dicitur infer-
nus locus desolatissimus. hinc est qđ scđm papiā
acheron vocat̃ ab a quod est sine et cheronta gau-
diū/ quasi sine gaudio/ et hoc quo ad carentiā om-
nis boni. Vnde comentator auerroys poetrie. **I**n
inferno continua est tristitia et memor sine con-
solatione. Non enī habent damnati retro aliqua
consolationē a mundo. quia non valent eis suffra-
gia nec de super de celo. nam ex hoc non pluit su-
per eos aliqua misericordia/ nec sperant graciā de
futuro. Sciunt enī qđ nulla eis erit redemptiōis ve-
nia. et sic erunt tristissimi in desolatiōe sempiter-
na. Et ergo sapientie. iiii. dicitur. qđ vsq̃ ad somnū
desolabuntur. Vnde trenorum primo dicit. **A**ni-
ma condemnata posuit me desolatā toto die me-
rore confectam. Item ysaie. xxxiiii. Peccator deso-
labit̃ in secula seculorū. Heu dolor. O pena. vach
desolatio plena omni tormento/ super hec homo
corde memento,

Quod multitudo est afflictio sode-
lium infernorum.

Ordine debito secundū membrū nūc sequit
 exponendū q̄ est multimoda afflictio sode
 lium infernorū. **T**ales enī sodales videlicet dya
 boli siue demones sunt aspectu multū terribiles/
 effectū crudeles ac tortores infatigabiles. **P**rimo
 ergo dico q̄ dyaboli siue demones sunt multū as
 pectū perhorribiles. et ideo formis horribilib⁹ de
 pinguntur in ecclesiis. vnde legitur q̄ quidam re
 ligiosus de nocte cū aliis in dormitorio iacens ce
 pit terribiliter clamare et cum venissent ad eū fra
 tres videbant eum fixis oculis ad parietē immo
 biliter respicientē nec aliquid respōdentē sed mi
 rabili horrore concussū et timore. mane aut a prio
 re interrogatus quid in nocte habuisset respondit
 se dyabolū vidisse. et requisitus cuius esset forme re
 spōdit hanc facili⁹ describi nō posse. s; hoc inquit
 dico. si eēt furnus ardens ex vna parte et figura il
 lius ex altera parte. magis eligerem intrare furnū
 q̄ videre illam horribilissimā demonis figurā.
Nunc est q̄ beatus bernar. super psal. qui habitat.
 sic inquit. **Q**uid putatis fratres si alicui vie ex ta
 multis principibus tenebrarū in mediū vestrū ir
 rueret et in tota feritate sua/ ac tenebrofi enormi
 tate corporis apparere liceret. **Q**uis illum potest/

videtur et horribili
affectu demonum

vel corporis sensus sustinere vel cordis. Et igitur
sicut in vitis patrum legitur. quidam senex dixit.
Credo q si aliquis videret demones in ea forma!
qua damnati eos sunt visuri! nō possz viuere sed
statim moriretur. **V**nde dicit gregorius de criso
rio! q cum infirmaret et videret multitudinē de
monum sibi astantium! cepit alcius clamare in
ducias vsqz mane. et cū hec dicens verteret se huc
illuc! ne videret eos pre nimio dolore vehemētis
sime conturbatus! statim moriebatur. **C**onturba
ti sunt omnes qui videbant eum et timuit omis
homo. **E**cce q terribiles sunt in afflicto qui taliter
occidunt solo cum aspectu. **E**ob vicesimo. vadent
et venient super eum horribiles. Et hoc est quod
bernardus dicit. **A**nima mea quis erit tibi pa
uor! cum dimissis omnibus quorū tibi presentia!
tam iocūda tam gratus aspectus! cohabitatio tam
familiaris sola pauēs ingredieris ignotā regionē
cum tibi cateruatim deterrentia illa monstra oc
current. **Q**uanta erit horribilitas demonum in
formis animalium crudelissimorū apparentium
Vnde sapientie vndecimo. pro eo quod errantes
colebant multos serpentes et bestias superuacuas
immisisti eis multitudinem mutorū terribiliorū

animalium in vindicta: vt scirent q per que peccat
 quis per hoc et torquetur. non enim impossibilis
 erat omnipotens manus tua que creauit orbem ter-
 rarum ex materia inuisa immittere illis multitu-
 dinem virorum aut audaces leones aut noui gene-
 ris et ignotas bestias ira plenas aut vaporē igne-
 um spirantes aut fetore fumū proferētes aut hor-
 rendas ab oculis scintillas emittentes quorum nō
 solum lesura poterat illos exterminare sed et aspe-
 ctus per timorem occidere. **H**ec omnia ibidem. **Iob**
 decimo sexto. **H**ostis meus terribilibus est oculis
 me intuitus. **I**tem eiusdem ultimo. **S**ternutatio
 eius splendor ignis et oculi eius vt palpebre di-
 luculi de ore eius lampades procedunt sicut tede
 ignis succense de naribus eius procedit fumus si-
 cut olle succense atq feruentes. **V**nde poeta refert.
Sunt ibi serpentes flammās ex ore mittentes. **A**
 flatu quorum pereunt anime miserorum. **S**ecun-
 do in effectu sunt crudeles. **Iob. xvi.** **C**ollegit furo-
 rem suū in me et cōminans michi infremut cōtra
 me dētibus suis/aperuerūt sup me ora sua et exp-
 brātes pcusserūt maxillā meā et faciati sunt penis
Vnde psal. aperuerūt sup me os suū sicut leo rapi-
 ens et ruziens. **I**tem tēptauerūt me sublanauerūt

me subfanatione frenduerūt super me dentibus
suis. Eccliaſtici vicesimoprmo. dentes illius. den-
tes leonis interficiētes animas hominū. Hinc di-
citur. i. petri. vi. q̄ dyabolus tanq̄ leo rugiens cir-
cuit querens quem deuoret. **E**n die enim nouissi-
mo inuitabuntur dyaboli ad deuorandū peccato-
res Isaie. lvi. Omnes bestie agri et vniuerſe be-
stie ſilue venite ad deuorandū. De isto refert ex-
emplum beatus gregorius in libro dyalogorum.
Vnde dicit. **Q**u erat quidam non re ſed tantū no-
mine monachus. cui in mirum graue erat ſi quis
pro ſalute ſua aliquid loqueretur. non ſolum aut
bona facere. ſed etiam non poterat audire. Hic cuꝫ
extremum ſpiritum agitare cōuenerunt fratres.
vt egreſſum illius anime orando protegerēt. tūc
repente cepit omnibus fratribus ibidem existen-
tibus acclamare. necnon magnis vocibus oratio-
nes eorundem interrumpere. ita dicens. recedite.
recedite. ecce datus ſum draconi ad deuorandum.
qui propter preſentiā veſtram me non poteſt de-
glutire. **C**aput meum iam ore ſuo abſorbuit. date
locum. ne amplius me cruciet. ſed faciat quod fa-
cturus eſt. **S**i ad deuorandū ipſi datus ſum. qua-
re per vos moras paſſus ſuꝫ. Tunc fratres ceperūt

exemplum horribile.

fratres ceperunt ei dicere. quid est quod loqueris. .
Signum tibi sancte crucis imprime. **R**espōdebat
 ille cum magnis lacrimis dicens. volo me signa-
 re. sed non possum. **Q**uia squamis huius draconis
 stimulator et premor. **C**unq; fratres hoc audirent. p-
 strati in terra cum lacrimis ceperunt pro redēp-
 tione illius vehementius exorare. **E**t ecce subito ce-
 pit eger cum magnis vocibus clamare dicens. gra-
 cias ago deo. ecce draco qui me ad deuorandū acce-
 perat ora ionibus vestris expulsus est. et omnino
 iam recessit. Item in quarto dyalogorū refert idē
 gregorius quoddam aliud exemplū. ait enim q; in
 partibus yconie in quodam monasterio. congala-
 conensis nomine. dicitur accidisse q; quidam mo-
 nachus sanctus reputatus in conspectu hominum
 qualis nō fuit repertus apud deū. nā cū fratres est
 mabāt eū ieiunare. latenti consueuerat comedere.
 hic in agone constitutus fecit ad se fratres genera-
 liter conuocari quibus ipse dixit. **E**cce nunc ad de-
 uorandū traditus sum draconi. qui cauda sua ge-
 nua mea pedesque meos fortiter colligauit. caput
 vero suum inter os meum mittens spiritum me-
 um ebibens extraxit. **Q**uibus dictis statim ex-
 pirauit. **E**t sicut videtur. sunt verba condemnati

quinto lib. dialog.

Wohl dem, der sich
dem Herrn anvertraut
und sagt: Ich will
nicht scheitern.

lant me multi insurgunt aduersum me Hinc est
quod dicitur job. xxix. obsederunt in gyro taberna-
culum meū. Vnde in vitis patrum legitur q̄ qui
dam senex vidit demones circumdantes homines
sicut apes. Et ergo dicit in psal. circūdederūt me si-
cut apes et exarserūt sicut ignis in spinis. **S**ecun-
do q̄ fortes sunt et potētes. quod aplūs innuit ad
ephe. vi. vbi vocat eos principes et ptātes et mūdi
rētores q̄ omnia sunt nomnia potentū et magnatū.
Est inquit nobis colluctatō aduersus principes et
ptātes et mūdi rētores. Et quia tā potētes sunt et
fortes ad nocendū. Ideo dicit in psal. vim facie-
bant qui inquirebant animā meā. Item fortes q̄
suerunt animā meā. Et alibi. irruerūt in me fortes
De hac etiam potentia dicit job. xli. non est ptās
super terram. que comparatur ei qui factus est vt
nullū timeret. omē sublime videt. ipse est rex sup
omēs filios superbie. huiusmōi aut ptātem et su-
perbiā maxime exercebūt in punitōe malorū ip-
sos crudelissime affligēdo. Vnde ecclesiastici tricesi-
mo nono. sunt spūs q̄ ad vindictā creati sunt et in
furore suo cōfirmauerūt tormēta sua et in spe cō-
summationis effundēt virtutē et furorē eius qui
fecit illos. Nam furor ille secundū similitudinē

fortitudinis

Serpentis. et sicut aspidis surde et obdurantis au-
res suas. Item ysaie. liiii. ego creavi fabrū sufflan-
tem in ignem prunas et preparantē vas in opus
suū. et ego creavi interfectorē ad dispergendū. de
qua crudeli interfectione' condemnatus p̄c̄or sic
loquit̄. iob. xvi. circūdedit me lanceis suis/ vulne-
rauit lumbos meos et nō pepercit/ effudit in terra
viscera mea/ coincidit me vulnere sup vulnus/ ir-
tuit in me gigas. Tertio sunt demones intorquen-
do infatigabiles. danielis. iii. non cessabunt mistri
regis succendere fornacez. Vnde quidā. Sunt ibi
tortores serpētibus horridiores. Deformes nigri
sed nō ad verbera pigri. Nūquid lassant sed sem-
per ad hec renouant. Ad mala feruētes sunt ad pe-
nasq; recentes. Semper trīstari sempq; ferire pa-
rati. Semper inardescūt nec cessant nec requiescūt.
Nunc est quod deutrone. x. xviii. detur cuilibet pec-
catori seuiens inimicus quē immittet domus si-
bi in fame siti et nuditate et in omī penuria et au-
gebit dominus plagas magnas et p̄seuerātes/ pla-
gas pessimas et ppetuas. Quanta erit damnato-
rū pena que sine intermissione semp erit cōtinua
sine pace et requie/ in miseria et angustia. Vnde
de p̄c̄oribus dicit̄ ezechielis. vii. Angustia supue-

niente requiem / pacem / et nō erit / cōfēbatio veni-
et / sup̄ rōturbationē. **I**tem apoca. xliii. nō habēt re-
quiem die ac nocte qui adorauerūt bestiā et ima-
ginem eius. **T**unc pēlōr tene posset dicere hoc qđ
scribit̄ ysaiē. xxxvi. nō videbo dominū deū in ter-
ra viuentiū / nec aspiciā hominē vltra et habitato-
rem quietis. **E**t illud ieremie. xliiii. ve michi mi-
sero. quoniā addidit dominus dolorē dolori meo
et requiē non inueni. **C**erte tunc conuertet̄ dolor
in caput eius / et in verticē ipsius iniquitas eius de-
scendet.

Quā varia est conditio infernaliū tormentorū.

Nunc restat membrū tertiuꝝ de hac materia
protinus declarādū / qđ est varia cōditio in-
ferialiū tormentorū. **S**unt enī plures conditōnes
specialiter faciētes ad aggrauationē pene inferna-
lis. **P**rima est acerbitas. quod p̄ ex fletu et strī-
dore dentium ex plandū et desiderio mortis ex
manducatione linguarū et blasphemia creatoris
et ex multis aliis similibus q̄ omnia ibidem sunt
ventura. vt patet ex locis variis scripturarū. **V**n-
de apoca. xvi. comederūt līguas suas p̄ dolore et
blasphemauerūt deū celi p̄ doloribus et vulne-
ribus suis. **H**inc gregorius dicit. quod hic suspi-
ca-

ri nō potuit illi cruciatui deditus inueniri. **I**tem
hieronimi tanta erit inferno vis doloris q̄ mens ad
aliud dirigi nō poterit nisi ad qd̄ vis doloris iam
pellit. **D**icit enī tunc peccator illud ieremie. viii.
dolor meus super dolor ē. tanta enī erit acerbitas
penarū q̄ peccatores vitā quā omēs appetūt spre
ta et contēpta. mortē quā omēs fugiūt ardentē de
siderio sepius affectabūt. **A**pocali. ix. in diebus il
lis querent homines mortē et nō inueniēt eam et
desiderabūt mori et fugiet mors ab eis. **A**cerbita
tem vero pene infernalis attestat dñs ieremie. ix
vbi dicit. ego ti habeo populū istū absinthio et po
tū dabo illis aquā fellis per hec amaritudinē des
signans infernaliū tormentorū. **C**onsideratio hu
iusmodi acerbitalis fecit quendā iuuenē delicate
nutritū intrare ordinē p̄dicatorū quo ingresso eū
quidā sepiens a parētibus eius missus ei psuade
ret egressū anteq̄ p̄fiteret dicens. delicate nutri
tus es nō poteris sustinere rigore ordinis et asperi
tatē. **R**espōdit iuuenis. magister ppter hoc ordinē
intraui quia sciui me delicatū et nichil asperita
tis posse sustinere cogitās q̄ acerbissima pena in
ferni intolerabilis esset. **E**t ideo elegi potius hāc
penam ordinis q̄ illā sustinere. **N**am sicut scrip.

turn est iob. vi. qui timet pruina[m] irruet super eū
 nix. Nec etiā consideratio mouit quendā petru[m]
 heremitā ad mirabilē penitentiā quā fecit. de quo
 narrat grego. in quarto dialogorū. ait enī q[ui]
 dam petrus monachus ex regione hibernie ortus
 priusq[ue] heremū petere[m] molestia corporis interue
 niente defunctus ē. s[ed] protinus corpori restitutus
 inferni supplicia ac innumera flammarū loca se
 vidisse attestat. Qui etiā quosdā huius seculi pec
 catores in eisdem flāmis suspēsos se vidisse nar
 rauit. Qui cū iam deductus esset vt in illis et ipse
 mergeret[ur] subito angelū choruscū hitus apparuis
 se fatebat[ur] qui ipsu[m] in ignē mitti prohibuit. Cui
 etiā dixit. egredere et qualiter tibi viuendū sit
 cautissime attende. Post quā vocem paulatim re
 calescētibus mēbris ab eterne mortis somno eui
 gilans cuncta que circa ipsum gesta fuerant omī
 bus narrauit. tantisq[ue] se postmodū vigiliis / ieiu
 niis cōstrinxit vt inferni eū vidisse tormēta / etiāq[ue]
 si lingua taceret cōuersatio acclamaret. Secunda
 conditio est tormentorū multiplicitas. Est enī pe
 narū numerus quasi infinitus. Vnde dicit in psal
 mo. circumdederūt me mala quorū nō est nume
 rus. Et ergo dicit dñs deutrono. xxxiii. cōgregabo

alii conditis tormentis
 oritur.

super eos mala et sagittas meas cōgregabo in eis.
Vere sicut scribit ysai. v. sagitte eius acute et om-
nes arcus eius extensi. multas. habet dñs sagittas
in pharetra sua. quas omnes nondū adhuc extra-
xit que post finale iudiciū pētoribus imitent. hec
sagitte sunt pene varie quibus multiplici tūc mi-
seri torquebunt. **V**nde dicit in psal. sagitte potētis
acute cū carbonibus desolatoriis. **E**t dicit dñs.
Inebriabo sagittas meas sanguie et gladius me-
us deuorabit carnes. foris vastabit eos gladius et
intus pauor. / consumeēt fame et deuorabūt eos a-
ues morfu amarissimo. / dentes bestiarū mittā in
eos cū furore trahentiū super terrā atq; serpentiū.
De hac penarū multiplicitate sic dicit grego. sup
illud math. viii. eicietur in tenebras exteriores.
in inferno erit frigus insuperabile. / ignis inextin-
guibilis. / vermis immortalis. / fetor intolerabilis
tenebre palpabiles. / flagella cedentiū. / horrida vi-
sio demonū. / confusio pētorū et desperatio omniū
bonorū. **V**nde quidā. **I**nfernus est fouea mortife-
ra penis oībus et miseriis referta. **H**inc dicitur in
psalmo. **P**luit super pētores laqueos ignis sulfur
et spūs pcellarū pars calicis eorū. **E**t notabiliter di-
cit pars. quia nō solū in dictis sed nec etiā in mil-

le consimilibus posset pene integritas perfecte explicari. nam quicquid de penis hic dixerimus est tanq̃ pars minima vnius festuce respectu magnitudinis infinite. **U**t aut̃ hec penarū multiplicitas expressius declaret. **N**otandū q̃ damnati erūt pleni omni miseria et dolore. habebunt enī fletū in oculis / stridorem in dentibus / fetorem in naribus / gemitū in vocibus / terrorē in auribus / vincula in maibus et pedibus / ignisq̃ ardorē in membris suis oībus. **E**cce q̃ repleta est penis atq̃ plagis aīa p̃tōris / in infernū descendētis. **E**t igit̃ de damnato dicit̃ eccl̃i. xv. tenebit eū tribulatio et angustia vallabit eū. **E**t eiusdem. xx. om̃is dolor irruit in eū. **I**tem dicit̃ ysaĩ. xiii. om̃ē cor hominis tabescet et contereit / torsionē et dolorē tenebunt quasi parturiens dolebūt vnusquisq̃ ad p̃ximū suū stupebit facies cōbuste vultus eorū. **V**nde baruth. nigre sunt facies eorū a fumo. nam oēs vultus p̃tōrū redigēt in ollam. vt habet̃ iob̃. li. ii. et dolores parturientis veniēt ei. vt scribit̃ oꝝe. xiii. **O** q̃ multa flagella p̃tōris. tunc enī pōt dicere cū psalmo. circūdederūt me dolores mortis / nō t̃p̃alis s̃z perpetue. et pericula inferni inuenerūt me. **R**ecte dicit̃ circūdederūt. quia abyssus sicut vestimentū

multipliciter tormentos

amictus eius nam induit maledictionē sicut vesti-
mentū et intrauit sicut aqua in interiora eius et
sicut oleū in ossibus eius fietq; ei sicut vestimen-
tū quo operitur et sicut zona qua semper precigit.
O quale vestimentū de filis penarum tam multi-
pliciū sic fortiter extextū quod ppetuis tpibus nū-
q̃ erit cōterendū seu etiā deponendū nam funiculo
eternitatis erit p̃tōri inseparabiliter alligatū. **O** q̃
asperū et mordosum sentiet illud tegumentū. **Xp**
sum nanq; est de quo scribit ysaiē. xlii. operimen-
tū tuū erunt vermes tam multiplicis pene cōside-
ratio reuocauit ipsū dauid a morte p̃tī ad penitē-
tiam peragendū. **V**nde dixit ad dominū. quantas
ostendisti michi tribulatōnes multas et malas et
cōuersus viuificasti me. Huius etiā multiplicis
pene cōsideratio mouit quendā heremitā sicut le-
git in vitis patrū ad asperimā p̃niam quā in here-
mo peragebat a quo cū quereret cur se ita interfi-
ceret. r̃ndit totus labor vite mee nō est ydoneus
comparari ad vnū diem tormentorū que p̃tōrib;
in futuro seculo reseruāt. **E**tem narrat beda in ge-
stis anglorū q; tpe constantini iunioris quidā mi-
les defunctus est citra annos domī odīngētos sex
qui post modū vite restitutus panis territus quas

vidērat fugit ad heremū. fecit quoq; cellulam iux-
 ta quendam fluuiū in quo vestibus indutus sepi-
 us balneabat permittens vestimenta sic ad carnē
 congelari. postea vero balneū calidissimū intrauit
 et sic cōtinuo fecerat quousq; morerē. et cū super
 isto a vidētibus arguerē taliter rīdebat. si vidis-
 setis que ego vidi eadem vel maiora mecū facere-
 tis. Nam scdm grego. super iob. sup oīa compun-
 ctione puocat visio pene infernalis. **T**ertia con-
 ditio penā gehenne aggrauans est eternitas. **V**n-
 de sapientie. iiii. illos videlicet pēiores dñs iride-
 bit et erūt post hec decidētes sine honore et in con-
 tumelia inter mōrtuos imperpetuū. **M**ath. xxii.
 ibunt hi in suppliciū eternū. iusti aut in vitā eter-
 nam. **I**tem iudith. xvi. dñs dabit ignē et vermes
 in carnem eorū vt vranē et viuant et sentient vs-
 q; in sempiternū. **A**d idem dicit ysaiē vltio. ver-
 mis eorū nō moriet et ignis eorū nō extinguetur
Vnd dicit dñs deutro. xxii. ignis succensus est in
 furore meo et ardebit ad inferni nouissima. hoc ē
 in perpetuū sine fine. **Y**saiē. xxxiii. **Q**uis de vo-
 bis poterit habitare cū igne deuorāte aut quis ha-
 bitabit ex vobis cū ardoribus sēpiternis. **E**t eius-
 dem. xxxiii. erit terra eius in picem ardentē nocte

3^a conditio.

et die nō extinguet in sempiternū. ascendet fumus
eius a generatione in generationē desolabit in se-
cula seculorū. **V**nde apoca. xx. dyabolus missus est
in stagnū ignis et sulphuris vbi et bestia et pseu-
do pphete cruciabunt die ac nocte in secula seculo-
rū. et qui nō est inuētus in libro vite scriptus mis-
sus est in stagnū ignis vbi erat vmbra mortis et
nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. **S**i-
cut iob. x. hētur. **V**nde grego. iii. moraliū sic dicit
horrendo modo. tunc erit miseris dolor cū formi-
dine flāma cū obscuritate mors sine morte finis
sine fine defectus sine defectu. quia et mors semp
viuit et finis semper incipit et defectus deficere ne-
scit. vnde poeta refert. Non venit ad metas mor-
tis miserabilis etas. Nescit finiri semperq; videt
oriri. Semper vexando semper gemitus renouan-
do. **H**inc petrus blesē in quadā epistola sic dicit.
ibi nō erit suppliciorū modus nec intermissio si-
ue finis. nam ibi finis semp incipiet. mors nō mo-
rietur nec defectus deficiet nec damnata hominis
conditio semp in doloris materiā et mortis eter-
ne pabulū miserabiliter readiuet. **Q**uare dicit in
psalmo. sicut oues in inferno posite sunt mors de-
pascet eos. et si morte pascent impii quid portabūt

illi si mors est pastus/qualis erit potus. Audi prophetam. vna eorum vna fellis et botrus amarissimus/fel draconū vinū eorū et venenū aspidum insanabile. Item scribitur deutrono. xxxii. O quale peccatorū nutrimentū videlicet mortis perpetue tam crudele suppliciū uiuent tunc morti. quia vite sunt mortui. Hinc est qđ bernardus dicit libro quinto de consideratōe ad eugenīū papam. horreo vermem mordacē et mortē viuacem/horreo incidere in manus mortis uiuentis et vite morientis. vnde gregorius morte immortalī morientē impij. O deus eterne quare me posuisti contrariū tibi et factus sum michimetipsi grauis. cur nō tollis peccatum meū vt hoc perpetuū possum euadere tormentū. O qđ felix qđ beatus qui peccatorū sordibus nequaquā fuerit infectus qui post mundi gaudia nō abiit ac in vanitates et insanias falsas nō respexit. Nos autē miseri errauimus a via veritatis et lumen iusticie nō illuxit nobis/lassati sumus in via iniquitatis et perditionis/vias ambulauimus difficiles vias graues et inutiles. per viam autē dñi nolimus ambulare. sicut dicit ysaie. xxxix. In vacuū laborauimus sine causa/et vane fortitudinē nostrā cōsumpsimus. Quid enī nobis profuit su-

perbia·quid diuiciarū pompa et iactantia·quid p-
ciosa corporis indumenta·quid cōmessatiōs et cra-
pule·quid risus et leticie·quid hec omīa et singu-
la nobis pfuerūt in quibus vane et inutilit·ymo
potius damnabiliter tpus vnū expendimus·pch-
dolor sine fructu transferūt·hec omīa tanq̃ fumus
seu aura matutina transiit qđ tpale fuit· Sed heu
heu remansit quod in eternū cruciabit·tūc dicet do-
minus de quolꝫ damnato·illud 1ob·xx·iuxta mul-
titudinē adinventionū suarū sic et sustinebit· Et
illud apoca·xviii·quantū glorificat se et in deliciis
suis tantū date illi tormentū et lucū quibus eter-
naliter sine fine torqueat·o quanta est hoīs demē-
tia·pro deliciis aut diuiciis seu pro aliqua re terre-
na huiōi ppetua corporis et animē subiire tormē-
ta·Vnde crisosto·de repatione lapsi sic inquit·dic
quanta tpa luxurie que deliciarūꝫ spacia cōparau-
vis penis sempiternis·centū si placet ānos demus
deliciis·adde alios centū adde et decies centū·que
erit ex his ad eternitatē comparatio·nonne omne
tēpus vite huius·quo deliciis frui videmur et in-
dulgere libidini quasi noctis vnus somnū ad et-
ernitatē comparationē videt·Et igitur quis est qui
vt vna nocte delectabile videat somniū etnas sub-

ire eligat penas! et illud pro his recipere / vel pro
 his illud commutare. quid dicemus ad repositas
 penas. quid dicemus ad hoc q̄ delicie velud vm-
 bra transeūt et velociter fugiunt. pene vero eterna-
 liter manēt. etiā si equale tpus et idem spaciū de-
 liciis esset positū et pene esset aliquis ita stultus et
 demens vt eligeret p vno die deliciarū. vnū diez
 subire penarū. cū soleat dolor vnus hore et qlibet
 corporis cruciatus in obliuionē mittere ōne prete-
 ritū tpus in voluptate transactū. Nec omnia criso-
 stomus vt supra. **Q** eteruū nunq̄ finem habiturū
 corporis et anime tam grande supplicium. **Q** mortis
 perpetue indicibile tormentū. quid referam de te!
 nescio. nō enī potes verbis exprimi nec intellectu
 cōcipi aut corde cōprehendi. posito enī q̄ sit vnus
 lapis de arena coagulatus et cōpactus tante quāti-
 tatis. sicut infra cōcauitatē octauē spere posset cōti-
 neri. et p̄ millesies mille ānos p̄ diuinā potentia
 vna arenula a dicto lapide tolleret. et deinde post
 millesies mille annos adhuc vna. et sic cōsequen-
 ter donec totus lapis in nichilū redigeretur. nun-
 quid cōsumpto lapide eternitas p̄dicta erit reuolu-
 ta sic q̄ damnatorū aīme tūc a penis liberabūtur.

18 - die

quidam exemplum

Respondebo tibi et dico. q̄ perpetuitas illa vix tūc
fuerit inchoata. nā finiti et infinitū nūlla est ppor-
tio. vt dicit phūs octauo phīcorū. si ei hoc cognosce-
rēt et p̄scirēt p̄ctōres cōdemnati. q̄ dicto lapide cō-
sūpto ab illis itolerabilib⁹ quos sustinent inferni
cruciatibus deberēt eripi et totaliter liberari mi-
rabiliter super hac redēptionis die deberēt spera-
re. ymo quodāmodo sperando cōgaudere. ex quo
scirent finem suorum tormentorū post innume-
rabiles ymo post incomprehensibiles et infini-
tos vero annos. quāuis tardissime aduenturū. illa
est enī maxima vna omniū peccatorū. videlicet de-
solacio et carentia omīs spei nūq̄ a penis redemi-
siue liberari. nam sicut dicitur ysaie. xxxiii. pecca-
tor desolabitur in secula seculorū. **V**nde dicit tre-
noruz quarto. periit finis meus et spes mea a deo
Item querit peccator hieremie decimoquinto. qua-
re factus est dolor meus perpetuus. et plaga mea
desperabilis. **S**uper quo prouerbiorum vndecimo
sapientis sic respōdet. **M**ortuo homine impio nul-
la erit spes vltra. **I**ntelligite hec qui obliuiscimi-
ni deum ne infernus aliquando vos rapiat et nō
sit qui eripiat. **E**cce iam plane video quod in infer-
no nulla est redemptio alicuius p̄ctōris. **C**arissi-

me intelligis tu verū sapiſ exemplū de lapide ſu-
 perius tibi ſcriptū. dic michi ergo quid de illo ſen-
 tiſ/ qđ iudicas/ qđ deſiniſ/ puto veraciſ qđ rō nō po-
 terit diſſentire/ qñymo vt pđiciſ/ ita ſit in rei veri-
 tate. **C**ogita ergo varias terrarū puincias et yma-
 ginare regiōes ſingulas/ ppende fluuios et mare/
 mundū mēte cerne et totū pambula/ aſcēde uſq; ad
 celū et aerē ſic tranſuola/ iterū deſcende in abyſſuſ
 pfunditatēq; cōſidera. ex quibus oībus qđ celi am-
 bitu cōtinent cōpone lapidē et ymaginare magni-
 tudinē et eius quantitātē/ qua cordialiſ intellectu
 dic michi cariſſime qđ ſentiſ tunc de lapide ymo
 potius quid ſentiſ de ppetuis/ qđ de infinitiſ pec-
 catorū peniſ et morte. **E**ſtimo qđ taliſ mēdebiſ/ ve-
 re vere loqui nescio/ audiui et turbatus eſt venter
 meus/ a voce contremuerunt labia mea. grandem
 rem intelligo/ ppoſitā veritatē video/ vnde ami-
 rari nō ſufficio/ ſ; pauore nimio mente cōtremiſco
Nam certiffime timor et tremor venerūt ſnp me
 et contexerunt me tenebre multipliciſ horroriſ.
 quis enī non metueret/ quis enī nō expauēſceret/
 quis anxietate cordiſ penitus non deſſiceret. **Q**ui
 mentetenus hunc lapidem diligenter ruminaret/
 infinitaſ peccatorum penas ſemp memorialiter

reueluendo. pone ergo eum tanq̃ signaculū super
cor tuū. valde enī vtile est et proficuū tibi huius
cemodi lapidis nunq̃ obliuisci. q̃tinus si diuinus
amor te nō corrigerit et reuocat a malis huiusmo
di speculū pene intermiabilis saltē te aliquādo co
hibeat a peccatis. **O** graue suppliciū miserabile q̃
fugiendū. **O** stīgis exiciū lacrimabile q̃ metu
endum. **Q**ui stige torquetur semper nunq̃ morit̃
Semper plectetur et nunq̃ finis habet. **E**x p̃dictis
clare patet q̃ penarū incrementū per infinita se
cula nunq̃ finiet̃. Huiusmodi cōsideratio eternita
tis pene infernalis conuertit fulconē marsiliensē
q̃ cū esset excellens ioculator et vanitatibus mūdi
deditus vna dierū cepit cogitare de eternitate gehē
nalis pene et dixit in corde suo. si tibi pponerē ia
cere in lecto molli et bñ strato. ita q̃ nulla nccitate
cozente inde recederes. hoc nō posses sustinere ine
ternū in tali lecto delicato iacere quomo^o ergo po
tes sustinere sempiternā infernalē penā si cōtige
rit te illā in perpetuū fore passurū. **H**ac vero con
sideratione perterritus reliquit omīa. et factus est
monachus. postea episcopus tholosanus et vir exi
mie sanctitatis. **I**tem consideratio perpetuitatis
pene infernalis ad pugnandū contra dyabolū. con.

format hominē et inducit quis enī cōsiderans' q'
 si deuidctus fuerit ab eodē ducet ad tormentū sem-
 pitermū' nōne viribus pinguet ne vincaſ. vñ nar-
 rat egesipus de cladibus iudeorū q' cū quidā de so-
 ciis alexandri qui p̄erat magno exercitui videret
 cōtra eū magnū exercitū et innumerabilē ad bellā
 dū p̄paratū et sui cibū sumerēt ad sustentationē vi-
 riū. ipse in quodā solatio quasi iocando eis dixit.
 prandeamus nūc hic o viri strēnui. nā apud infe-
 ros sumus cenaturi. quo verbo sunt oēs animati
 ad fugiendū illā cenā q' tam virilit' pugnauerunt
 sic q' de cūctis hostib' suis honorifice triūphaue-
 rūt. Item a delectatōibus mūdi retrahit et euellit
 Legit in vita patrū quendā senē dixisse. nutrix' cū
 vult puerum ablaſtare et a dulcedine auertere ad
 mama' ponit ſinapiū vel quicquid aliud amarū'
 qd' puer lactans gustans et p̄cipiens. statim retra-
 hitur a dulcedine lactis. Sic et tu adiunge amari-
 tudinem perpetuam inferni delectationibus hu-
 ius mundi et p̄culdubio retraheris ab eisdem. vn-
 de iob. sexto. **N**ūquid gustare posset quis quod gu-
 statum auferret mortē amarissimā? hoc est penam
 sempiternam. Ideo dicit prosper. **I**n presenti vita
 deliciae temporales dukes sunt et tribulationes ama-

re. **S**ed quis non libenter bibat tribulatiōis pocu-
lum metuens ignem perpetuu; gehenne? aut quis
non contemnat dulcedinem seculi inhians bonis
vite sempiternae. **L**egitur in legenda beati iohan-
nis euangeliste. q̄ quidam diuites ad predicatio-
nem eius conuersi omnia relinquerunt. postea vi-
dentes seruos suos in gloria mundi cōstitutos pe-
nituit eos sua bona reliquisse. quod beatus iohan-
nes per spiritū sandū intelligens. virgulas in au-
rum et filices in gemmas orando cōmutauit. sicq̄
eis restituit omnia derelicta. postmodū quidā iu-
uenis a beato iohanne resuscitatus narrauit eis de
gloria quam amiserunt et de penis infernalibus
que eos expectarent. **Q**uibus intellectis plurimu;
territi et animo consternati omnia contemnentes
ad paupertatem pristinam reuersi sunt. ac mun-
dum suis cū deliciis penitus dereliquerūt. **E**tem
accidia profugat et repellit. **V**nde legitur in vitis
patrum. **Q**uidam frater dixit patri seniori. pa-
ter nimiū accidior sic continue sedeudo in hac cel-
la. **C**ui senex respōdit. **N**ondum vidisti futura
tormēta ppetue duratura. nam si illa in corde tuo
posuisses. et si cella vsq̄ ad collum esset vermibus
repleta. sustineres patienter et nunquam attedia-

reris. **E**t ergo cum oporteat peccatorē/ vel eternā
 purgatorū acerbissimā sustinere penā vel in p̄sen-
 ti condiguā facere p̄niā. quis nō p̄elegit hic susti-
 nere et pati potius q̄ ibi. nisi oīno fuerit mente a-
 lienatus. **V**nde ysidorus in synodo. intende aīmo
 quoscūq; dolores tormentorū/ quascunq; seculi pe-
 nas quascunq; dolorū acerbitates. compara hoc to-
 tū gehenne et leue erit omne quod pateris. **I**tem
 bernar. in epistola. **V**igilias times et ieiunia ma-
 nuūq; labores. sed hec leuia sunt flāmas p̄petuas
 meditātī. recordatio tenebrarū facit nō horrere so-
 litudinē. si futurā de verbis ociosis cogitas discuf-
 sionē non displicebit silentiū/ fletus ille et stridor
 dentiū pares tibi reddūt et culturā et mattā. **I**te;
 augu. in sermone. mens humana mūdi huius illi-
 cebris et cōcupiscentiis deuicta fugit laborē expe-
 tit voluptatē et vix ad hec deducit vt a se vite pri-
 oris cōsuetudinē excludat. sed tñ inceperit cogita-
 re futuri iudicii necessitatē ac penarū eternaliū cru-
 delitatē voluntariū bellū inducit passiōibus mo-
 ta vel spe p̄mii vel timore supplicii vim facit pri-
 stinis desideriis et violēter ipsa semtīpsam vince-
 re contendit. **E**deo dicit abacuc. iii. ingrediat̄ putre-
 do in ossibus meis et sup me scateat tpe videlicet

vite p̄sentis vt̄ postea requiescā in die tribulatōis
Ecce q̄ fructuosa et salubris est meditatio pene in-
fernalis. Quare scribit̄ in psal. cōuertant̄ p̄ctōres
in infernū: hoc est per meditatiōes illuc se transle-
rant viuētes: ne post modū ibi tendāt p̄petue mo-
rientes. Et ergo bene dicit̄ danielis. xxx. bt̄s qui
intueris abyssos: videlz p̄ continuā et iugem me-
moriā eterne contēplationis tormenta infernalīa
cordialit̄ intuendo. Datet ergo sufficiēter p̄ p̄dicta
q̄ mult. plex et varia est infernalis pena: et q̄ vti-
lis et p̄ficua est ipsius memoria. Et igit̄. Errat ho-
mō vere qui cū bona posset sponte habere. Spon-
te subit penas infernalesq̄ cathenas. Ignibus ar-
surus et ab his nunq̄ rediturus.

Quartū nouissimorū de celesti gloria.

Quartum nouissimorum: quod valde
et precipue debet homines a pecca-
tis retrahere: est gloria celestis. nam
si hō se refrenat ab homicidio vel cō-
simili opere criminoso ne perdāt tē-
poralia: quantomagis se debet coarcere ab omni
actu illicito ne amittat gaudia sempiterna. Vn-

de augustinus in libro confessionū. **E**st gaudiū
quod non datur impiis/ sed eis qui te gratis colūt
quorum gaudium tuipe es. **E**t ergo scribitur pri
ma ad corinthios sexto. iniqui regnū dei non possi
debunt/ ymo cum maxima confusione repellent
ab eodem. sicut goliardi et nebulones vilissimi in
dignanter repellī solent ab imperatoris curia ne
illinc sedent cum regibus principibus in tam ex
cellentī et solenni mensa. **D**icit enī cassiodo. sup il
lud psal. expelle eos quoniā irritauerūt te dñe. hic
discimus q̄ tantū vnusq̄q̄ a deitate repellit quā
tū eius pctā cumulant. quātitas enī delicti mensu
ra est repudii. **N**ūquid ergo quilibz peccata vita
bit et tanquā mortiferum celerius abhorrebit/ qui
per hec celeste gaudiū eternaliter se nouerit amis
surum. **D**e hac autem incomprehensibili gloria/
ego pauper ingenio quid loquendo properam. **S**i
enim oculus non vidit/ nec auris audiuit/ nec in
tor hominis ascendit/ que deus preparauit diligē
tibus se. **S**icut scribitur prima ad corinthios secū
do. **D**e illis quid tunc referam/ certe quasi balbuci
endo sicut cecus natus disputans de coloribus nō
confidens in sensu proprio. **S**ed multiplici sacra
rū scripturarū testimonio paulisper inde dicam.

Est igitur breuiter notandum quod quis in regno dei sunt
valde multa/ymmo innumerabilia eius felicitate
et gloria attestantia. ipsius tamen quo ad presens/spaliter
a tribus commendatur. primo a summa pulcritudine
siue claritate. secundo a bonorum omnium copiositate. ter-
tio a maxima leticia iugiter durate in eternitate.
nam ibi est immensa pulcritudo siue claritas. bo-
norum infinita copiositas/summum quoque gaudium et
stabilis eternitas. De quibus hic per ordinem bre-
uiter dicitur.

De summa pulcritudine siue claritate regni ce-
lestis.
In primis regnum dei commen-
dat a summa pulcritudine/siue claritate. nam
ut scribit sapiens. ii. ipse dicit regnum decoris. hinc
est quod psalmista dicit. domine dilexi decorum domus tue. **Vn-**
thobie. xiii. beatus ero si fuerint reliquie seminis
mei ad videndum claritatem iherusalem. porte eius ex
saphiro et smaragdo edificabuntur et ex lapide precio-
so omnis circuitus murorum eius ex lapide candido et
auro mundo omnes platee eius struentur. **Item apocali-**
xxi. ipsa ciuitas aurum mundum simile vitro mundo/
fundamentum muri ciuitatis omni lapide precioso or-
natum/duodeci porte duodeci margarite sunt per sin-
gulas. et singule porte erunt ex singulis margari-

58.

tis. et platea ciuitatis aurū mundū tanq̃ vitrū p-
lucidū et templū non vidi in ea. dñs enī oīpotens
templū illius est et agnus et ciuitas n̄ eget sole ne
q̃ luna vt luceant in ea. nā claritas dei illumiabit
eam et lucerna eius est agnus et ambulāt gentes
in lumīe eius. **Item apoca. xxii.** nox vltra nō erit
et nō indigebūt lumīe lucerne neq̃ solis. quonīa
deus illumiabit illos et regnabūt in secula seculo
rū. **Cū quo videēt cōcordare illud ysai. lx.** nō erit
ibi amplius sol ad lucendū per dies nec splendor
lune illumiabit te. sed erit tibi dominus in luce
sempiternā. ipse ei est speculū sine macula et can-
dor lucis eterne. sicut scribit sapien. vii. **Item splē**
dor glorie. vt hētur ad hebreos. i. nam splendor
eius vt lux erit. **Abacuc. iiii.** ab hoc splēdore omēs
sancti in regno celorū recipiūt lucem et splendorē
sempiternū quo assidue felices letant. **Vnde iudi-**
cuz. v. qui diligūt te sicut sol in ortu suo splendet.
ita rutilent. **Et ergo dicit sapien. iiii.** fulgebūt iusti
et tanq̃ scintille in arundinetis discurrent. **Item**
math. xiii. iusti fulgebūt sicut sol in regno patris
eorū. **¶** q̃ gloriofus est hoc regnū et q̃ dilecta ta-
bernacula tua dñe virtutū q̃ magnus decor q̃ in-
gens splendor in ciuitate domi. q̃ mira claritas. q̃

summa amenitas in patria celesti. **V**nde augu. in
libello de libero arbitrio sic inquit. tanta est pulcri
tudo iusticie / tanta est iocunditas lucis etne vt eti
am si non liceret amplius in ea delectari q̄ vnus
dies hora propter hoc soluz innumerabiles huius
vite pleni deliciis et affluētia bonorū temporaliū
recte et merito despicerent. non enī falso aut puo
affectu dictū ē. quoniā melior ē dies vna in atriis
tuis super milia. **Q**uare idem augu. in libro de a
more dei exclamans dicit. **O** celestis iherusalē do
mus luminosa ad te suspirz pegrinatio mea et pos
sideat me in te qui fecit et te et me. **V**nde bernar.
in libro. iij. in omeliis super missus est. **O** q̄ glorio
sum est illud regnū in quo reges cōgregati conue
nerūt in vnū ad laudandū scz et glorificandū eum
qui super omēs est rex regū et dñs dominantīū de
cuius splendidiſſima contēplatione fulgebūt iusti
sicut sol in regno patris eorū. **H**inc propheta dicit
adimplebis me leticia cum vultu tuo. **V**nde iob.
xxxiii. videbunt faciē eius in iubilatione. hanc fa
ciem omēs respicient qui dño fideliter seruiant in
humilitate cordis in laboribus plurimis ac operi
bus virtuosis. **V**nde apo. vltimo. serui eius serui
ent illi et videbūt faciē eius. naz dicit ysai. xxxiii.

Regem in decore suo videbunt. **O** q̄ pluz et q̄ gra-
tum/q̄ suaue q̄ beatū. **E**rit iesum tunc videre his
qui eum dilexere. **T**unc vero exclamar do dices il-
lud abacuc. iiii. ego aut in dño gaudebo in deo iesu
meo. o quantū gaudebūt. quos gaudia summa re-
plebūt. **Q**uos illustrabit quos semper letificabit.
Visio sancta dei splendorq̄ sue faciei.

De multiplici bonorū copia regni celestis.

Regnum celeste secundo cōmendať a bono-
rum omniū copiositate. **V**nde augu. de ci-
uitate dei. quod deus p̄parauit. diligētibus se. spe
non attingit. caritate nō cōp̄hendit. desideria et
vota transgredit. acquiri pōt estimari non. **I**tem
bernā. merces sanctorū tam magna est. q̄ nō pōt
mensurari. tam multa est q̄ nō pōt numerari. ta-
copiosa q̄ nō potest finiri. tam p̄ciosa q̄ nō potest
estimari. **D**e his sup̄at undātibus bonis et diuici-
is ipsius regni celestis scribitur deutrono. viii. do-
minus deus tuus introducet te in terrā bonā. ter-
ram riuorū aquarū et fontium in cuius campis et
montibus erumpent fluuiorū abyssi terrā frumen-
ti et ordeī et vinearū in qua ficus et malagranata
et oliueta nascūtur. terram olei et mellis vbi absq̄

ulla penuria comedes panem tuū et rerū omniū
abundantia perfrueris. **C**erta hec est terra fertilis
copiosissime lacte fluens ac dulcedine mellis. **H**ec
est terra ad quam explorandū missi sunt filii dāii
Sicut scribitur iudith. xviii. 'qui redeūtes dixerūt
vidimus terram valde opulentam et vberam' no
lite negligere nolite cessare' eamus et possideamus
eam. nullus erit labor. tradetq; dñs nobis locū in
quo nullius rei est penuria. nam omne quod mo
lestat ibi deest et omne quod delectat adest. **V**nde
augustinus. **E**terna beatitudo consistit in duobus.
scilicet in necessaria abstinentia omnis mali et ne
cessaria presentia omnis boni. **S**i enī queris quid
ibi est. aliter non potest responderi. nisi quicquid
boni est. ibi est. et quicquid mali est ibi nūq; est.
Et ergo dicit grego. nichil exterius quod ibi appe
tatur et nichil interius qđ ibi fastidiat. **I**deo scribi
tur apoca. ultimo. non esurient neq; sicient ampli
us et nō cadet sup illos sol neq; ullus estus quoniā
agnus dei qui in medio throni est reget eos et de
ducet illos ad fontes vite aquarū. et ibidem osten
dit michi flumen aque vite. qui sitit veniat. qui
vult accipiat aquam vite gratis. qui aut bibent ex
hac aqua non sicient iterum. sed fiet in eo fons aque

60
salientis in vitam eternā. vt habet iohelis quarto
Quā felix patria/ quā beata terra vbi deus erit omnia
in omnibus et nullius rei est penuria/ seu aliquis
defectus. Certe hec patria locus est pascue celestis/
vbi nichil deerit/ in quo dominus suos fideles re-
ficiet suauiter ac perpetue collocabit. Vnde ezechie-
lis tricesimo tertio dicit dominus. inducaz eos in
terram suam et pascam eos in montibus israel.
in riuis et in cūctis sedibus terre/ in pascuis vber-
rimis pascam eos et montibus excelsis erunt pa-
scua eorum. ibi requiescent in herbis viuentibus/
et in pascuis pinguibus pascenē sup montes israel
Ep̄si enim sancti pascentur in cognitione summe
veritatis. et illa erūt pascua vberissima/ siue ingre-
diantur ad contemplationis diuinitatē/ siue egre-
diantur ad considerandum humanitatē/ vtrobiq;
inueniant plenam sacietatē. **I**ohānis decimo. egre-
dietur et ingredietur et pascua inueniet. **E**tem pa-
scentur in delectatione et fruitione summe suau-
tatis. et illa erunt pascua pingua. Vnde dicitur
in psalmo. ex adipe frumenti saciet te. adeps huius
frumenti est delectatio et suauitas/ que causat ex
amore dei. hoc ergo amore sicut adipe et pingue-

dine repleatur anima mea. pascetur etiam in eternitate perpetue securitatis. et illa erunt pascua virentia. nunquam enim arescent sed semper virent et in pulcritudine perpetua durabunt. **E**cce qualis patria et quam bona terra ubi tam vberissima pinguis et virentia erunt pascua. beatorum vere hec est terra viuentium. in qua credimus tot et tanta videre bona domini. **V**nde dicitur in psalmo. **R**eplebimur in bonis domus tue. et que sunt illa bona quibus sancti replebuntur. nisi illa incomprehensibilis gloria beatorum. **N**am ut dicit bernardus in sermone dedicationis. **A**d ymaginem dei facta est anima rationalis ceteris omnibus occupari potest. repleti omnino non potest. **C**apacitatem enim eius. quicquid deo minus est non implebit. hac ineffabili gloria. non solum implebimur verum etiam usque ad summum inebriabimur. **V**nde ieremie trigesimo primo. **I**nebria bo sacerdotum animas cum pinguedine et populus meus bonis meis adimplebitur. ait dominus. hoc faciet in cena magna fidelibus preparata. tunc enim precinget se et faciet illos discumbere et transiens ministrabit eis fercula sue glorie. vinum mire suauitatis et leticie ipsis

61.
exhibendo. tunc dicetur illic discumbētibus illud
canticorū quito. comedite amici et bibite et inebri
amini karissimi. **N**unc scribitur ysaie. xxix. inebri
abimini et non a vino. mouebimī et nō ebrietate
Et vnde tunc inebriabunt illi certe a gaudio mul
tiplici et gloria celesti. o deus eterne q̄ dulciter et
plene tunc fideles tui inebriabunt ab vbertate do
mus tue et a torrēte voluptatis tue. quoniā apud
te est fons vite/fons indeficiens btitudinis et glo
rie. vtiq; hanc domū tuam decet sanctitudo in lon
gitudiue dierum. ipsa enī est domus domini di
uiciis referta. et ciuitas dei nostri bonis omnibus
adimpleta. **Q**uapropter scribit ysaie. xxxiii. **O**culi
tui videbunt iherusalē. ciuitatē opulentā hec ciui
tatis opulentia seu bonorū copiositas. et maxime
abundātia. non solum patet ex predictis. sed etiā
specialiter ex multitudine eius pacis in qua dele
ctabunt mansueti qui hereditabūt illam terram.
superius expressam. **V**nde ysaie. xxxv. in leticia
egrediemini et in pace deducemī. **Q**uanta ipsi
us iherusalē abundantia pacis cuius imperpetuū
non erit finis. sicut scribit ysaie. ix. **I**tem eiusdem
xxxij. sedebit poplūs meus in pulcritudine pacis/

in tabernaculo fiducie et requie opulēta. Et ergo
bene dicitur thobie. xiii. iherusaleꝝ ciuitas dei. bea-
ti omnes qui diligunt te. et qui gaudent super pa-
cem tuam. Nam sicut habetur ezechielis. xiii. An-
te vident sancti siue visiones pacis. ibi pax sūma.
que exsuperat omnem sensum. nec non antecedit
humanum intellectum. Qui tante pacis voluerit
esse particeps eternaliter in celis. discat nūc humi-
liter pati hic in terris. Nam vt scribit in aurora.
ad tam preclaraꝝ requiem paciēdo venit. nec ni-
si per penas sapiens hac pace potitur.

De maxima et stabili leticia regni celestis.

In ultimo regnum dei commendat. a maxi-
ma leticia iugiter durante in eternitate. Vn-
de gregori in omelia. que lingua dicere aut quis in-
tellectus capere sufficit illa superne ciuitatis. quā-
ta sint gaudia angelorū choris et beatissimi spiri-
tibus glorie conditoris assistere. presentē dei vultū
cernere incircumscriptū lumen videre. nullo mor-
tis metu affici. incorruptionis munere perpetue le-
tari. Certe hec est ciuitas dei nostri iherusalē. vrbs

beata iherusalem! inquam! que vt ciuitas edifica-
 tur. **Q**uias ciuitatū in qua sunt tanta gaudia et
 leticie beatorum. **V**nde ysaie ultimo. **L**etamini
 cum iherusalem et exultate in ea omnes qui dili-
 gitis eam. gaudete cum ea gaudio vniuersi qui il-
 lebatis super eam vt fugatis et repleamini ab vbe-
 re consolatiōis eius vt mulgeatis et deliciis afflu-
 atis ab omimoda gloria eius. **D**e immēsa huius
 ciuitatis felicitate et gloria sic dicit augu. libro de
 ciuitate dei. quāta erit illa felicitas vbi nullū erit
 malū latebit bonū vacabit dei laudibus! qui erit
 omnia in omnibus. ysaie lxiiii. oculus nō vidit deus
 abs te que preparasti expectatibus te! que sanctis
 donaturus es in maxima leticia ppetue possidēda
Vnde eiusdem. xxxv. venient in syon cum laude
 et leticia sempiterna super capita eorum. **N**unc est
 qd psal. dicit. nouit deus dies immaculatorū et be-
 reditas eorū in eternū erit. **V**ere sicut scribit thobie
.xiii. **M**agnus es dñe in eternū et in omnia secula
 regnū tuū. **V**nde augu. de ciuitate. vocabimur/ vi-
 dimus et amabimus et laudabimus. **E**cce quid e-
 rit in fine sine fine. nam quis noster finis! nisi p-
 uenire ad regnū cuius nullus erit finis. verissime
 regnū tuū dñe regnū omniū seculorū et doīnatio

tua in omni generatione et generatione. Et ideo
scribitur thobie tredecimo. benedictus dominus q
exultabit iherusalem vt fit regnum eius in secu-
la seculoru super eam. **Q**uod gloriosum est hoc re-
gnum in quo cum cristo gaudent omnes sancti a-
micti q stolis albis sequuntur agnum. quocunq ie-
rit. De quo regno seu futuro seculo sic dicit beato
augustinus de consuetudine viciu et virtutu.
recedat amor p̄sentis seculi in quo nullus ita na-
scitur vt non moriatur. et succedat amor futuri se-
culi in quo omnes ita viuificant vt deinceps non
moriantur. vbi nulla aduersitas turbat nulla mo-
lestia inquietat. sed perhennis leticia ibi regnat.
Hinc est q scribitur in psalmo. iusti epulentur et
exultent in conspectu dei et delectentur in leticia.
Item ysaie tricesimo quinto. gaudium et leticia
obtinebunt et fugiet dolor et gemitus. **V**nde apo-
calipsis vicesimo primo. Absterget deus omnem
lacrima ab oculis eorum et mors ultra non erit.
neq luctus neq clamor neq dolor erit ultra. quia
priora abierunt. **I**tem ysaie vicesimo quinto. au-
fert deus omnem lacrima ab omni facie et obpro-
brium populi sui auferet de vniuersa terra et di-
cent in die illa. ecce deus noster. expectauimus eu.

63
et saluabit nos iste dominus / sustinuimus et leta-
bimur in salutarum eius. **Q**uanta leticia quando non
solum in anima sed etiam in corpore fuerit glo-
rificandum. **V**nde ysaie sexagesimo primo in ter-
ra sua duplicia possidebunt. **E**t prouerbiorum ultimo
omnes domestici eius vestiti duplicibus / id est sto-
lis duabus. quarum unam scilicet anime / iam possidet bea-
ti et reliquam / videlicet corporis / expectant accepturi.
Item quando non solum erit gaudium de bonis
operibus propriis / sed etiam de meritis omnibus et sin-
gulis omnium beatorum. **V**nde dicit dominus ieremie tri-
cesimo secundo. **H**abitare eos faciam confidenter et erunt
mihi in populum et ego ero eis in deum et dabo eis
cor unum et animam / non unitate substantie / sed vinculo
caritatis. **E**cce carissime si anima martyris confes-
soris vel virginis et anima tua tunc erunt una. con-
sequens videtur quod illorum gaudium etiam erit et tuum. simi-
le est de anima apostoli seu cuiuslibet alterius sancti.
Hinc gregorius dicit. tanta via caritatis omnes so-
ciat / ut bonum quod quis in se non suscipit / in al-
io se gaudeat accepisse. **C**erte istud amirandum et
multiplex gaudium in cor hominis non ascendit. **E**t
ergo quilibet totus ipsum gaudium introibit et

fic gaudium suum plenum erit. nam intus et ex-
tra/subtus et supra/ymmo circunquaq; mirabiliter
gaudebit. **I**ntus de puritate consciētie. extra de cor-
poris glorificatione. subtus de celi visione et alia-
rum creaturarum pulcritudine et innouatione. su-
pra de visione dei. et circumcirca de angelorū et
omniū sanctorū iocunda et delectabili associatōne
Vere vere nemo posset cogitare quantū erit exul-
tare tunc in celis habitare et cum angelis regnare.
Et ergo bene dicitur mathei vicesimo sexto. **I**n-
tra in gaudium domini tui. **N**am ipsum non po-
terit intrare cor tuum. **D**e immensitate gaudiorū
sic inquit beatus bernardus in suarum meditati-
onum. **I**bi totum leticia/totum exultatio possidet
homīesq; angelis sociati sine vlla carnis infirmi-
tate imperpetuum manebunt. **I**bi iocunditas in-
finita/beatitudo sempiterna/in qua qui semel in-
scipitur/semper tenetur. **I**bi requies a laboribus/
pax ab hostibus/ amenitas de nouitate/ securitas
de eternitate dulcedo et suauitas de dei visiōe. **E**t
quis illic habitare vehemēter nō desiderat et pro-
pter patez et propter amenitatē et ppter eternitatē
et propter dei visionem. **I**tem dicit alibi ad hoc

idem bernardus. **T**anta est iocunditas et suauitas
 illius patrie celestis q̄ si non liceret ibi esse nisi p̄
 vnius hore spacium omnes dies huius vite pleni
 deliciis merito contemnerent. cui comparata om-
 nis aliunde suauitas dolor est/ omnis iocunditas
 meror/ omne dulce amarum/ omne decorum fe-
 dum et omē aliud quicquid delectari possit mole-
 scunt. cum dei bonitas in infinitū excedit omne
 aliam bonitatem. **O** bone deus quid michi est in
 celo et a te quid volui super terram/ cum hec om-
 nia sint desiderabilia super aurum et lapidem pre-
 ciosum multum et dulciora valde super mel et fa-
 uum. **O** quid dicemus de hac patria/ quid de ihe-
 rusalem vrbe tam beata per cuius vicos/ sicut scri-
 bitur thobie .xiii. **I**ncessant/ iocunde et dulciter
 cantatur alleluia. **V**nde ysaie quinquagesimo pri-
 mo. **G**audium et leticia inuenietur in ea gratiarū
 actio et vox laudis. in templo enī eius omēs dicēt
 gloriam et vere merito vox exultationis et salutis
 resonet in tabernaculis iustorum. na; in ciuitate do-
 mini ibi sonant iugiter organa sanctorum qui tri-
 bulationū et penarū laborumq; et omniū miseria-
 rū penitus iam oblitī perfruuntur iubilo celesti.

Quod letabunde/que suauiter et preclare tunc canet in
g la sol in gamut fa ut et are. De hac ciuitate loq-
tur adhuc bernardus in libro suarum meditatio-
num. **C**iuitas celestis mansio segura/patria totū
continens quod delectat/ibi incole quieti populo
sine murmure.que gloriosa dicta sunt de te dei ciui-
tas sicut letantium omniū habitatio est in te. ibi
pax pietas/bonitas/lux/virtus honestas/splendor
gloria/laus/requies/amor et cōcordia dulcis/gau-
dia letie dulcedo vita perhennis. De hac autē per-
henni vita beati erunt certi et securi.que nunquam im-
perpetuū erit amittēda. Vnde ysaie tricesimo ter-
tio securitas erit vsque in sempiternū. Item ezech-
elis tricesimo quarto habitabunt confidenter abs-
que vilo timore. Et prouerbiorū primo. qui me au-
dierit absque timore requiescet et abundantia per-
fruetur in ilorū timore sublato. Vnde augustinus. beati-
tudinē omniū bonorū celestium p̄ficit securitas eter-
na que si sola deesset/omnia bona celestia quantū-
cunque dulcia vanescerent et vilescerent ex timore
amittendi. Et ideo a se curando dicit beatus iohā-
nes. xviii. gaudium vestrum nemo tollet a vobis
o domus dei/ciuitas regis magni/que innumerabilia

q̄ grandia et eternalia sunt cuncta gaudia tua! q̄
 multe leticie q̄ felices tui incole. Vere vere beati
 qui habitant in domo tua domine. nam in secula
 seculorum laudabunt te. Quis enī ignorat com-
 pos sue mentis q̄ cetus in excelsis te laudat celisq̄
 omnis. huius autem leticie seu celestis glorie per-
 petuitas indeficiens ex hoc perpenditur. quia oli-
 ue comparatur. Vnde osee tredecimo. erit quasi oli-
 ua gloria eius. Oliua enim indeficienter! tam in
 hyeme q̄ in estate semper virescit. Et ideo indefe-
 ctibilem et eternam istius glorie permanentiā de-
 signat! que ex diuturnitate non deficit! sed magis
 innouatur. De hac eterna gloria sic dicit crisosto-
 mus libello de reparatione lapsi. Que erit volup-
 tas que leticia esse cum cristo! cum anima ad pro-
 priā generositatem regressa! cum iā fiducia cepe-
 rit diuum suum videre! explicari nō potest illius
 leticie magnitudo. non enī quis solū pro his exul-
 tat quibus fruitur tunc in pr̄ senti! sed multoma-
 gis pro eo gaudet! q̄ bonorum suorum scit nullū
 finem futurū. Et quis erit particeps tante glorie
 sue! sine fine permansure. Certe gloria hec est om-
 nibus sanctis suis. Nam sancti ipsius exultabunt

in gloria letabuntur in cubilibus suis. **V**nde qui
cristi vestigia fuerint secuti in terris! cum cristo
regnabunt gloria et honore coronati eternaliter in
celis. **O** dilecte mi q̄ ineffabiliter tūc gaudebis! si
ad illa gaudia in eēna gloria fueris translatus tūc
vtiq; dices exclamādo illud ysaię sexagesimopri
mo. **G**audens gaudebo in domino et exultabit a
nima mea in domino meo quia induit me vesti
mentis salutis verissime. **S**icut scribitur iob vice
simo secundo. **T**unc super omnipotentē deliciis
affluens et eleuabis ad deum faciem tuam et in
viis splendet lumen. **D**e quo habetur ecclesiastes
tertio. dulce lumen et delectabile est videre solem
idest cristū quē cognoscere et iugit̄ intueri excellit
omne gaudium huius mundi. nec mirum. nam
eius visio et noticia est sanctorū gloria et vita sem
piterna. **V**nde iohannis decimo octauo. hec est vi
ta eterna vt cognoscant te verū deū! et quē misi
sti iesu3 cristū qui ad hanc cognitionē peruenerit!
ipsum deum facie ad faciem videbit et cognoscat
eum sicut est! et scđz esse diuinū qđ erit gaudiū ex
cellētissimū fons et origo omniū gaudiorū. **H**inc
est qđ btus bern-dicit in sermone. **R**euera illud est

verū et summū gaudiū qđ non est de creatura! sed
 de creatore concipitur quod, utiq; fiet! cum osten-
 dent tibi faciem suam. **E**t ergo propheta exoptan-
 do dicit. faciem tuam domine requirā! faciem in-
 quā gloriosam omnibus gaudiis et deliciis plenā
 Meū michi quia incolatus meus prolongatus est!
 quamdiu carebo tāto bono et vsquequo sic subtra-
 hor a deo salutari meo. **F**uerunt michi lachryme
 mee panes die ac nocte! dum dicitur michi quoti-
 die vbi est deus tuus quando videbo gloriam do-
 mini quando veniam et apparebo ante faciem dei
 mei qui letificat me in gaudio cum vultu suo. ve-
 re hec est visio qua deus facie ad faciem sic videt
Tertium celum est et dici potest paradysus! vbi ex
 fonte limpidissimo et ex aqua sic viua sic vita bi-
 bitur! beata. **H**inc est quod scribitur ysaie sexage-
 simo. tunc videbis supple faciem dei et afflues de-
 liciis et gaudiis sempiternis et mirabitur et dila-
 tabitur cor tuū. **O** quam bonus israel deus his q
 recto sunt corde qui tot et tanta gaudia! quasi gre-
 cis vult conferre. **O** amice predilectissime. ista tu
 libens audis! et ad hec pia gaudia plaudis. **N**on
 tamen ignores per magnas ista labores. **S**andis
 acquiri nec fortuitu repperiri. **V**nde gregorius in

in omelia. delectat mentē magnitudo premiorū
sed non deterreat certamen laborum. **A**d magna
enī premia perueniri non potest nisi per magnos
labores. **V**nde paulus egregius p̄dicator dicit. nō
coronabitur nisi qui legitime certauerit. vnusq̄
q̄ enī propriam mercedem accipiet secundū suū
laborem. sed pleriq̄ sunt qui nolentes bene viue-
re. tamen desiderant bene mori. sciunt enī q̄ pre-
ciosa est in conspectu domini mors sanctorū eius
etiam quia cognoscunt q̄ cum dederit dilectis su-
is somnū ecce hereditas domini. **S**imiliter et ipsi
sciunt q̄ beati mortui qui in domo moriūtur. vo-
lunt esse participes cum eis quibus dñs dicit. vos
estis qui mansistis mecum in temptationibus meis.
volunt cōregnare cristo. sed nolunt secū pati. talis
erat balaan arriolus. qui considerās castra filiorū
israel et intelligens eterne beatitudinis repromis-
sionē eis a domino factam dicebat. moriatur ani-
ma mea mors iustorum et fiant nouissima mea
horum similia sinem eorum appetens gloriosus
sed labores abhorrebat quibus gloria merebant̄.
O bone iesu volumus tibi omēs conregnare nolu-
mus tñ compati et tecū laborare. tu elegisti paup-
tates et miserias nos vero voluptates et delicias.

tu quod carni asperū nos aut quod cōmodius. **¶** Unde bernar. nascitur dei filius in cuius arbitrio erat quodcūq; vellet eligere tpus eligit quod molestius est. p̄sertim paruulus et pauperis matris filius q̄ vix pannos haberet ad inuoluendū p̄sepe ad reclinandū et cū tanta esset necessitas nullā audio fieri pelliū mentionē. **¶** Cristus utiq; qui nō fallit elegit carni quod molestius est. id ergo melius id vtilius id potius eligendū et quisquis aliud suaserit aut docuerit ab eo tanq̄ a seductore cauendū est. ipse etenim sciens est. p̄missus olim per ysaiā. paruulus sciens reprobare malū et eligere bonū. malū ergo voluptas corporis bonū vero afflictio est eiusdem. **¶** Si siquidē et hāc elegit et illā reprobauit puer sapiēs rerū infans. hec oīa bernar. **¶** O dilecte puer tu ab initio elegisti corpales afflictiones et paciēdo voluisti intrare gloriā tibi ppriā s; nos in deliciis viuēdo volumus intrare gloriā alienā. **¶** Contra quos loquit̄ bt̄s hiero. sic dicēs. si cristū dominū et regem cui est nomen sup̄ omne nomē oportuit pati. et ita intrare in gloriā suā quā fiduciā habemus nos intrare sine labore gloriā alienā. **¶** O q̄ stulti sumus et tardi corde ad credendū. volumus hic gaudere cū seculo et postea regnare cum cristo.

dominus nudus egreditur / seruus supfluitate vesti-
um auri et gemmarum onustus / introibit ille iei-
unus iste crapula et luxuria plenus. ille in cruce p-
isto moriens iste in lecto delicate dormiens / qd do-
minus non fecit / faciet hoc seruus / certe non nec etiam
videtur consonum rationi. nam sicut dicit hiero. in e-
pistola ad iulianum. difficile ymo impossibile est ut
et presentibus quis fruatur bonis et futuris ut et hic ve-
trem ibi mentem repleat / ut de deliciis ad delicias
transeat et in utroque seculo primus sit / ut in terra
et in celo appareat gloriosus. **I**tem dicit idem sic
in alio libro. impossibile est diuiciis affluere et cri-
stum sequi. natura denegat ut contraria misceantur. non pos-
sumus deo seruire et mammonae aut eo fallor / aut ip-
si in fine decipientur / quia michi non credunt / cum diuicie sue
transierint in egestatem. diues epulabatur quotidie hic
splendide indutus purpura et bysso / sed mortuus
quod moysi noluit credere. postmodum sensit in tormen-
tis positus. **I**stud etiam inuere videtur bernardus in col-
loquio simonis petri et iesu ubi taliter inquit. abra-
ham aut diuiti epulanti. tu recepisti bona in vita
tua et lazarus similiter mala. nunc autem hic consolatur tu
vero cruciaris. **Q**uid dicemus ad hec. si talis est fi-
nis et tale iudicium ubi extrema gaudii luctus occu-

pat. nunq̃ preferenda sunt in hoc seculo mala bo-
 nis. quippe nec illa vera bona. nec ista vera mala
 esse manifestū est. vera potius snia salomonis. me-
 lius ei est ire ad domū luctus q̃ ad domū cōiuii.
 ceterū si sic cruciandi sunt qui in vita sua bona re-
 ceperūt et hñtibus consolationē presentē ve repo-
 sitū est sempiternū. **Q**uisnam eorū poterit esse fi-
 nis si scdm̃ multitudinē consolationū suarū dolo-
 res apprehēderint animas miserorū. cōseq̃ns enī
 videt̃ vt bona om̃ia et omnē seculi huius recipiē-
 tes consolationē. nichilominus vniuersū ve et v-
 niuersi maneāt cruciatus. **E**t verō et illud eque et
 eadem abrahe snia coincidendū videt̃ oēs qui con-
 trario ducti spū vite pñtis oīa bona domi habitū-
 ros consolationē. **H**ec oīa bernar. vbi supra. **R**en-
 nuat igit̃ cōsolari anima tua in hac lacrimarū val-
 le in terra laboris et miserie. nam ve oībus q̃ hic
 recipiūt cōsolationē suā. **C**ōtemne transitoria su-
 geq̃ delicias et gaudia mūdana. **T**ibi ei absit glo-
 riarī nisi in cruce doī nrī iesu cristi. **V**nde petrus
 blesē sup iob ad regē anglicū ita dicit. putas ne q̃
 aliquis in pñti vita gaudeat et futura. si tñ gau-
 diū debet dari qđ turbat assidue et respargit ama-
 ritudine pñti nimis delicatus es. si vtrunq̃ pre-

sumis vti seculo et frui cristo presentis mudi de-
licias capere et nichilominus celestis glorie diuici-
as obtinere. audi quid dictū sit illi diuiti in euan-
gelio qui cruciabat in flāma et lingue ardētis re-
frigeriū postulabat. fili recordare quia recepisti bo-
na in vita tua et lazarus similē mala. ideo hic cō-
solat tu vero cruciaris. **Q**uod dissimile pmiū meri-
to possumus reputare insanos sanctissimos reges/
et pphetas aplōs martyres confessores teneras/ac-
delicatas virgines qui omēs spretis diuiciis et cō-
culcatis deliciis huius mudi seipso p cristo tribu-
lationi et morti obtulerūt. si gloriā quā adepti sūt
in angustia et dolore potuissent in voluptatibz et
deliciis obtinere. Nec ille petrus. **V**ere frater vere.
quicquid dicat firmit hoc tene qd celū nō aliter scā-
des nisi qd docuere discipuli teneas moribus ore
fide et quid docuerūt illi nōne sobrie et iuste viue-
re humilitatē et patientiā et caritatē et cōstantiā
ac virtutes ceteras totis viribus retinere mundū
et quē mudi sunt despiciere/diuicias et delicias fu-
gere pniā agere in tribulationibus et miseriis/
letari et gaudere. tu quoq fac similē et viues. esto
qd forti animo in omnibus laboribus angustis et
penis. **I**n proximo enī est qd a dño cūeris labora

69.

fortiter sicut bonus miles iesu cristi. Et ne cogita
intra temetipsuꝝ aliquādo sic dicens. multus et in-
mensus est labor meus. ego autē sum mīmus et
infirmus valde nec valeo in hoc pposito finaliter
pseuerare. Audi verba hieroni. in epistola sic di-
cenis. nullus labor durus nullū tpus longū vide-
ri debeat quo gloria eternitatis acquiritur. Vnde
crisosto. super math. si quis viam laboriosam ex-
timat sue desidie ē accusator. si ei minaces pelagii
fluctus nautis. si tempestates atqꝫ hyemes agrico-
las. si vulnera cedesqꝫ militibꝫ. si grauissimi idqꝫ
plageqꝫ pugilibꝫ leues vident et tolerabiles sūt
propter spem temporaliū ac pereuntiū comodo-
rū. multo magis. cum celū preparāt in premiū ni-
chil ex p̄sentibus asperitatibus est quod debeat
sentiri. maxime labores mitigant in benignū ve-
nie finem. ne aspiciamus qꝫ via est aspera. sed quo
ducit. nec aliam quia lata est sed vbi desinit. Cer-
te iam video. qꝫ dormientibus nō puenit regimē
celorū nec ocio nec desidria torpētibus beatitudo et
nitatis ingentur. vt dicit leo papa in sermōe. Sed
sicut math. xi. regnū celorū vim patitur et violēti
rapiunt illud. Vnde quidam. De regno celi nō cre-
dit mente fideli. Ensi piens et ebes sed tu bene cre

dit mente fidelis. **I**nsipiens et ebes sed tu bene cre-
dere debes. **C**risto dicenti rapiunt illud violenti.
Scilicet austeri se castigando seueri. **M**ollia sper-
nentes et carni vim faciētes. **I**tem dicit alius poe-
ta. **A**spererit victus asper labor asper amictus. **A**s-
pera cuncta tibi si vis super ethera scribi. **E**cce ita
patz manifeste qd sicut scribit actuū. xiiii. per mul-
tas tribulatiōes oportet nos intrare regnū celoru.
o qd bene hec attendebat beatus ang. qd nō nisi tor-
mentis itur ad astra dei. vnde dicit. o anima mea!
si quotidie oporteret nos tormenta perferre si ip-
sam gehennā longo tpe tolerare vt cristus in sua
gloria videre possemus et sanctis eius sociari. nō.
ne ergo modo dignū est pati omne triste vt tanti
boni tanteq glorie participes habeamur. **I**nsidiē-
tur ergo demones et parent suas temptatiōes frā-
gant corpus ieiunia premāt. vestimēta cilicina la-
bores grauent vigilie existent. clamet me iste in-
quietet me ille. frigus cōtrahat calor adurat. caput
doleat. pectus areat. inflet stomachus. palestat vul-
tus. infirmet homo totus deficiat. in dolore vita
mea et anni mei in gemitibus ingrediat. putredo
in ossibus meis et subter me steteat et requiescat
in die tribulationis et ascendā ad populū accinctū

nostrū. **I**tem petrus blesē. fatiscant mēbra mea
vigiliis extenuent ieiuniis labore frangant lique
scant in lacrimis oculi ymo si totū cerebrū et me-
dulle corporis in fletū affluāt nō sunt tñ cōdigne
passiones huius tps ad futurā gloriā q̄reuelabit
in nobis. **O** si sciret homo quid et ipse quid et de
us esset mille pati mortes crederet esse nichil. **E**cce
que et quāta sunt hilarit pro deo sustinēdā libent
ergo sustine et gaudent patiare. **E**xemplū accipe
in latronibus maleficis in mortē diiudicātis qui
gauderēt vehemē ex si pro auricula abscondenda
possent euadere mortē corporalē. **T**u quoq̄ gau-
de similiter et letare. nā cū parua pnia potes eua-
dere mortē aīe et acquirere gloriā eternalē. **V**nde
ecclesiastes. vi. exigūū laborabis. **E**cce pnie paruitas
et cito edes de gñationibus illius id est de fructi-
bus glorie qui generant ex labore pnie. **I**tem sa-
pientie. iii. in paucis vexati. **E**cce laboris exiguitas
In multis bene disponent. **E**cce magna remune-
ratio et pmiū que exinde cōsequunt. **V**nde beatus
effrem sic inquit. **M**odicus est labor institutionis
nostre. **E**ratres karissimi et magna est rege par-
ui tps est afflictio. sed retributio eius videlicet de
licie paradisi et exultatio et leticie in seculū seculi

permanebūt. **I**gitur dicit sapiens ecclesia. vltimo
videte oculis vestris quia modicū laboraui et inue
ni michi multā requiē. **E**t sic clare patet. q̄ brevis
iste labor et p̄nia multa laboris. **E**cce ergo libēter
et volūtarie immortalis futura. pro vita p̄petue du
ratura. que gratāter faceret homo moriturus. p̄ vi
ta t̄pali ad modicū differēda. **E**t ideo finaliter cō
cludendo. patet aliqualit̄ ex superius allegatis. q̄
hec nouissima videlicet mors. iudiciū. gehenna et
gloria. omnes qui continuā et iugem hñt memo
riam valde et multipliciter reuocāt a p̄tis. sed pau
ci ista ponderāt et rarissime ea cogitāt seu cōfide
rant. omnes putant diu viuere et in senecta vbere
penitere. iudicē placare. infernū fugere. **E**t sic cele
stem gloriā in deliciis viuendo et ociis tandē acq
rere et eternaliter possidere. **N**on sic impii nō sic
hoc argumentū nō concludit. ymo fallit et illudit
prout satis lucide patet per p̄dicta et igit̄ ōnes se
ducimini. et nisi p̄nia egeritis. simul peribitis et
moriāmi in p̄tis vestris. **V**nde scribit ecclesia. ii.
Si p̄nia nō egerimus incidamus in manus dei
et nō in manus hominū. **S**ed prochdolor quis pe
nitet. quis p̄tā deslet. quis subuenit pauperi. quis
miseret̄ inopi. q̄s compatit̄ miseris. quis cogitat

71.
de futuris. nemo penitus. nā vere tota generatio
praua est. atq; peruersa. qui non direxit cor suū in
bonū. ymo potius in malū. ōnes terrena sapiūt et
que sua sunt querūt nō que iesu cristi. mīma dili
gunt virtutes fugiūt et sicut iumenta in stercore
bus. sic et ipsi in peccatis multiplicibus miserabi
liter cōputrescunt. corrupti sunt et abhomiabiles
facti sunt iniquitatibus suis. nam dominus de ce
lo p̄spexit super filios hominū vt videat si est in
telligens aut requirens deū. Sed omēs declinaue
runt. simul inutiles facti sunt. nec est qui faciat bo
nū vix etiā vsq; ad vnū. Ecce iam impletū est tē.
pus. iam aduenit ille miserabiles mūdi status. De
quo math. vii. ita p̄phetai. periit sanctus de terra
et rectus in hominibus nō est. omnes enī in sangui
ne insidiant. vir fratres suū prosequit ad mortem
malū manuū suarū dicunt bonū. qui optimus est
in eis quasi pallurus et q̄ rectus quasi spina de se.
pe. Quid plura. nolunt scire et intelligere vt bene
agant. nec oculos aperire vt dare videant. sic exce
cauit eos malicia ipsorū. O stulta malicia. o mala
stulticia. voluntarie vitam fugere. mortē dilige
re spernere bonū agere malū. deumq; contemne
re. demoni obedire. Carissime. cur proprio caput

ense secas. **C**ur sponte catenas demonis incurris.
Cur sua iussa facis. **E**xurge exurge euigilat et va-
de relinque dyabolū / fuge demoniū' ne postea cū
ipsis etnaliter condēneris. miror et amiror qd hō' q
pre ceteris est creatura rationalis' in nullo quasi se-
quitur iudiciū ratiois spernens salubria' affectās
noxia / querens et desiderans nociua et mortifera
Queus eterne. que causa talis demētie / que ratio
tante fatuitatis et insanie. cur aīme mortē taꝝ pro
no corde requirit. **C**ur sibi quod tollit viuere cap-
tat homo. **V**ere vere absqꝫ consilio est et absqꝫ pru-
dentia. **H**eu utinam saperent et intelligerēt ac no-
uissima prouiderent;

ExPLICIT liber quatuor nouissimorum.

Incipiunt tytuli quatuor nouissimorū. Et primo ponit proberniū. Secundo diuidit istum libruꝝ in quattuor partes.

- De morte corporali. Ca.i.
Qz mors facit hominē se humiliare. Ca.ii.
Qz mors facit omnia contemnere. Ca.iii.
Qz mors facit homiē pniaꝝ acceptare. Ca.iiii.

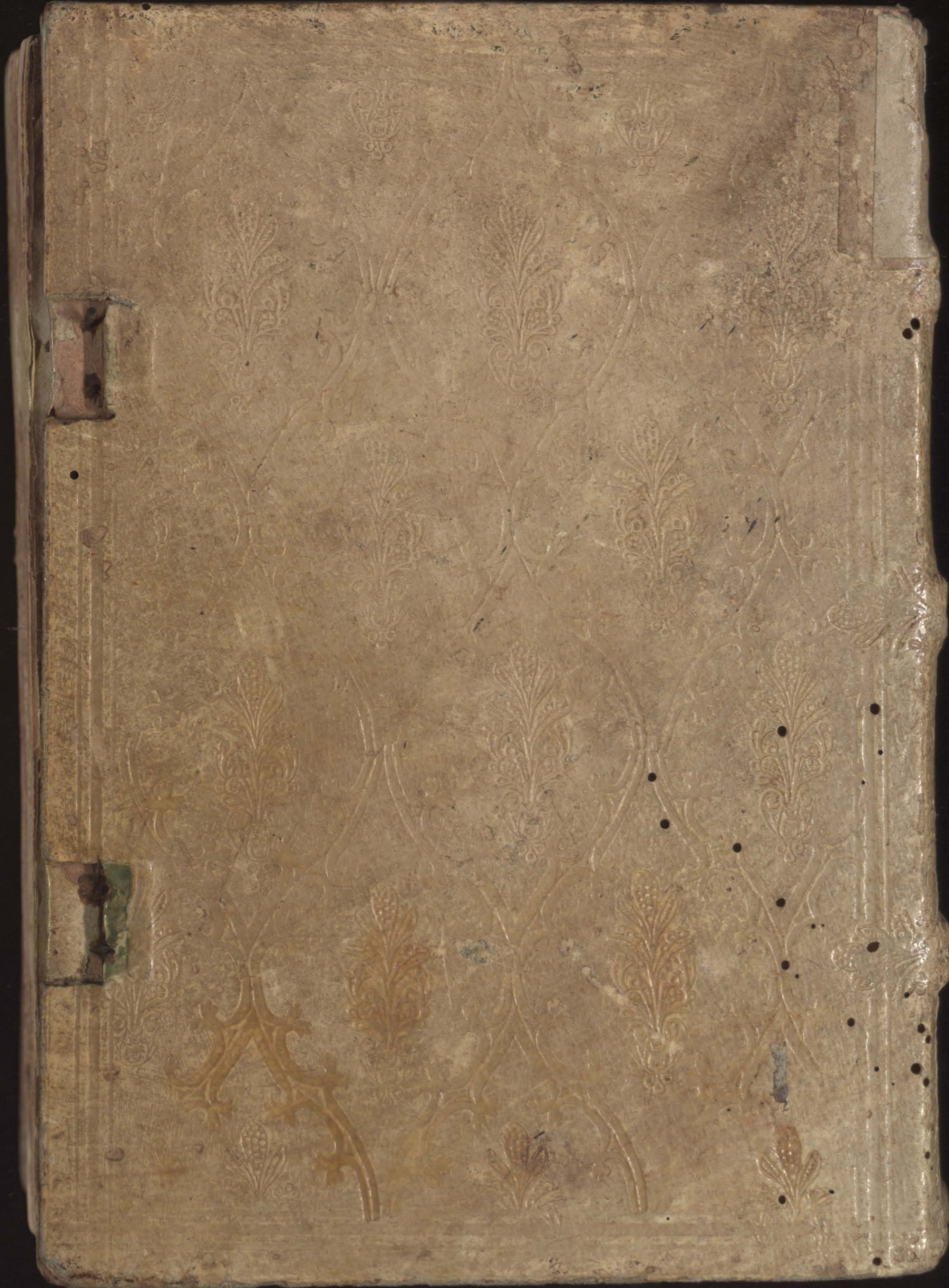
- Secundū nouissiorū est de extremo iudicio. Ca.i.
Qz iudiciū timendū est ppt multiplicē accusatōꝝ.
Qz iudiciū timendū ē ppt reddendā rōēꝝ. Ca.iii.
Qz iudiciū timendū ppt. snie plationē. Ca.iiii.

- Tertiū nouissimorū est de inferno. Ca.i.
Qz multimoda est noīatio locorū infernaliū. c.ii.
Qz multitudo est afflictō sodaliū infernorū. c.iii.
Qz varia ē cōditio infernaliū tormentorū. ca.iiii.

- Quartū nouissimorū ē de celesti gloria. Ca.i.
De summa claritate regni celestis. Ca.ii.
De multiplici bonorū copia regni celestis. ca.iii.
De maxima et stabili leticia regni celestis. ca.iiii.

Enis tytulorū

1875

Quartor
Novissima
S. L. L.

I

49 Decun.
470

MS